

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Riskinä seksuaalirikos - Potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarve ja avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

Oesch Emmi & Peltomäki Lilli

2016 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Riskinä seksuaalirikos - Potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarve ja avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

Oesch Emmi
Peltomäki Lilli
Rikosseuraamusalan ko.
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2016

Oesch Emmi
Peltomäki Lilli

Riskinä seksuaalirikos - Potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarve ja avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

Vuosi 2016 Sivumäärä 102

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa potentiaalisten seksuaalirikollisten ennaltaehkäisevän avun tarpeesta, avun hakemisen kokemuksista ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä minkälaista ennaltaehkäisevää apua kohderyhmä toivoo. Tavoitteena oli tuoda esiin kohderyhmän ajatuksia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevistä palveluista ja pyrkiä vaikuttamaan palveluiden kehittämiseen. Kyselylomake toteutettiin Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa Lapset ry:n psykologi asiantuntija Jenni Häikiön kanssa.

Tietoperustassa avataan käsitteitä seksuaalirikollinen ja potentiaalinen seksuaalirikollinen. Lisäksi käsitellään avun hakemista ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytetyö toteutettiin sekä määrällisenä että laadullisena tutkimuksena. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta. Kysely toteutettiin kahdessa vankilassa ja internetissä. Vastaaajia kertyi 42. Tulokset analysoitiin SPSS ohjelmalla ja avoimet kysymykset sisällönanalyysillä.

Tuloksiamme mukaan oikeanlainen apu, ammattihenkilöstön osaaminen ja auttavien tahojen kehittäminen auttaisivat potentiaalisten seksuaalirikollisten saamista avun piiriin. Enemmistö vastaajista ei ollut hakenut apua, mutta osa kaipasi sitä. Avun hakemiseen positiivisesti vaikuttivat esimerkiksi henkiset vaikeudet sekä tiedonhalu omasta seksuaalisesta mieltymyksestä ja negatiivisesti leimautumisen pelko, häpeä ja syyllisyys. Tuloksiamme voidaan käyttää jatkotutkimuksien tekoon ja ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseen.

Asiasanat: Seksuaalirikollinen, ennaltaehkäisy, potentiaalinen seksuaalirikollinen, avun tarve, avun hakeminen

Oesch Emmi
Peltomäki Lilli

Risks of committing a sexual offence - Potential sex offenders' needs for preventive help and factors that affect help seeking

Year	2016	Pages	102
------	------	-------	-----

The purpose of this Bachelor's thesis was to research potential sex offenders' needs for preventive help, experiences of help seeking, factors that affect it and what kind of preventive help this target group hoped for. The aim was to highlight the target group's thoughts on necessary preventative services for sexual offences and to try to affect the development of these services. A questionnaire created in cooperation with psychology researcher Katarina Alanko from Åbo Academy and specialist-psychologist Jenni Häikiö from Save the Children.

The theoretical framework deals with sex offenders and potential sex offenders. It also deals with the definition of help seeking and factors that affect it. In this thesis both quantitative and qualitative methods were used. The material was collected using a questionnaire. The questionnaire was implemented in two prisons and electronically on the Internet. A total of 42 responses were analysed using the SPSS programme and the responses to the open questions were analysed using content analysis.

The results indicated that improving and developing appropriate help channels, professionals' competences and other help providers would help potential sex offenders to obtain help. It was found the majority of the respondents had never searched for help, however, some of them were in need of it. The factors that positively influenced help seeking were, for example, mental disorders and curiosity about one's own sexual orientation; factors that negatively influenced seeking help were the fear labelling, shame and guilt. The results can be used for both further studies and the development of preventative services.

Keywords: Sex offender, prevention, potential sex offender, need of help, help seeking.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Seksuaalirikokset ja niiden yleisyys Suomessa.....	8
2.1	Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset.....	8
2.2	Uhritutkimukset.....	11
3	Seksuaalirikosten ennaltaehkäisy.....	12
3.1	Uhri, tekijä ja yhteiskunta.....	14
4	Teoreettinen viitekehys.....	16
4.1	Seksuaalirikollinen.....	16
4.1.1	Raiskaajat.....	17
4.1.2	Lapsen seksuaaliset hyväksikäyttäjät.....	17
4.2	Potentiaalinen seksuaalirikollinen.....	18
4.2.1	Ongelmallinen seksuaalisuus.....	19
4.3	Avun hakeminen.....	20
4.3.1	Avun hakemisen määritelmä ja prosessi.....	20
4.3.2	Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät.....	21
4.3.3	Avun hakemisen esteet.....	23
5	Tutkimusasetelma.....	26
5.1	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	26
5.2	Opinnäytetyön toteutus.....	27
5.3	Opinnäytetyö parityönä.....	30
5.4	Tutkimusmenetelmä.....	31
5.5	Aineiston keruu ja kohderyhmä.....	31
5.5.1	Kyselylomake.....	32
5.5.2	Tiedote.....	34
5.6	Aineiston analyysi.....	34
5.7	Eettisyys ja luotettavuus.....	35
6	Tulokset.....	39
6.1	Taustatiedot.....	39
6.2	Seksuaalinen ajattelu ja käyttäytyminen.....	40
6.3	Avun tarve.....	43
6.4	Avun hakemisen kokemukset.....	46
6.5	Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät.....	49
7	Johtopäätökset.....	51
7.1	Ongelmallinen seksuaalisuus ilmenee ajatuksina, joista ei olla huolissaan....	51
7.2	Avun toivotaan olevan virallista.....	52
7.3	Kokemukset palveluista, avun hyödyllisyydestä ja ammattihenkilöstöstä.....	53
7.4	Leimautuminen, häpeä ja syyllisyys suurimmat esteet olla hakematta apua .	54

8	Pohdinta	54
8.1	Ammatillinen pohdinta	55
8.2	Opinnäytetyö prosessina	56
8.3	Luotettavuuden ja eettisyyden pohdinta	57
8.4	Kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset.....	61
	Lähteet	62
	Taulukot	70
	Liitteet.....	71

1 Johdanto

Suomessa potentiaalisille seksuaalirikollisille on tarjolla hyvin vähän ennaltaehkäiseviä palveluita, joissa pyrittäisiin vaikuttamaan tekijään ennen teon toteutumista (Nurminen & Harviainen). Ennaltaehkäisyyn on kyllä kiinnitetty paljon huomiota, esimerkiksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön kohdalla on lasten turvataitoja internetissä ja sen ulkopuolella parannettu, lapsia ja nuoria on enenevässä määrin tiedotettu hyväksikäytön esiintyvyydestä, kouluissa on lisätty turvataitokasvatusta ja internetsivustot ovat alkaneet tarjota hyväksikäytöstä paljon asianmukaista tietoa. Myös ammattilaispuolella viranomaisyhteistyötä eri toimijoiden välillä on tiivistetty ja tietoa hyväksikäytöstä ja sen tunnistamisesta on jaettu laajalti eri toimijoille. (Juusola 2014.) Seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevässä työssä on keskitytty tähän asti siis lisäämään mahdollisten uhrien ja ammattihenkilöstön tietoisuutta ja osaamista, mutta unohdettu tekijänäkökulman tärkeys. Ennaltaehkäisevässä työssä tulisikin kääntää katse myös potentiaaliseen seksuaalirikoksen tekijään, sillä jos heidät saataisiin hoidon piiriin ajoissa, niin monet seksuaalirikokset voitaisiin mahdollisesti ennaltaehkäistä (Nissinen 2016).

Kiinnostuimme molemmat seksuaalirikollisuudesta Nina Nurmisen kuntouttava työote kurssin kautta. Valitsimme opinnäytetyöhomme seksuaalirikollisuuden tekijäkeskeisen näkökulman havaitessamme potentiaalisille seksuaalirikollisille suunnattujen seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden vähyyden. Tarkoituksena opinnäytetyössämme on tuottaa tietoa potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarpeesta, avun hakemisen kokemuksista ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä siitä minkälaista apua kohderyhmä toivoo. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuoda esiin potentiaalisten seksuaalirikollisten ajatuksia ennaltaehkäisevästä avusta ja tätä kautta pyrkiä vaikuttamaan potentiaalisille tekijöille suunnattavien ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseen.

Opinnäytetyössämme kuvaamme aluksi seksuaalirikoksia, niiden yleisyyttä suomessa sekä seksuaalirikollisuuden ennaltaehkäisyä. Vaikka opinnäytetyömme on tekijäkeskeinen, seksuaalirikosten ennaltaehkäisy osiossa tarkastelemme ennaltaehkäisyn tärkeyttä niin uhrin, tekijän kuin yhteiskunnankin kannalta, sillä seksuaalirikollisuuden ollessa kallista yhteiskunnalle sen kohteeksi joutuville se on usein yksilön koko elämän pysäyttävä ja tuhoava kokemus (Ylämäihänniemi 2009). Teoreettisessa viitekehysessä määrittelemme potentiaalisen seksuaalirikollisen ja seksuaalirikollisen, sillä käytämme molempia termejä läpi koko työn. Tämän jälkeen perehdymme avun hakemiseen, siihen vaikuttaviin tekijöihin ja sen esteisiin. Teoria osuuden jälkeen esittelemme opinnäytetyöprosessimme etenemistä sekä menetelmiä, joita olemme opinnäytetyössämme käyttäneet. Kuvaamme myös työmme eettisiä puolia sekä luotettavuutta, jonka jälkeen siirrymme tulosten analysointiin ja johtopäätöksiin. Loppuun olemme koonneet pohdinnan aihealueestamme sekä opinnäytetyöprosessistamme.

2 Seksuaalirikokset ja niiden yleisyys Suomessa

Tässä osiossa kuvaamme aluksi seksuaalirikoksia rikoslain lähtökohdista. Tämän jälkeen tarkastelemme seksuaalirikollisuuden yleisyyttä Suomessa poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten ja seksuaalirikoksista annettujen rangaistusten kautta sekä kansallisten uhritutkimusten, naisuhritutkimuksien sekä lapsiuhritutkimuksien avulla. Esittelemme myös mitkä asiat saattavat vaikuttaa seksuaalirikosten tilastolliseen kehitykseen sekä nousevasti että laskevasti.

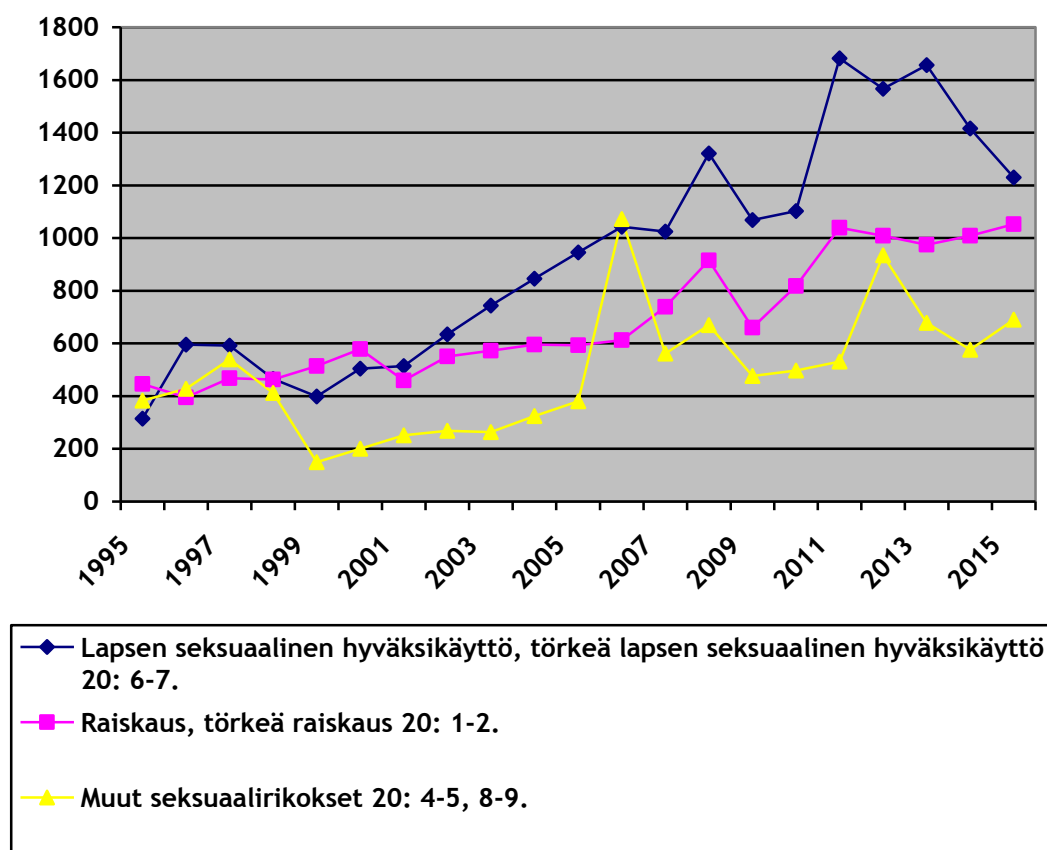
Rikoslain 20 luvun 1-9a§ mukaan seksuaalirikoksia ovat raiskaus (1§), törkeä raiskaus (2§), pakkottaminen seksuaaliseen tekoon (4§), seksuaalinen hyväksikäyttö (5§), seksuaalinen ahdistelu (5a§), lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (6§), törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (7§), seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (8§), seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta (8a§), lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin (8b§), sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen (8c§), paritus (9§) ja törkeä paritus (9a§). Myös kaikkien edellä mainittujen tekojen yritys on rangaistavaa, lukuun ottamatta seksuaalista ahdistelua. Lisäksi rikoslain 17 luvussa on rangaistaviksi teoiksi määritelty myös sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen, lapsen sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan hallussapito, sukupuolisiveellisyyttä loukkaava markkinointi, sukupuolisiveellisyyden julkinen loukkaaminen sekä sukupuoliyhteys lähisukulaisten kesken. (Rikoslaki 39/1889.)

Seksuaalirikollisuus on suurilta osin piilorikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon (Seksuaalirikollisten hoito 2009, 17). Seksuaalirikosten määriä voidaan kuitenkin tarkastella sekä viranomaisten tietoon tulleiden tilastojen perusteella, jolloin puhutaan ilmirikollisuudesta, että erilaisten kyselypohjaisten tutkimusten kuten kansallisten uhritutkimusten, naisille kohdistettujen naisuhritutkimusten sekä lapsiuhritutkimusten avulla, joilla pystytään selvittämään piilorikollisuuden tasoa (Lappi-Seppälä & Niemi 2016, 79-80; Rikollisuustilanteen selvittäminen). Viranomaisille tietoon tulevia rikoksia kuvaavat poliisitilastot sekä seuraamusjärjestelmän tuomioistuin- että syyttäjävaiheesta tuotetut tilastot (Lappi-Seppälä & Niemi 2016, 80).

2.1 Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset

Poliisin tietoon tulevien seksuaalirikosten määrissä ilmenee vuosittain paljonkin vaihtelua (Rikos ja pakkokeinotilasto 2016). Poliisihallituksen (2016) tiedotteen mukaan vuonna 2016 seksuaalirikosten määrä on kasvanut noin viidenneksellä vuoteen 2015 verrattuna, jolloin poliisille ilmoitettiin 423 seksuaalirikosta vähemmän kuin vuonna 2016. Vuonna 2015 poliisin tietoon tuli yhteensä 1052 raiskaustapausta ja määrä on 4,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2014. Poliisille ilmoitettiin keskimäärin 880 raiskausta vuosien 2006-2015 ajalla. Vuonna 2015 poliisin tietoon tuli 1 230 lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, kun vuonna 2014 niitä tuli 13,1 prosenttia enemmän. Lisäksi vuonna 2015 poliisi sai 283 ilmoitusta seksuaalisesta ahdistelusta.

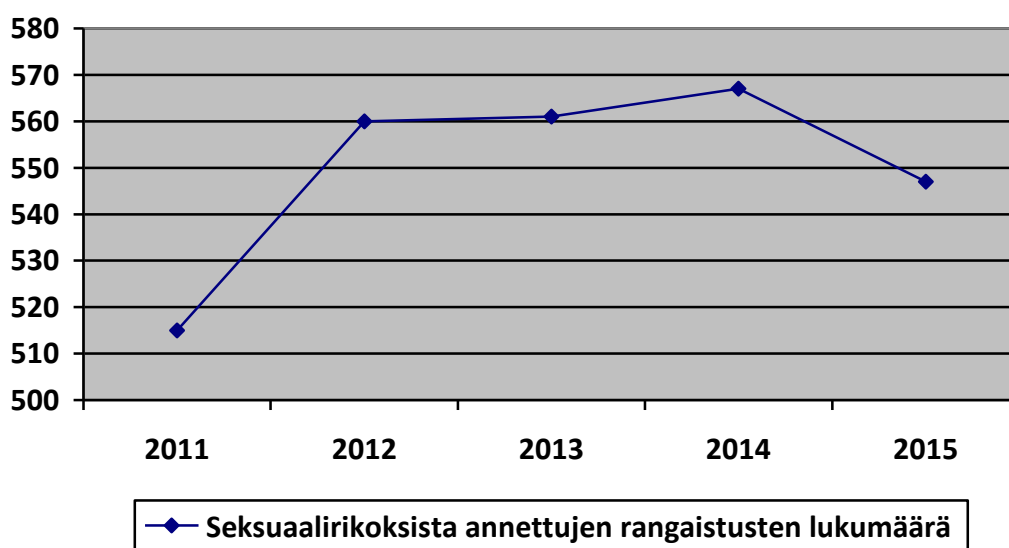
(Rikos ja pakkokeinotilasto 2016.) Alla olevasta taulukosta ilmenee lasten seksuaalisten hyväksikäyttöjen ja törkeiden lasten seksuaalisten hyväksikäyttöjen (RL luku 20 6-7§), raiskauksien ja törkeiden raiskauksien (RL luku 20 1-2§) sekä muiden seksuaalirikosten (RL luku 20 4-5§ ja 8-9§) kehitys vuodesta 1995 vuoteen 2015 saakka.

Taulukko 1: Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset 1995-2015 (Tilastokeskus)

On huomioitava, että ylhäällä olevan taulukon luvut kertovat vain siitä, kuinka monta rikosta poliisin tietoon on tullut, mutta ei tekijöiden lukumäärää eli useammassa rikoksessa on voinut olla sama tekijä (Lappi-Seppälä & Niemi 2016, 83). Lapsiin liittyvien seksuaalirikosten kohdalla poliisin tilastoihin vaikuttaa myös tuleeko asia julki päiväkodissa, koulussa, terveyspalvelujen yhteydessä vai lapsen kotona. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten lukumäärän kasvun yhtenä osatekijänä voidaan pitää sitä, että sosiaali- ja terveysviranomaiset sekä päiväkotien ja koulujen henkilökunnat ovat alkaneet aiempaa herkemmin tunnistaa oireita, jotka liittyvät seksuaaliseen hyväksikäyttöön (Väkivallan vähentäminen 2014). Lastensuojelulain 25§ mukaan lapsen kanssa työskentelevillä henkilöillä on myös ilmoitusvelvollisuus sekä poliisille että lastensuojeluun, kun he ovat tehtävässään saaneet sellaista tietoa jonka perusteella on syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslain 20 luvun mukainen seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko. Sen sijaan vanhemmilla ei tämänkaltaista ilmoitusvelvollisuutta ole ja he

saattavat joskus jättää rikosilmoituksen tekemättä suojellakseen omaa lastaan raskaalta prosessilta. Yhtenä vaikuttavana tekijänä lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten lukumäärään voi olla myös internetin ja muun viestintäteknologian yleistyminen, jonka avulla lapsiin on entistä helpompi luoda kontakteja. Internet on toki luonut myös positiivisia puolia mahdollisille uhreille lisääntyneiden vertaistuen, keskustelupalstojen ja tukipalvelujen kautta. Poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten yleiseen kasvuun osasyynä voi olla myös poliisin toiminnan tehostuminen ja ilmoitusherkkyydessä tapahtuneet muutokset. (Väkivallan vähentäminen 2014.) Myös poikkeukselliset rikossarjat sekä tapaukset vaikuttavat seksuaalirikosten määrään, esimerkiksi yksittäinen perheen sisäinen rikossarja voi nostaa yhden vuoden rikoslukuja kymmenillä jopa sadoilla rikoksilla (Lappi-Seppälä & Niemi 2016, 84). Lisäksi rikosentekomahdollisuuksien lisääntymisellä ja rikosentekomotivaation kasvulla on vaikutuksensa rikosten kehitykseen (HE 126/2008).

Taulukko 2: Seksuaalirikoksista annetut rangaistukset vuosina 2011-2014 (Tilastokeskus)

Yllä olevasta taulukosta ilmenee seksuaalirikoksista annettujen rangaistusten lukumäärä vuosina 2011-2014. Taulukosta voi havaita, että seksuaalirikoksista annettujen rangaistusten määrä on lähtenyt vuonna 2011 nousuun, vuosina 2012 ja 2013 määrä on pysynyt tasaisena ja vuonna 2014 rangaistusten määrä on kääntynyt laskuun. Poliisin tietoon tulleita seksuaalirikoksia ja seksuaalirikoksista annettujen rangaistusten lukumääriä vertailemalla voi huomata suuren eron niiden välillä. Tähän osasyynä voi olla se, että tietyissä seksuaalirikoksissa asianomistaja voi pyytää, ettei syytetä nosteta (Väkivallan vähentämien 2014). Tilastoja tarkastellessa tuleekin aina huomioida mitä tilasto tarkalleen ottaen kertoo. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että jonkun spesifin rangaistusmuodon kasvaneet lukumäärät eivät välttämättä kerro tekoavan yleistymisestä vaan se voi kertoa myös siitä, että kyseistä rangaistusmuotoa

on alettu käyttämään enemmän kuin ennen. Myös yhden tekijän hetkellinen aktiivisuus voi nostaa rikostilastoja todella paljon yhden vuoden osalta. (Lappi-Seppälä & Niemi 2015, 83.)

2.2 Uhritutkimukset

Kansallisissa uhritutkimuksissa on aina suuri otos ja ne ovat kansallisesti edustavia kyselyjä joiden kohderyhmänä on 15-74 vuotiaat naiset ja miehet (Lappi-Seppälä & Niemi 2016, 79-80). Vuonna 2012 toteutetussa kansallisessa uhritutkimuksessa kävi ilmi että 1,6 prosenttia kyselyyn vastanneista oli kokenut sukupuoliyhteyteen pakottamista, 1,5 prosenttia vastanneista oli kokenut joutuneensa pakotettavaksi muuhun seksuaaliseen käyttäytymiseen ja 1,9 prosenttia oli kokenut olevansa edellä mainittujen tekojen yrityksen kohteena. Yllä olevien prosenttien mukaan useat kymmenet tuhannet henkilöt Suomessa olisivat kokeneet olevansa pakotettuja seksuaaliseen kanssakäymiseen. Uhritutkimuksen perusteella kuitenkin selvisi, että viimeisen vuosikymmenen aikana uhrikokemukset eivät ole lisääntyneet vaan suunta on ennemminkin laskeva. (Ojala 2014, 7.) Naisuhritutkimuksilla on pyritty selvittämään seksuaalisen väkivallan kokemuksia naisten kohdalla. 1997 ja 2005 vuosina toteutetuissa naisuhritutkimuksissa selvitettiin ovatko vastaajat kokeneet joskus tai kuluneen vuoden aikana seksuaaliseen kanssakäymiseen painostamista, pakottamista tai pakottamisen yritystä entiseltä tai nykyiseltä avo- tai aviopuolisolta. Naisuhritutkimuksen tulos oli samansuuntainen kuin kansallisen uhritutkimuksen eli uhrikokemukset eivät ole lisääntyneet vaan suunta on pikemminkin laskeva. (Lappi-Seppälä & Niemi 2016, 81.)

Lapsiuhritutkimus toteutettiin vuonna 2013 kuudennella ja yhdeksännellä luokalla oleville tytöille ja pojille. Yksi sen osioista käsitteli hyväksikäyttö- ja seksuaalikokemuksia aikuisten kanssa. Lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi luokiteltavia kokemuksia oli yhdeksäsluokkalaisista tytöistä neljällä prosentilla ja pojista noin yhdellä prosentilla. Kuudesluokkalaiset raportoivat seksuaalikokemuksia aikuisen kanssa alle prosentista noin prosenttiin vuosien 2008 ja 2013 aikana. Yhdeksäsluokkalaisista seksuaalikokemuksen aikuisen kanssa tapahtuneeksi ilmoitti neljä prosenttia, joista seitsemän prosenttia oli tyttöjä ja kaksi prosenttia poikia. Suurin osa aikuisten kanssa tapahtuneista seksuaalikokemuksista oli tapahtunut uhrien ollessa 14-15 vuotiaita. 18 henkilöä ilmoitti seksuaalikokemuksen tapahtuneen aikuisen kanssa alle 10-vuotiaana. Noin yksi prosentti vastaajista oli kokenut seksuaalikokemuksen yhteydessä pakottamista, väkivaltaa tai lahjontaa. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014, 76-84.)

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta rikosten ilmitulo on haastavaa. Useimmissa tapauksissa rikokset eivät tule ilmi tai ne paljastuvat vasta vuosia rikoksen teon jälkeen. (Lasten suojeleminen seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta 2010, 18.) Lapset voivat olla useista eri syistä haluttomia kertomaan tapahtuneesta. Lapset saattavat esimerkiksi pelätä kertomisesta seuraavan negatiivisia seurauksia sekä lapselle itselleen, että tekijälle, tekijä on voinut

uhata lasta, lapsi voi syyttää tapahtuneesta itseään tai pelätä sitä, että hänen kertoessaan tapahtuneesta häntä ei uskota (Department of human services 2009, 2). Muita syitä kertomatta jättämiseen on, että lapsi ei välttämättä ole ymmärtänyt tapahtunutta tai hän haluaa sulkea tapahtuneen pois mielestään (Lasten suojeleminen seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta 2010, 18). Tutkimuksista on selvinnyt, että varsinkin tilanteissa joissa tekijä on uhrin läheinen, uhri jättää helposti ilmoituksen poliisille tekemättä (Seksuaalirikollisten hoito 2009, 20).

3 Seksuaalirikosten ennaltaehkäisy

Esittelemme aluksi seksuaalirikollisuuden ennaltaehkäisyn lähtökohtia sekä jo toteutettavia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäiseviä palveluita Suomessa sekä ulkomailla. Tämän jälkeen keskitymme tarkastelemaan ennaltaehkäisyn tärkeyttä niin uhrin, tekijän kuin yhteiskunnan kannalta.

Seksuaalirikosten ennaltaehkäisyn ensisijaisin ja tärkein tavoite on pyrkiä ennaltaehkäisemään seksuaalista väkivaltaa ennen kuin kukaan loukkaantuu (Tabacnick 2013, 55). Euroopan unionin direktiivin lasten seksuaalisen hyväksikäytön, seksuaalisen riiston ja lapsipornografian torjunnan 22 artiklassa todetaan, että EU:n jokaiselta jäsenvaltiolta edellytetään sellaisia toimia, että henkilöt jotka pelkäävät syöllistyvänsä lapsiin kohdistuvaan seksuaalirikokseen voivat saada apua ajoissa sekä osallistua interventio-ohjelmiin jotka vähentäisivät tätä riskiä (EUR-Lex 2011). Useimpien yhteiskunnallisella tasolla toteutettavien seksuaalirikollisuuteen liittyvien interventioiden tarkoituksena on toteuttaa interventio kuitenkin vasta silloin, kun jotain on jo sattunut (Tabacnick 2013, 57). Interventioilla tarkoitetaan väliintuloa tai jotakin toimenpidettä, jonka avulla on tarkoitus vaikuttaa johonkin kuten tässä seksuaalirikosten ennaltaehkäisyyn (Pölkki).

Iso-Britannian ja Irlannin auttavasta puhelimesta tehdyssä tutkimuksessa käy ilmi, että vuosina 2002-2012 seksuaalikäyttäytymisestään huolestuneiden henkilöiden auttavaan puhelimeen oli tullut soittoja 31 314 ja soittajia oli ollut 14 524 (Brown, Jago, Kerr, McNaughton Nicholls, Paskell & Webster 2014, 32). Saksassa toteutettavassa projektissa Prevention project of Dunkelfeld on tavoitteena ehkäistä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Projekti oli saanut 38 kuukautta käynnistymisensä jälkeen 808 yhteydenottoa projektista kiinnostuneilta henkilöiltä sekä henkilöiltä, jotka olivat halukkaita osallistumaan projektiin (Beier, Neutze, Mundt, Ahlers, Goecker, Konrad & Schaefer 2009a, 3). Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yliopettaja psykologi Nina Nurminen (2015) kertoo, että hän saa useita yhteydenottoja henkilöiltä jotka haluaisivat päästä avunpiiriin, mutta joutuu toteamaan heille, että tällä hetkellä ennaltaehkäiseviä palveluja ei ole ja toteutettavat kuntoutusohjelmat on tarkoitettu vain jo tuomion saaneille. Tällä hetkellä kuntoutuksen ulkopuolelle jäävät siis potentiaaliset seksuaalirikolliset eli henkilöt, jotka kuuluvat riskiryhmiin kuten pedofiilit, mahdolliset rikoksen uusijat ja

henkilöt, joilla on hallitsematonta seksuaalista käyttäytymistä sekä henkilöt jotka ovat huolestuneita omista seksuaalisista taipumuksistaan. Nämä henkilöt jäävät ilman kuntoutusta siitäkin huolimatta, että useimmat heistä olisivat kuntoutukseen motivoituneita. Olisi tärkeää saada tehokkaita ennaltaehkäisy keinoja, sillä niiden avulla pystyttäisiin vaikuttamaan seksuaalirikoksiin syyllistymisen riskiin ja säästämään paljon sekä yhteiskunnan resursseja, että inhimillistä kärsimystä. (Nurminen & Harviainen.)

Suomessa systemaattiseen ennaltaehkäisyyn ei ole vielä lähdetty yhtä laajasti kuin esimerkiksi Isonsa-Britanniassa, Ruotsissa ja Saksassa (Alanko & Santtila 2013). Suomessa potentiaalisille seksuaalirikoksen tekijöille tukea tarjoavat muun muassa osa terapeuteista, Sexpo-säätiö ja Pelastakaa lapset ry:n julkaisema Otanvastuun.fi verkkoaineisto. Sexpo-säätiö on kuitenkin todennut, että he ovat tehneet vain yksittäistapauksissa ennaltaehkäisevää terapiatyötä, heidän toiminnastaan on puuttunut systemaattisuus eivätkä he ole resurssiensa puolesta pystyneet vastaamaan kentän tarpeisiin. (Estä ajoissa, 6.) Otanvastuun.fi on verkkosivusto, joka tarjoaa apua henkilöille jotka ovat seksuaalisesti kiinnostuneita lapsista, käyttäneet internetissä lapsiin liittyvää seksuaalista materiaalia ja henkilöille jotka ovat internetin avulla lähestyneet lapsia tai tuntevat kiinnostusta tällaiseen toimintaan, kuten myös henkilön kiinnostuksesta huolestuneille läheisille. Sivuston päämääränä on tarjota tukea ja tietoa ennaltaehkäistykseen lasten seksuaalista hyväksikäyttöä. (Otanvastuun.fi.) Nurminen & Harviainen ovat kuitenkin todenneet, että ennaltaehkäisevää kuntoutusta on Suomessa tarjolla todella niukasti ja niihin pääseminen on täysin sattumanvaraista.

Sen sijaan ulkomailla ennaltaehkäiseviin toimintoihin on kiinnitetty enemmän huomiota. Ruotsin Huddingessa vuonna 2006, Karoliininen Yliopistosairaala avasi seksuaalislääketieteellisen lääkärikeskuksen, jonka henkilöstö koostuu erikoislääkäreistä, psykologeista, psykoterapeuteista, sairaanhoitajista ja kuraattoreista. Lääkärikeskuksen tarkoituksena on antaa hoitoa henkilöille, joilla on ongelmia seksuaalisessa toimintakyvyssään. Keskus vastaanottaa myös henkilöitä, joilla on pakonomaista seksuaalista riippuvuutta tai erilaisia seksuaalisia poikkeavuuksia. Lisäksi se vastaanottaa seksuaalirikokseen syyllistyneitä ja henkilöitä, joilla on riski syyllistyä seksuaalirikokseen. Henkilö voi hakeutua keskuksen hoitoon joko lääkärin lähetteellä tai itse. Keskuksen tarkoituksena on tieteellisen tutkimuksen kerääminen erilaisista hoitomuodoista ja niiden toimivuudesta, tavoitteenaan seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisy. (Seksuaalirikollisten hoito 2009, 45.) Karoliininen Yliopistosairaala on perustanut myös preventell-Hjälplinjen vid öönskad sexualitet palvelun eli auttavan puhelimen henkilöille jotka ovat huolissaan omasta seksuaalisesta käytöksestään tai ajatuksistaan. Auttava puhelin palvelee myös niitä henkilöitä jotka ovat huolissaan läheisensä seksuaalisesta käytöksestä. Auttavaan puhelimeen voi soittaa nimettömänä ja puhelimeen vastaavat terveydenhuollon ammattilaiset. (Who can call?.)

Muita ulkomaalaisia ennaltaehkäisevää apua tarjoavia tahoja ovat esimerkiksi Prevention Project Dunkelfeld ja Stop it now!-ohjelma (Estä ajoissa, 8-9). Prevention project Dunkelfeld on Saksassa vuonna 2005 käynnistynyt ilmainen ja luottamuksellinen hoitomuoto henkilöille, jotka eivät vielä ole syyllistyneet rikokseen, mutta haluavat apua lapsiin kohdistuvaan seksuaaliseen mielenkiintoonsa. Hoidon tavoitteena on ehkäistä lapsiin ja nuoriin kohdistuviin seksuaalirikoksiin syyllistymistä sekä seksuaalisen lapsisältöisen kuvamateriaalin käyttöä. Hoitoon osallistuneet oppivat käsittelemään seksuaalisia impulssejaan turvallisesti ja siten, että niistä ei aiheudu vahinkoa lapsille tai henkilölle itselleen. (Beier 2014, 196-197.) Hoito-ohjelmassa yhdistyvät sekä kognitiivinen käyttäytymisterapia että seksologiset ja lääketieteelliset lähestymistavat (Dunkelfeld). Stop it Now! -ohjelma on Lucy faithfull foundation -säätiön ylläpitämä hanke, joka on käytössä sekä Iso-Britanniassa, että Alankomaissa. Ohjelma tarjoaa maksutonta tukea joko puhelimitse, sähköpostitse tai kasvotusten, tavoitteenaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisy. Pyrkimyksenä on lisätä lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön riskissä olevien tai tekoon jo syyllistyneiden ymmärrystä aihealueesta ja sen seurauksista kohden tamalla kohderyhmiin ennaltaehkäiseviä interventioita. (Stop it now - ohjelman arviointihanke.)

3.1 Uhri, tekijä ja yhteiskunta

Ennaltaehkäisyn tärkeyttä voidaan tarkastella uhrin, tekijän ja yhteiskunnan näkökulmasta. Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen voi aiheuttaa uhrille useita haittavaikutuksia, jotka voivat vaihdella lievistä vaikutuksista elämää murskaaviin vaikutuksiin (Schewe & O'Donohue 1993, 339). Uhriksi joutuminen on aina trauma joka vaikuttaa uhrin käsitykseen itsestään, muista ja ympäröivästä maailmasta (Kuukari, 5). Schewe ja O'Donohue (1993, 339) kuvailevat Browne & Finkelhor, 1986b; Kilpatrick, Veronen, & Resick (1982) mukaan seksuaalirikoksen uhrien usein kokevan nöyryydyksen, järkytyksen, ahdistuneisuuden, syyllisyyden, yksinäisyyden ja vihan tunnetta. He tuntevat epäluottamusta, kipua, oman itsetunnon menetystä ja voivat kärsiä itsetuhoisesta ajattelusta sekä seksuaalisen halun häiriöistä. Uhriksi joutuminen voi lisätä myös lääkkeiden ja huumeiden väärinkäytön riskiä (Hukkanen 2004, 2524).

Lapselle seksuaalinen hyväksikäyttö voi aiheuttaa vakavia ja häiritseviä seurauksia jotka vaarantavat lapsen normaalin tunneperäisen, psyykkisen ja seksuaalisen kehityksen. Hyväksikäyttö aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia, sillä lapsena seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutunut voi kärsiä vielä aikuisiälläänkin hyväksikäytön seurauksista kuten masennuksesta, ahdistuneisuudesta, itsetuhoisista ajatuksista ja käytöksestä. Heillä on myös taipumusta uhriutua uudelleen myöhemmällä iällä, heitä voidaan esimerkiksi riistää niin seksuaalisesti, henkisesti kuin taloudellisestikin. (Heikinheimo & Tasola 2007, 20-21.) Kokemusten mukaan useimmat seksuaalisen hyväksikäytön kokeneet lapset tarvitsevat teon jälkeen pitkäkestoista psykoterapiaa, koska seksuaalinen hyväksikäyttö on vaikuttanut heidän kehitykseensä moninaisesti (Hukkanen 2004, 2524). On otettava huomioon, että seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa uh-

rin lisäksi myös uhrin läheisiin. Teosta saattaa aiheutua läheisille samankaltaisia psyykkisiä oireita kuin uhrillekin. (Juusola 2014.)

Tekijän näkökulmasta katsottuna olisi tärkeää saada tahoja, jotka antavat apua ennen kuin varsinainen seksuaalirikos tapahtuu. Lähes poikkeuksetta tekoa edeltävät fantasiat, kuten pedofiilien kohdalla fantasiointi seksistä lapsen kanssa. Varhaisen puutumisen tärkeys korostuu siinä vaiheessa, kun fantasioita ei ole vielä lähdetty toteuttamaan. Mahdollisimman varhaisella väliintulolla taataan sekä uhrin että tekijän etu. (Kauppinen, Almqvist & Vuento 1998.) On todettu, että pedofiiliset taipumukset aiheuttavat kärsimystä myös henkilölle itsellensä (Juusola 2014). Seksuaalirikoksen tehneet ovat kuvailleet, että ennen avun saamista he tunsivat olonsa ahdistuneeksi, eristäytyneeksi ja häpeälliseksi. Lisäksi heillä oli ajatuksia itsensä vahingoittamisesta tai jopa itsemurhasta (Brown ym. 2014, 49). Nissisen (2016) mukaan tarjoamalla apua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa voidaan vähentää potentiaalisten tekijöiden itsetuhoisuutta, eristäytymistä sekä riskiä syyllistyä seksuaalirikokseen.

Tekoon syyllistyminen voi tuoda mukanaan useita eri haittoja, sillä osalle seksuaalirikokseen syyllistyneistä yhteiskuntaan takaisin palaaminen tuomion suoritettua voi olla hankalaa. He voivat tulla leimatuksi ja työllistymisen tai turvallisen asuinpaikan löytäminen voi olla hankalaa. Tuomion seurauksena heidän suhteensa muihin ihmisiin voi vahingoittua ja he voivat joutua katkaisemaan suhteitaan ystäviinsä ja perheenjäseniinsä. (Lussier, Arlanda Harris & McA-linden 2016, 1714.) Apua saaneet potentiaaliset seksuaalirikolliset ovat todenneet, että avun myötä he ovat kokeneet helpotuksen tunnetta siitä, että heidän ei tarvitse enää salailia ja valehdella. Sen lisäksi he myös kokivat, että heidän saamansa hoito oli auttanut heitä ja heidän elämänlaatunsa oli parantunut. Tekoon syyllistyneet olivat kokeneet, että avun hakemisen myötä he vihdoinkin tajusivat aiheuttamansa vahingon ja oppivat estämään itseään vahingoittamasta enää lasta. Merkittävää avun hakemisen hyötyjen tarkastelussa kyseisten kohde-ryhmien osalta on, että vaikka heillä oli lukuisia ja merkittäviä esteitä liittyen avun hakemiseen, hoitoon osallistuneet olivat kuitenkin vakuuttuneita siitä, että hoito sen kaikista vaikeuksista huolimatta oli sen arvoista. (Stopitnow! Minnesota 2005, 2). Avun saaminen vaikutti heillä myös positiivisesti sekä fyysiseen että psyykkiseen terveyteen (Brown ym. 2014, 49).

Yhteiskunnallisesti ennaltaehkäisyn tärkeyttä voidaan tarkastella rikosten kustannusten näkökulmasta. Hinkkasen (2013) mukaan rikollisuus yleisesti saa aikaan yhteiskunnalle merkittävän paljon kustannuksia. Vuonna 2013 yhteiskunnalliset kokonaiskustannukset eli kontrollijärjestelmän, seuraamusten ja rikosentorjunnan kustannukset olivat noin 12,7 miljardia euroa. Rikollisuuden kontrollijärjestelmän kustannuksiksi tuli 1,7 miljardia euroa. Rikollisuuden kontrollijärjestelmän kustannuksia on selvitetty niiden viranomaisten tilinpäätöksistä jotka ovat olleet osana rikosprosessia. Selvityksestä käy ilmi, että yhden vakavan väkivaltarikoksen esitutkinta maksaa veronmaksajille noin 3000 euroa, 5000 euroa yhden rikostapauksen käsitte-

leminen käräjä- ja hovioikeudessa ja yksi vankipäivä 186 euroa. Ennen rikosprosessin alkamista tai sen aikaisessa vaiheessa aiheutuvat näin ollen suurimmat kustannukset. Kontrollijärjestelmän kustannuksista poliisin toiminta kattaa noin 50 % kuluista ja viidennesosa kuluista koostuu muiden esitutkinnassa olevien virkamiesten kustannuksista. 10 % kustannuksista koostuu oikeuslaitoksesta ja loput 20 % koostuu rangaistusten täytäntöönpanon ja seuraamusjärjestelmän ylläpidon kuluista. Rikollisuuden kokonaiskustannuksissa 12,7 miljardista eurosta seurausten osuus oli noin 85 %. Lisäksi tulee ottaa huomioon myös rikosten epäsuorat kustannukset kuten pahoinpitelyrikosten aiheuttamat sairauspoissaolokustannukset, joiden on arvioitu olevan noin 115 miljoonaa euroa vuodessa. (Hinkkanen 2013.)

4 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyömme teoreettisen viitekehysten ensimmäisinä aihealueina ovat seksuaalirikollinen ja potentiaalinen seksuaalirikollinen, sillä käytämme molempia käsitteitä yleisesti koko opinnäytetyön ajan. Kuvaamme myös pääpiirteitä raiskaajista ja lasten seksuaalisista hyväksikäyttäjistä. Tämän jälkeen käsittelemme avun hakemisen määritelmää ja prosessia kuten myös avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä ja esteitä, jotka muodostavat opinnäytetyömme kannalta merkittävimmän teoreettisen osa-alueen.

4.1 Seksuaalirikollinen

Seksuaalirikollisilla tarkoitetaan henkilöitä jotka ovat saaneet tuomion toisen seksuaalisuutta loukkaavasta teosta. Seksuaalirikollisia on hankala kategorisoida, sillä heidän käyttäytymisensä, taustoissaan ja rooleissaan on eroavaisuuksia. Tekoon voi syllistyä kuka tahansa, iästä, sukupuolesta, ammatista, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta tai kulttuurista riippumatta. (Smith Cissé & Casstevens 2014, 22-23.) Seksuaalirikolliset eroavat toisistaan myös seksuaalirikoksen motiiveilta ja vaikuttimilta (Burgess, Commons, Safarik, Looper & Ross 2007, 585). Heikinheimo (1996, 3) toteaa, että seksuaalirikollisille ei ole olemassa yhteistä tunnusmerkistöä, koska niin seksuaalirikokset kuten niihin syllistyvät henkilöt ovat hyvin erilaisia. Tekoon syllistyneille yhteistä kuitenkin on, että he kaikki ovat ylittäneet rajoja, koska he eivät ole tunnistaneet tarpeeksi selvästi omiaan eivätkä muiden ihmisten rajoja. Lisäksi heiltä on puuttunut myös toisen ihmisen itsemääräämisoikeuden kunnioitus ja osaamattomuus miettiä teon pitkäaikaisvaikutuksia sekä itselle että uhrille. (Välitä!) Tutkimusten mukaan useimmat seksuaalirikokseen syllistyneet ovat kokeneet niin sanotun seksuaalisen trauman ainakin jossain muodossa omien kehitysvuosiensa aikana (Flora 2001, 118).

Seksuaalirikokseen syllistyneille henkilöillä on usein erilaisia häiriintyneitä asenteita ja uskomuksia, joita kutsutaan kognitiivisiksi vääristymiksi. Näitä kognitiivisia vääristymiä on havaittu sekä raiskaukseen että lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön syllistyneillä henkilöillä. (Hudson 2005, 35.) Kognitiivisten vääristymien avulla tekijä oikeuttaa teon itselleen, hän

saattaa esimerkiksi kuvitella lapsen nauttivan seksistä kuten myös ajatella fyysisten opetustapojen olevan hyvä tapa opettaa lapselle mitä seksi on. Kun lapsi esimerkiksi hämmennyksen ja pelon takia ei vastustele tekijän seksuaalisia lähestymisyrityksiä tai esittää luonnollisia kysymyksiä seksistä, tulkitsee tekijä ne haluksi seksiä kohtaan. Osa tekijöistä oikeuttaa tekonsa sillä, ettei yhteiskunta vain vielä ymmärrä, että seksuaalinen kanssakäyminen lapsen kanssa on hyväksyttävää. Kognitiiviset vääristymät ovat usein yhteydessä tekijän omiin kokemuksiin kotiympäristöstään. (Haapasalo 2008, 182-184.) Joillekin seksuaalirikoksen tekijöille on myös tavanomaista vääristää todellisuutta siinä määrin, että he itsekin alkavat uskoa siihen, että rikosta ei ole tapahtunut (Flora 2001, 118).

4.1.1 Raiskaajat

Rikoslaissa raiskauksen katsotaan olevan toisen henkilön sukupuoliyhteyden pakottamista väkivallalla tai sillä uhaten. Myös toisen henkilön tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan hyväksi käyttäminen sukupuoliyhteyden saamiseksi luetaan raiskaukseksi. Myös raiskauksen yritys on rangaistavaa. (Rikoslaki 39/1889.) Raiskaus on siis seksuaalista väkivaltaa, tekijänä on useimmiten noin 16-30-vuotias mies ja uhrina nainen (Haapasalo 2008, 162-163).

Useimmissa raiskaustapauksissa tekijä ja uhri ovat satunnaisia tuttavuuksia. Raiskaukseen syyllystyneillä on usein taustalla aiempia väkivaltarikoksia, päihteiden käyttöä ja epäsosiaalista käyttäytymistä. Muiden rikosentekijöiden ja raiskaajien taustoissa on huomattu yhtäläisyyksiä kuten huono menestys koulu- ja työhistoriassa kuten myös se, että molemmat tulevat usein alemmista sosiaaliluokista. Raiskaajista tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että suurella osalla raiskaukseen syyllystyneistä on takana laitostausta ja he ovat usein kärsineet lapsuudessa laiminlyönneistä, fyysisestä väkivallasta tai olleet seksuaalisen hyväksikäytön uhreja. Myös aikaiset seksuaalikokemukset ovat raiskaajille tavanomaisia. (Haapasalo 2008, 162-163).

4.1.2 Lapsen seksuaaliset hyväksikäyttäjät

Rikoslaissa lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi luetaan alle 16-vuotta nuoremman lapsen koskettelu tai muu seksuaalinen teko, joka on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä tai lapsen johdatteleminen tällaiseen tekoon (Rikoslaki 39/1889). Kuitenkaan kyse ei ole vain itse seksuaalisesta teosta, vaan lapsen etujen ja oikeuksien mitätöinnistä kuin myös lapsen ymmärtämättömyyden, hyväuskoisuuden, kiltteyden tai alistaiseen aseman hyväksikäytöstä omien etujen saavuttamiseksi (Ota puheeksi 2013, 9). Lapsen seksuaaliselle hyväksikäytölle ei ole mitään yksittäistä määritelmää, sillä kaikkea käyttäytymistä, jotka ovat seksuaalisesti vahingollista lapsille, ei välttämättä aina laillisesti tunneta rikoksena. Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä voi olla useita erilaisia muotoja, siihen voi liittyä kosketusta tai ei, se voi tapahtua internetissä tai sen ulkopuolella ja joissain tapauksissa siihen voi liittyä myös vaihtokauppaa

tai jopa se, että lapselle tai kolmannelle osapuolelle maksetaan. (Paskell, Brown & McNaughton Nicholls.)

Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön voi syyllistyä joko perheenjäsen tai perheen ulkopuolinenkin henkilö. Hyväksikäyttäjä voi olla lapselle joko tuttu tai tuntematon. Hyväksikäyttöä voidaan niin sanotusti johtaa myös internetistä käsin ja siihen voi sisältyä alustavaa toimintaa kuten groomingia. (Brown ym. 2014, 8.) Groomingilla tarkoitetaan internetissä ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa ja niitä hyödyntävää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön valmistelua (Suojele minua kaikelta 2012, 9). Hyväksikäyttö voi olla joko toistuvaa tai yksittäinen teko, jolloin puhutaan tilapäisestä eli regressiivisestä teosta. Arvioiden mukaan suurimmassa osassa hyväksikäyttötapauksista on kyse incestistä eli se tapahtuu perheen sisällä ja uhri on varhaisnuoruuttaan elävä tyttö tai poika. Inestiä voi ilmetä kaikissa sosiaaliluokissa, mutta yleisintä se on moniongelmaisissa, kaoottisissa ja perhesuhteiltaan sekavissa perheissä. Joskus tekijä saattaa kohdistaa tekonsa sekä omiin sukulaislapsiinsa että vieraisiin lapsiin, mutta se on harvinaisempaa. (Haapasalo 2008, 178-187.) Useat seksuaalirikokseen syyllistyneet ovat itse joutuneet lapsuudessaan hyväksikäytön uhriksi (Flora 2001, 36).

Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyneiden kohdalla voidaan erottaa kaksi eri ryhmää. Tekoon voivat syyllistyä henkilöt, joiden seksuaalinen mieltymys ei kohdistu lapsiin, mutta jotka käyttävät lapsia hyväkseen erilaisista syistä. Tähän ryhmään kuuluu seksuaalisesti kokemattomat murrosikäiset, henkisesti jälkeenjääneet kuten myös henkilöt, joilla on epäsosiaalinen persoonallisuushäiriö tai joilla on ollut traumatisoivia perhetilanteita. Toinen ryhmä muodostuu pedofiileistä ja hebefiileistä. (Beier 2014, 195.) Hebefiliassa mieltymys kohdistuu murrosikäisiin lapsiin, kun taas pedofiiliassa se kohdistuu alle murrosikäisiin (Brown ym. 2014, 3). Pedofiileillä seksuaalinen suuntautuminen lapsiin on aina pysyvää ja ensisijaista. Pedofiili on useimmiten mies ja kiinnostuksen kohteet useimmiten tyttöjä. (Haapasalo 2008, 181-184.) Puhuttaessa lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja pedofiiliasta on tärkeä muistaa, että nämä kaksi termiä kuvaavat kahta toisiinsa liittyvää, mutta erillistä ilmiötä. Pedofiili ei välttämättä tarkoita hyväksikäyttäjää ja henkilöllä, joka käyttää lasta seksuaalisesti hyväksi ei välttämättä ole pedofiilisiä seksuaalisia mieltymyksiä. (Beier, Ahlers, Goecker, Neutze, Mundt, Hupp & Schaefer 2009b, 852.) Beierin (2014, 195) mukaan pedofiilit ja hebefiilit ovat aina riskissä syyllistyä seksuaalirikokseen tai seksuaalirikoksen uusimiseen.

4.2 Potentiaalinen seksuaalirikollinen

Opinnäytetyössämme käytämme henkilöistä, joilla on riski syyllistyä seksuaalirikokseen termiä potentiaalinen seksuaalirikollinen. Potentiaalinen seksuaalirikollinen viittaa aikuisiin jotka saattavat aiheuttaa seksuaalista uhkaa, mutta eivät vielä ole syyllistyneet itse tekoon. He ovat niin sanottuja ”ei-toimineita” aikuisia, jotka voidaan identifioida pedofiileiksi tai hebe-

fiileiksi tai aikuisia, jotka ovat huolissaan omista seksuaalisista ajatuksistaan ja käyttäytymisestään lapsia kohtaan. (Brown ym. 2014, 3.)

Potentiaaliset seksuaalirikolliset ovat siis henkilöitä jotka ovat tunnistaneeet itsessään seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyviä ongelmallisia piirteitä (Estä ajoissa, 4). Riskiryhmään kuuluvat pedofiilit ja henkilöt joilla on hallitsematonta seksuaalista käyttäytymistä ja he, jotka ovat huolestuneet omista seksuaalisista taipumuksistaan kuten myös mahdolliset rikoksenuusijat (Nurminen & Harviainen).

4.2.1 Ongelmallinen seksuaalisuus

Opinnäytetyömme kyselylomakkeessa esiintyy termi ongelmallinen seksuaalisuus. Määrittelimme yhdessä Alangon ja Häikiön kanssa kyselylomakkeessa käytetyn ongelmallinen seksuaalisuus termin tarkoittavan lapsiin liittyviä seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä tai sellaisia aikuisiin kohdistuvia seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä, jotka toteutuessaan olisivat rikoslaisa laittomaksi luokiteltavia. Kyse on siis niin sanotusti poikkeavasta seksuaalisuudesta, joka luo riskin syyllistyä seksuaalirikokseen.

Poikkeava seksuaalisuus on seksuaalista toimintaa, joka on ristiriidassa normaalin kulttuurisen käyttäytymisen kanssa. Parafilioitten on todettu olevan osa poikkeavaa seksuaalisuutta. (Flora 2001, 84.) Parafiliat ovat psykologisia oireyhtymiä ja seksuaalisia fantasioita, ajatuksia tai käyttäytymistä, jotka eivät ole kulttuurisesti hyväksytyjä (Saleh & Berlin 2003, 53). Psykiatrian erikoislääkäri Huttusen (2015) mukaan parafilioissa on kyse siitä, että henkilö kokee vahvoja eroottisia kuvitelmia, pakonomaista seksuaalista käytöstä tai halua liittyen nöyryytykseen, kärsimykseen, esineisiin, lapsiin tai raiskaukseen. Tällaisten parafilioiden esiintyessä satunnaisesti ei niistä vielä puhuta häiriönä. Häiriöstä puhutaan parafiloiden muuttuessa pakonomaisiksi, pitkäkestoisiksi tai parisuhdetta haittaavaksi. Lisäksi myös silloin, jos parafiliat ovat henkilölle itselleen tai muille kärsimystä aiheuttavia tai pahimmillaan kärsimystä tuottavaan seksuaaliseen käyttäytymiseen johtavia. (Huttunen 2015.) Parafilisesta häiriöstä puhutaan siis silloin, kun parafilioihin liittyy sellaisia toistuvia toimintamalleja ja fantasioita, joiden tarkoituksena on seksuaalisen tyydytyksen saaminen joko lapsen tai haluttoman aikuisen kanssa (Flora 2001, 83). On hyvin todennäköistä, että seksuaalirikokseen syyllistyneet henkilöt kärsivät poikkeavasta seksuaalisuudesta tai parafilisista häiriöistä (Saleh & Berlin 2003, 53). Parafiliat ovat mahdollisesti ensisijaisimpia motivoivia vaikuttajia seksuaalirikokseen syyllistymisessä ja vain harvat henkilöt, joilla on parafilioita hakevat apua ongelmiinsa vapaaehtoisesti tai ennaltaehkäisevästi (Smallbone & Wortley 2004, 185).

4.3 Avun hakeminen

Avun hakemista on tutkittu suurella osin erilaisten sosiaalisten ongelmien ja perheväkivallan näkökulmasta ja siihen liittyvät tutkimukset ovat keskittyneet enemmän avun hakemisen problematiikkaan kuin avun hakemiseen ja sen prosessiin (Mäenpää 2015, 7). Potentiaalisten seksuaalirikollisten kohdalla avun hakemiseen liittyvää tutkimusta on tehty vielä suhteellisen vähän. Merkittävimpiä tutkimuksia juuri potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarpeeseen ja avun hakemiseen liittyen ovat Iso-Britannian ja Irlannin auttavasta puhelimesta ja Prevention project of Dunkelfeldista tehdyt tutkimukset.

4.3.1 Avun hakemisen määritelmä ja prosessi

Avun hakemista tarkastelevissa tutkimuksissa avun hakemista käsitteenä ei ole erityisemmin määritelty. Tutkimuksessa joka käsitteli syömishäiriöstä kärsivien naisten avun hakemisen prosessia, avun hakemisen määriteltiin olevan kaikkia niitä henkilöltä tulevia pyrkimyksiä tai toimintoja joita henkilö käyttää tavoittaakseen ammattiavun (Schoen, Lee, Skow, Greenberg, Bell, Wiese & Martens 2012, 15). Kognitiivisessa mielessä avun hakemisen on määritelty olevan ongelmien ymmärtämisen ja ratkaisemisen yhteydessä oleva korjaava menettelytapa. Edellä mainitussa yhteydessä avun hakeminen nähdään ongelmien ratkaisuprosessina, joka on vuorovaikutuksessa tietyn tehtävän tai asian suorittamisen kanssa. (Mercier & Frederiksen 2007, 18.) Leen (1997, 337-338) mukaan avun hakeminen on tietynlainen tiedonhaun muoto ja hän on kuvannut avun hakemisen kolmen eri määritelmän mukaan. Ensimmäiseksi avun hakeminen liittyy aina erityisesti ongelmiin, koska ilman ongelmia tai vaikeuksia ei ole mitään johon voitaisiin tarjota tukea tai helpotusta. Toiseksi avun hakeminen on aina vuorovaikutuksellinen prosessi ja se käsittää aina enemmän kuin yhden henkilön, koska avun hakemisessa yksi henkilö etsii apua ja toinen tarjoaa sitä. Kolmanneksi avun hakeminen on aina ennakoivaa toimintaa. (Lee 1997, 337-338.)

Rickwood, Deane, Wilson ja Ciarrochi (2005, 4) mukaan avun hakemista voidaan kuvata käsitteenä, jolla viitataan käyttäytymiseen, jossa henkilö aktiivisesti tavoittelee apua muilta ihmisiltä tarkoituksenaan saada ymmärrystä, neuvoa, tietoa, hoitoa tai tukea ongelmaan tai ahdistavaan asiaan. Wills & DePaulon (1991, 356) mukaan avun hakeminen on eräänlainen selviytymiskeino, sillä henkilön miettiessä avun hakemista, hän arvioi samalla myös omaa selviytymistään. Avun hakemisen on joissain tapauksissa katsottu olevan juurikin yksi selviytymisen muoto, jota käytetään muiden selviytymiskeinojen, kuten tiedon etsimisen ja ongelmanratkaisun yhteydessä, joiden on tarkoituksena olla ratkaisu ongelmaan. Joissain tapauksissa avun hakeminen voi perustua myös saamattomuuteen, jolloin sitä käytetään, kun muita selviytymiskeinoja ei nähdä olevan saatavilla tai ne koetaan tehottomiksi. Avun hakeminen voi perustua myös siihen, että henkilö haluaa sympatiaa muilta. (Wills & DePaulo 1991, 356.)

Nelson-Le Gall (1981, 230) kehitti avun hakemisen prosessista mallin, jossa hän erottelee avun hakemisen viisi eri tasoa. Ensimmäisessä vaiheessa henkilö tulee tietoiseksi ongelmaansa ja toisessa hän tekee päätöksen hakea apua. Kolmannessa vaiheessa henkilö kartoittaa itselleen oikeanlaisen avun lähteen ja neljännessä panee täytäntöön toimintasuunnitelmia avun saamiseksi. Viidennessä vaiheessa hän vielä arvioi saamansa avun. (Nelson-Le Gall 1981, 230.) Leen (1997, 338) mukaan apua hakevat henkilöt proaktiivisesti eli ennakoivasti määrittelevät ja muotoilevat ongelmiaan, etsivät ympäriltään henkilöitä joilla on resursseja auttaa heitä ja ottavat yhteyttä näihin mahdollisiin auttajiin. Apua tarvitseva henkilö on näin ollen itse suurena vaikuttajana sen suhteen, saako hän apua jota tarvitsee vai ei. Rickwood ym. (2005, 8) mukaan avun hakemisen prosessissa on neljä keskeistä vaihetta. Prosessi alkaa ongelman tiedostamisella, jonka henkilö arvioi sitä tarvitaanko kyseiseen ongelmaan apua vai ei. Tämän jälkeen tulee ilmaisun vaihe, jossa yksilön täytyy miettiä, kuinka ongelman ja avun tarpeen voi ilmaista niin, että muut ymmärtävät sen eikä henkilö itse koe oloaan epämukavaksi. Viimeisimmässä vaiheessa korostuu apua tarjoavien palveluiden saatavuus ja niihin pääseminen. Lopuksi avun hakijan täytyy itse haluta apua ja olla kykenevä kertomaan ongelmansa apua tarjoavalle taholle. (Rickwood ym. 2005, 8.)

4.3.2 Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

Avun hakemiseen liittyvissä tutkimuksissa on tullut esiin useita eri tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa avun hakemiseen. Huolimatta siitä, että näistä tekijöistä on päästy yksimielisyyteen, ovat useat ongelmat kuitenkin haitanneet avun hakemiseen liittyvää aineistoa. Yksi näistä ongelmista on yksimielisyyden ja johdonmukaisuuden puuttuminen sen suhteen, miten avun hakemista tulisi mitata. Lisäksi ongelmana on aineistoa yhdistävän teorian puute. Tästä seurauksena avun hakemista käsittelevät tutkimukset ovat löytäneet erilaisia avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä, jotka kuitenkin usein ovat joko epäjohdonmukaisia tai ristiriidassa keskenään. (Rickwood ym. 2005, 5.)

Avun hakeminen vaatii yksilöltä aikaa ja yrittämistä, sillä avun hakijan täytyy miettiä kuinka kuvata oma ongelmansa, päättää keneltä apua tulisi hakea, mutta myös paikantaa ja pyytää apua asianmukaisilta tahoilta itse (Lee 1997, 339). Avun hakemisessa lähtökohtana on, että apua tarvitseva henkilö näkee itse oman ongelmansa tarpeeksi suurena ja sellaisena, että sen ratkaisemiseksi hän tarvitsee ulkopuolista apua (Kääriäinen 2006, 104). Apua hakiessaan henkilö pyrkii saamaan ongelmastaan aiheutuvat haitat hallintaan sekä poistamaan ongelman aiheuttamat uhat (Itäpuisto 2012, 137-138). Tutkimukset ovat yhdenmukaisia sen suhteen, että ihmiset hakevat todennäköisemmin apua silloin kun heidän henkilökohtaiset ongelmat ylittävät heidän oman kykynsä selviytyä. Myös ahdistus voi nousta niin korkeaksi, että se saa henkilön hakemaan apua (Cepeda Benito & Short 1998, 59). Kun henkilö arvioi omaa avun tarvettaan, hän usein samalla arvioi sitä, mikä on apua tarjoavien tahojen halukkuus ja kyky avun antamiseen. Jos avun piiriin pääseminen on vaikeaa, vaikuttaa se myös henkilön omaan arvi-

oon avun tarpeestaan. (Kääriäinen 2006, 104.) Yhtenä merkittävänä tekijänä avun hakemisen lähtökohdissa on myös se, että avun hakijan tulee tietää mistä apua saa (Brown ym. 2014, 36).

Sosiaalisella tuella on vaikutusta siihen, että apua tarvitseva henkilö todennäköisimmin hakee apua. Lisäksi aiemmat positiiviset kokemukset avun hakemisesta saavat henkilön herkemmin hakemaan apua uudelleenkin. (Gulliver, Griffiths & Christensen 2010, 7.) Topkaya (2015, 26) mukaan avun hakemiseen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä ovat tieto palveluiden saatavuudesta, usko palveluista saatavaan hyötyyn, palveluiden maksuttomuus ja luottamus ammattihenkilöstöön (Topkaya 2015, 26). Potentiaaliset lasten seksuaaliset hyväksikäyttäjät ja tekoon syyllistyneet ovat todenneet, että he todennäköisemmin hakevat apua, jos he tietävät, että apua tarjoava paikka on turvallinen, luottamuksellinen ja sieltä saa oikeanlaista apua muutosprosessia varten. Lisäksi he halusivat tietää, että heitä osataan auttaa juuri heidän ongelmassaan, heitä ymmärretään ja auttaminen on aitoa. Ammattilaisilta toivottiin myös, että he osaisivat auttaa käyttäytymisen hallitsemisessa niin, että apua hakeva ei enää vahingoittaisi lapsia. (StopItNow! Minnesota 2005, 2.) Pedofiilien ja hebefiilien on havaittu olevan halukkaampia hakemaan apua kuin muiden seksuaalirikollisten. Tämän on arveltu johtuvan siitä, että pedofiileillä ja hebefiileillä seksuaaliseen mieltymykseen liittyvien ongelmien vuoksi heillä ilmenee suurta komorbiditeettia eli oheissairastavuutta ja ahdistusta jonka vuoksi avun hakeminen on todennäköisempää (Beier 2014, 196).

Avun hakemiseen liittyen on tutkittu myös sitä, vaikuttaako avun hakemiseen se, kokeeko henkilö ongelmansa hallittavaksi vai ei. Jos ongelma koetaan niin, ettei se ole henkilön omassa hallinnassa, näyttää se lisäävän avun hakemisen todennäköisyyttä, etenkin silloin, jos ongelma on yleisesti luonteeltaan sellainen, että se koetaan hallitsemattomaksi. Tähän syynä saattaa olla se, että jos muutkaan ongelmasta kärsivät eivät pysty ongelmaansa hallitsemaan, ei ongelmasta kärsivä henkilö apua hakiessaan koe uhkaa oman arvon tunnolleen. Apua voidaan hakea myös jonkin muun syyn kuin perimmäisen syyn nojalla. Tämän on arveltu johtuvan siitä, että jonkun muun syyn nojalla apua hakiessaan, apua hakeva henkilö niin sanotusti harjoittelee avun pyytämistä varsinaiseen ongelmaan. (Wills & DePaulo 1991, 357-359.) Minnesotan Stopitnow! (2005, 1) tutkimuksessa tutkittiin aikuisia, joilla on riski syyllistyä lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Tutkimuksessa 63 % haastatelluista kertoi halunneensa lopettaa käytöksensä, mutta he eivät tieneet kuinka lopettaa. 63 % kertoi etsineensä apua, mutta jonkin muun syyn kuin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön kuten masennuksen takia. Merkittäviä löydöksiä tutkimuksessa olivat esimerkiksi se, että monet haastateltavista olivat tiedostaneet tekevänsä väärin ja he olivat useimmiten halunneet lopettaa käytöksensä. (Stopit now! Minnesota 2005, 1.)

Apua voidaan hakea sekä virallisista että epävirallisista avun lähteistä (Wills & DePaulo 1991, 351). Virallisia tahoja ovat paikat, joissa auttajilla on, asianmukainen koulutus avun antamiseen ja neuvontaan kuten terveys- ja mielenterveysalan ammattilaiset, opettajat ja papit. Epäviralliset tahot liittyvät enemmän sosiaalisiin suhteisiin ja tällöin apua haetaan esimerkiksi ystäviltä tai perheenjäseniltä. Enenevässä määrin apua haetaan myös sellaisilta tahoilta, joissa ei ole suoraa kontaktia toiseen ihmiseen kuten internet (Rickwood ym. 2005, 4.) Internetissä saatavan epävirallisen tuen suosioon voi olla syynä se, että sitä kautta pystytään tavoittamaan muita, jotka ovat tietoisia samasta ongelmasta ja saada sitä kautta vertaistukea itselleen (Wills & DePaulo 1991, 356-357). Tutkijoiden mukaan, jos tarjolla on sekä virallista että epävirallista apua, tukeudutaan ensisijaisesti epäviralliseen tukeen huolimatta avun hakijan iästä tai sukupuolesta (Wills & DePaulo 1991, 351, ja Rickwood ym. 2005, 11). Prevention project Dunkelfeldin ensimmäisissä tuloksissa kävi ilmi, että 85,7% pedofiileistä ja hebefiileistä oli tukeutunut pääasiassa ystäviin, perheenjäseniin tai kumppaniin ja noin puolet oli sen jälkeen kääntynyt yleislääkärin tai mielenterveysalan ammattilaisen puoleen. 18,1% vastanneista oli salannut oman seksuaalisen mieltymyksensä kokonaan ja 26% vastanneista toivoi, että olisi kääntynyt ammattilaisen puoleen. Vain 8.2% vastanneista oli viime aikoina tiedustellut apua ammattilaisilta (Beier ym. 2009a, 4).

4.3.3 Avun hakemisen esteet

Apu on yleisesti mielletty hyödylliseksi ja tarpeelliseksi, mutta avun hakemisen on aina luonnehdittu olevan alentavaa toimintaa jota pitäisi välttää (Nelson Le-Gall 1985, 56). Avun hakeminen ei ole yksinkertainen prosessi, sillä niin avun tarpeen tiedostamisessa, päätöksessä hakea apua kuin päätöksen toteuttamisessakin voi tulla väliin tekijöitä, jotka vaikuttavat avun hakemiseen negatiivisesti. Henkilö ei välttämättä tiedosta omaa avun tarvettaan ja vaikka hän tiedostaisikin, niin tarpeesta ei välttämättä synny aikomusta ja aikomus ei aina johda tekoihin. (Rickwood ym. 2005, 13.)

Psykologisesti ongelmallinen näkökulma avun hakemisessa on, että avun hakeminen voi tuntua apua tarvitsevalle henkilölle siltä, että hän joutuu myöntämään oman huonomuutensa tai puutteellisuutensa jonkin asian suhteen (Wills & DePaulo 1991, 359). Ihmisillä on yleisesti vahva motivaatio ylläpitää itsestään positiivista vaikutelmaa sekä muille että itselle, joka vaatii yksilöltä itsenäisyyttä sekä kyvykkyyttä eli toisin sanoen vahvana olemista (Lee 1997, 340). Positiivisen minäkuvan ylläpitoon usein motivoidaan, jonka takia usein etsitään asioita, joilla omaa minäkuvaa saataisiin vahvistettua tai pyritään käyttäytymään niin, että positiivinen minäkuva pääsee vahvistumaan (Cialdini & De Nicholas 1989, 627; Josephs, Larrick, Steele & Nisbett 1992, 28). Leen (1997, 339) mukaan avun hakemisen nähdään lisäävän apua tarvitsevalle henkilölle riippuvuuden tunnetta toisesta ihmisestä, minkä vuoksi avun hakija voi tuntea oman kyvykkyytensä laskevan ja tästä syystä kokea olevansa väistämättä alemmassa asemassa suhteessa mahdolliseen auttajaan. Kun avun hakeminen nähdään riippuvuuden ja

oman kyvyttömyyden myöntämisenä, tällöin apua hakiessaan yksilön minäkuva tulee uhatuksi ja avun hakeminen toimii positiivista minäkuvaa vastaan. (Lee 1997, 339-340.)

Topkaya (2015, 21) on tutkinut tekijöitä jotka vaikuttavat aikuisilla psykologisen avun hakemiseen estävästi. Tällaisina estävinä tekijöinä Topkaya (2015, 25) havaitsi pelon sosiaalisesta leimasta, haluttomuuden jakaa omia ongelmia tuntemattoman kanssa, tietämättömyyden palveluista kuten myös uskon siihen, että yksityiset ongelmat täytyy pitää itsellään ja että ongelmat voidaan ratkaista itse. Marjatta Itäpuisto (2011, 313-315) on tutkinut peliongelmaisten hoitoon hakeutumisen esteitä ja luokitellut avun hakemisen esteet viiteen luokkaan, joita ovat henkilökohtaiset esteet, perheeseen ja sosiaaliseen yhteisöön, kulttuuriin ja palveluiden rakenteisiin liittyvät esteet. Henkilökohtaisissa esteissä erityisesti ihmisen oma käsitys ongelmasta kuten myös ajattelu ja tunteet ohjaavat avun hakemista. Näitä henkilökohtaisia esteitä ovat muun muassa negatiiviset tunteet kuten hallinnan tunteen menetys, epäluulo palveluiden suhteen ja viha ja pettymys itseän. Muita henkilökohtaisia esteitä ovat kieltäminen, saamattomuus ja usko selvitä ongelmista itse. (Itäpuisto 2011, 313.) Negatiiviset tunteet ammattiapua kohtaan ovat yksi merkittävimmistä esteistä avun hakemiselle. Erityisesti menneiden kokemusten herättämät negatiiviset tunteet liittyen ammattiavun hakemiseen kuten tunne, ettei autettu tai otettu vakavasti. Myös sellaiset negatiiviset uskomukset, että asiantuntija-apu on hyödytöntä, ovat merkittävä avun hakemiseen estävästi vaikuttava tekijä. (Rickwood ym. 2005, 16.) Seksuaalirikollisten kohdalla on tyypillistä, että osa kieltää tekonsa tai ajattelee ettei teko ollut tuomittava, mistä johtuen he eivät myöskään koe tarvetta hakea apua. Heidän ajattelunsa voi olla vääristynyt jonka johdosta he oikeuttavat teon itsellensä ja uskovat omaan ajatteluunsa täysin. Esimerkiksi pedofiilin mielestä yhteiskunta voi olla kapeakatseinen, koska se ei hyväksy lapsen seksuaalisuutta ja jäätyään kiinni, tekijä saattaa olla täysin sitä mieltä, että hän teki rikoksen vain yhteiskuntaa, ei uhria kohtaan. (Kauppinen, Almqvist & Vuento 1998.)

Henkilökohtaiset ja perheeseen tai sosiaaliseen yhteisöön liittyvät esteet menevät jokseenkin limittäin toistensa kanssa. Perheeseen ja sosiaaliseen yhteisöön liittyviä esteitä ovat ongelman salaaminen ja siihen liittyvä häpeä ja pelko esimerkiksi perheen tai puolison menetyksestä. (Itäpuisto 2011, 314.) Henkilöt, joilla on riski syyllistyä lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, ovatkin maininneet avun hakemisen esteiksi paljon erilaisia pelkoja kuten pelko siitä, että heidät ”demonisoidaan” ja heitä kohdellaan väkivaltaisesti tai että muut ihmiset saavat tietää. Lisäksi he pelkäävät rikosseuraamuksia ja vankilaa, mutta kokevat myös pelkoa perheen ja työn tai uran menetyksestä. (StopitNow! Minnesota 2005, 2.) Seksuaalirikollisten ja tekoa miettivien kohdalla pelko oman perheen tai työn menetyksestä on aito, sillä ympäristö saattaa reagoida tekijään todella armottomasti (Välitä!).

Sosiaalisessa yhteisössä salailun syyksi nousi esiin pelon sijasta häpeän tunne, kun oma ongelma koettiin liian häpeällisenä (Itäpuisto 2011, 314). Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyy erityisesti häpeää ja leimautumista, jotka vaikuttavat estävästi avun hakemiseen (Brown ym. 2014, 29-45). Seksuaalirikollisten kohdalla leiman saaminen onkin erittäin yleistä ja häpeällä voi olla negatiivinen vaikutus avun hakemiseen (Välitä!). Leimautumisen on sanottu olevan merkittävä kansanterveyshuoli, sillä se on yksi suurimmista esteistä olla hakematta apua (Corrigan 2004, 615). Leimautumiseen liittyy olennaisesti stigman eli häpeäleiman käsite, joka on ei-haluttua sosiaalista leimautumista, jossa sen kohteeksi joutunut henkilö kokee oman itsearvostuksensa vähenevän sekä häpeän ja kärsimyksen tunnetta. Stigman on kuvattu olevan leima jonka yhteisö tuottaa yksilölle merkitäkseen yksilön poikkeavaksi muista. Leimautuminen voi olla myös erehdyksen tuottamaa, mutta kerran leimatuksi tultuaan leimaa on vaikea poistaa. (Laine 2007, 114-115.) Leimautuminen vahingoittaa sen kohteeksi joutuneen henkilön mainetta, heikentää hänen arvokkuuttaan ja leimautuessaan henkilö kokee alemmuuden ja hylkäämisen tunnetta (Spicker 1984, 6). Brown ym. (2014, 5) mukaan potentiaaliset lapsen seksuaaliset hyväksikäyttäjät raportoivat sekä sisäisiä että ulkoisia esteitä avun hakemiselle. Pääesteenä avun hakemiselle olivat häpeäntunne, kohtelun ja arvostelun pelko ja huolet luottamuksellisuudesta (Brown ym. 2014, 5). Sosiaaliseen yhteisöön liittyvänä esteenä Itäpuisto (2011, 314) totesi myös kontrollin puutteen, jolla tarkoitetaan sitä, että jos kukaan ei puutu ongelmalliseen käytökseen se voi jatkua.

Kulttuuriset esteet liittyvät Itäpuiston (2011, 315) mukaan usein yleisiin kulttuuriin tekijöihin, jolloin esimerkiksi kulttuuriset normit ja käsitykset siitä, että oman ongelmansa kanssa tulee pärjätä yksin, nousevat esteeksi avun hakemiselle. Kulttuuriset esteet koostuvat kulttuurisesti vaikuttavista normeista, uskomuksista, asenteista ja käsityksistä, jotka koituvat avun hakemisen esteeksi. Maskuliinisen eetosin vuoksi miesten kohdalla kulttuurisissa esteissä korostuu oman heikkouden myöntämisen vaikeus, hallinnan menetys, usko siihen, että muut eivät voi auttaa ja ongelmista on selvittävä itse. (Itäpuisto 2011, 315.) Affleckin, Glasin & Macdonaldin (2013, 158) mukaan miehillä emotionaalisten vaikeuksien myöntäminen ja miehiset arvot saattavat olla ristiriidassa toistensa kanssa ja täten toimia rajoittavana tekijöinä avun hakemisen suhteen. Harlandin ja McCreadyn (2012, 34) ovat havainneet, että etenkin nuorten miesten kohdalla erityisesti erilaiset miehiset paineet vaikuttavat negatiivisesti avun hakemiseen. Erilaisilla kulttuurituotteilla kuten medialla on vaikutuksensa avun hakemiseen, sillä median luomat mielikuvat hoidosta ja tuesta vaikuttavat omalta osaltaan myös käsityksiin avun hakemisesta ja niiden myötä ryhmämuotoinen tuki voidaan kokea pelottavaksi ja hoitohenkilökunnan motivaatiota, osaamista ja välittämistä saatetaan epäillä. (Itäpuisto 2011, 315.) Lapsen seksuaalista hyväksikäytön kohdalla on noussut esiin se, että yleisen kohderyhmän demonisoinnin takia apua ei uskalleta hakea (Brown ym. 2014, 29).

Palveluiden rakenteet ja sisällöt voivat myös toimia avun hakemisen estävänä tekijänä. Merkittävimpana esteenä nähdään se, että vaikka henkilö hakee apua palveluista, ei hän välttämättä saa sitä tai joutuu odottamaan useita vuosia. Myös vääränlainen tai puutteellinen apu ja päällimmäisen ongelman riittämätön käsittely vaikuttavat avun hakemiseen estävästi. (Itäpuisto 2011, 315-316.) Brown ym. (2014, 35-36) kuvasi näitä tekijöitä ulkoisiksi tekijöiksi ja tutkimuksessaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä harkinneet tai teon jo toteuttaneet olivat sitä mieltä, että tiedotuksen puute, asianmukaisen tiedon puuttuminen ja alhaiset resurssit ovat tekijöitä jotka saattavat vaikuttaa avun hakemiseen estävästi. Samankaltaisia ulkoisia esteitä on havaittu myös maailmanlaajuisesti ihmisten mainitessa avun hakemisen esteiksi taloudellisen tilanteen, palveluiden puutteen, palveluihin pääsemisen hankaluuden sekä maantieteellisen etäisyyden (Bruffaerts, Demyttenaere, Hwang, Chiu, Sampson, Kessler, Alonso, Borges, Girolamo, Graaf, Florescu, Gureje, Hu, Karam, Kawakami, Kostyuchenko, Kovess-Mastefy, Lee, Levinson, Matschinger, Posada-Villa, Sagar, Scott, Stein, Tomoy, Viana & Nock 2011, 64).

5 Tutkimusasetelma

Tutkimusasetelma osio esittelee lukijalle opinnäytetyömme tavoitteen, tarkoituksen sekä tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen kerromme yksityiskohtaisesti, kuinka olemme opinnäytetyömme toteuttaneet. Kuvaamme ja perustelemme käyttämämme tutkimusmenetelmät, jonka jälkeen aineistonkeruuvaiheessa esittelemme kohderyhmän ja opinnäytetyömme tärkeimmän osa-alueen eli kyselylomakkeen rakentamisen. Lopuksi kuvaamme käyttämäämme analyysia ja esittelemme eettisyyden ja luotettavuuden toteutumista opinnäytetyössämme.

5.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin 15 vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien potentiaalisten seksuaalirikoksen tekijöiden ajatuksia ennaltaehkäisevästä avusta ja sitä kautta pyrkiä vaikuttamaan potentiaalisille seksuaalirikollisille suunnattavien ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseen. 15-vuoden ikärajan valitsimme tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisten periaatteiden itsemääräämisikärajan perusteella (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet).

Tarkoituksena opinnäytetyössä oli tuottaa tietoa potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarpeesta, avun hakemisen kokemuksista sekä avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä sekä siitä minkälaista apua kohderyhmä toivoo. Toiveenamme on, että opinnäytetyömme kautta potentiaaliset seksuaalirikolliset saavat äänensä kuuluviin ennaltaehkäisevän avun tarpeesta sekä laadusta ja että tuloksiamme voidaan hyödyntää seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä.

Opinnäytetyön tavoitteen perusteella muotoilimme tutkimuskysymykseksi seuraavat:

1. Mikä on kohderyhmän ennaltaehkäisevän avun tarve?
2. Minkälaisia kokemuksia kohderyhmällä on avun hakemisesta?
3. Mitkä tekijät vaikuttavat kohderyhmän avun hakemiseen?
4. Minkälaista apua kohderyhmä toivoo?

5.2 Opinnäytetyön toteutus

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme syksyllä 2015 osallistumalla opinnäytetyöstarttiin. Päätimme toteuttaa opinnäytetyömme yhdessä, sillä olimme molemmat kiinnostuneet samasta aihepiiristä, seksuaalirikollisuudesta. Tarkoituksenamme oli osallistua hankeinfoon saadaksemme opinnäytetyöllemme aihe. Hankeinfon peruuntuessa otimme yhteyttä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yliopettaja Nina Nurmiseen ja sovimme tapaamisen. Tapaamisessa Nina Nurminen ehdotti eri opinnäytetyöaiheita seksuaalirikollisuuteen liittyen. Kartoitimme aiheita molempien mielenkiinnonkohteet huomioon ottaen ja halusimme molemmat tarkastella seksuaalirikollisuutta erityisesti tekijän näkökulmasta. Nina Nurmisen nostaessa esiin Sexpo-säätiön hakevan rahoitusta seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäiseviin palveluihin, halusimme kytkeä opinnäytetyömme myös ennaltaehkäisyyn. Yhdessä Nina Nurmisen kanssa aihetta pohtien päätimme toteuttaa opinnäytetyömme potentiaalisten seksuaalirikollisten avun tarpeesta ja avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä. Päädyimme toteuttamaan kyselyn kahden eri kohderyhmän kesken, eli niiden jotka eivät ole tekoon syyllistyneet ja niiden jotka ovat tekoon syyllistyneet ja tällä hetkellä suorittavat seksuaalirikoksesta tuomiotaan. Valitsimme työhömmekäsi kohderyhmää, sillä uskoimme, että tekoon syyllistymättömien tavoittamisen vaikean ja epävarman tavoitettavuuden vuoksi. Tuomiotaan suorittavilta asiat kysyttiin ajalta ennen tekoon syyllistymistä eli ajalta, jolloin he olivat vielä potentiaalisia seksuaalirikollisia. Suuntaamalla kyselyt myös vankiloihin lisäsimme todennäköisyyttä saada useampia vastauksia kyselymme. Tämän jälkeen aloimme työstää alustavaa opinnäytetyösuunnitelmaamme, jonka palautimme lokakuussa. Alustava opinnäytetyösuunnitelmamme hyväksyttiin ja Nina Nurmisen tuli opinnäytetyömme ohjaaja.

Opinnäytetyömme työelämäyhteydeksi suunniteltiin Sexpo-säätiön Estä ajoissa! -hanketta, jossa oli pyrkimyksenä ennaltaehkäistä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaalirikollisuutta tarjoamalla riskiryhmille eli potentiaalisille seksuaalirikoksen tekijöille ennaltaehkäiseviä interventioita. Sexpo-säätiö oli hakenut hankkeelle rahoitusta, jonka oli tarkoitus selvitä joulukuussa 2015. Rahoituspäätöksen vielä puuttuessa aloitimme kuitenkin jo rakentamaan opinnäytetyömme suunnitelmaa, jota varten keräsimme aihealuettamme koskevaa tutkimusta ja kirjallisuutta sekä Suomesta että ulkomailta. Perehdyimme kirjallisuuteen sekä hahmotelimme teoreettista viitekehystä ja aihealueemme kannalta keskeisimpiä käsitteitä. Suunnitelmaa varten muodostimme myös opinnäytetyön tavoitteet, tarkoituksen ja tutkimuskysymykset. Opinnäytetyösuunnitelma esitettiin joulukuussa pidettävässä suunnitelmaseminaarissa.

sa. Pian suunnitelmaseminaarimme jälkeen saimme tiedon, että Sexpo-säätiön Estä ajoissa! -hanke sai kielteisen rahoituspäätöksen. Kielteisen rahoituspäätöksen vuoksi koimme kohde-ryhmien avun tarpeen selvittämisen olevan erityisesti tutkimisen arvoista. Jouduimme kuitenkin miettimään uudelleen, mihin työelämän hankkeeseen pystyisimme opinnäytetyömme liittämään.

Ohjaajamme Nina Nurminen oli tavannut Tampereella Välitä! -hankkeen loppuseminaarissa Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon. Katarina Alanko on työskennellyt Åbo Akademin projektissa, jossa tutkittiin pedofiileille tarkoitettujen palvelujen kehittämistä Suomessa. Hän oli kertonut olevansa tekemässä lapsiin kohdistuviin seksuaalirikollisiin liittyen nettikyselyä yhteistyössä Pelastakaa lapset ry:ssä, Lapset ja digitaalinen media, toimivan psykologi- asiantuntija Jenni Häikiön kanssa. Nina Nurminen kehotti meitä olemaan yhteydessä Katarina Alankoon. Laitoimme hänelle sähköpostiviestin opinnäytetyömme aiheesta ja mahdollisuudesta tehdä kyselyjen suhteen yhteistyötä. Katarina Alanko vastasi myöntävästi, sillä kyselyjen yhdistäminen olisi molempia osapuolia hyödyttävää. Katarina Alangon kanssa laadittiin sopimus opinnäytetyön tekemisestä yhteistyössä työelämän kanssa.

Tapasimme Katarina Alangon ja Jenni Häikiön helmikuussa 2016 Pelastakaa Lapset ry:ssä. Tapaamisessa keskustelimme opinnäytetyöstämme sekä heidän tutkimuksestaan, kyselyjemme tarkoitusten eroavaisuuksista ja yhteneväisyyksistä sekä aloitimme yhteisen kyselyrakenteen suunnittelun. Katarina Alangon ja Jenni Häikiön tutkimuksen tarkoituksena oli saada lisätietoa hoidon ja tuen tarpeesta niiden henkilöiden kohdalla, jotka kokevat seksuaalista kiinnostusta lapsiin ja joilla on mahdollisesti riski syyllistyä lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuoda esiin potentiaalisten seksuaalirikollisten ajatuksia ennaltaehkäisevästä avusta ja tätä kautta pyrkiä vaikuttamaan potentiaalisille seksuaalirikoksen tekijöille suunnattavien ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseen. Yhteinen tavoite oli hyödyntää tuloksia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä. Näiden tavoitteiden pohjalta kyselylomaketta suunniteltiin ja rakennettiin yhteistyössä Skype tapaamisten ja sähköpostien välityksellä. Maaliskuun 2015 lopussa kyselylomakkeiden ollessa valmiita kumpikin kyselylomake lähetettiin testattavaksi kolmelle henkilölle eli yhteensä kuudelle. Korjausehdotusten jälkeen luetuimme kyselyt vielä yhdellä ulkopuolisella henkilöllä.

Yhteiset kyselylomakkeemme valmistuivat lopullisesti huhtikuussa 2015, jolloin Katarina Alanko haki tutkimukselleen ja opinnäytetyöllemme tutkimuseettisen luvan Åbo Akademiasta. Tämän jälkeen anoimme tutkimusluvut kahteen (2) eri vankilaan, vankila X:n ja vankila Y:n rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikoistutkija Peter Blomstenilta sähköpostitse. Sähköpostiin laitoimme tutkimuslupahakemuksen, hyväksytyn opinnäytetyösuunnitelman ja kyselyn, joka sisälsi myös tiedotteen vastaajalle. Saimme myöntävän vastauksen tutkimuslupahakemuksemme, jonka jälkeen anoimme tutkimuslupaa vielä kyseisten vankiloiden johta-

jilta. Vankiloiden johtajille laitoimme sähköpostitse tutkimuslupahakemuksen (Liite 1), opin-
näytetyösuunnitelman, kyselyn tiedotteen (Liite 2) ja kyselyn (Liite 3) sekä rikosseuraamuslai-
toksen keskushallintoyksiköstä saamamme tutkimusluvan (Liite 4). Molempien vankiloiden
johtajat vastasivat myöntävästi.

Samaan aikaan haimme myös tutkimuslupia sähköpostitse e-lomakkeen avulla toteutettavaan
www-kyselyyn henkilöille jotka eivät ole tekoon syyllistyneet. Otimme yhteyttä myös Helsin-
gin nettipoliisin ylikonstaapeli Marko Forssiin tiedustellaksemme mahdollisia internet sivuja,
joista tavoittaisimme kohderyhmämme ja joihin voisimme mahdollisesti www-kyselymme lait-
taa. Marko Forss nosti tapaamisessa esiin sivustot joita mahdolliset uhrin käyttävät. Kohde-
ryhmän mahdollisesti vaikean tavoitettavuuden vuoksi päätimme laittaa www-kyselyn sekä
virallisille apua tarjoavien tahojen sivustoille, että sivustoille, joilla mahdolliset uhrin saatta-
vat vieraila. Www-kyselyn tutkimuslupahakemukset lähetettiin useiden eri järjestöjen ja sää-
tiöiden johtajille sekä terapeuteille. Sähköpostissa oli tutkimuslupahakemuksemme, opinnäy-
tetyösuunnitelmamme sekä kyselyn tiedote (Liite 5) että kysely (Liite 6). Tutkimuslupaamme
myöntävästi vastanneille tahoille lähetimme e-lomake linkin, jonka he laittoivat omalle inter-
netsivustolleen. Www-kysely toteutettiin touko-syyskuussa 2016. Toukokuussa Jenni Häikiö
vaihtoi väliaikaisesti työtehtäviään Pelastakaa Lapset ry:ssä ja tällöin opinnäytetyömme yh-
teyshenkilöksi Pelastakaa Lapset ry:ssä vaihtui päällikkö Veera Uusoksa.

Vankila X:n kanssa kyselyn toteutus vankilassa sovittiin johtajan kanssa jo ensimmäisissä säh-
köposteissa ja vankila Y:n kohdalla johtaja välitti sähköpostiviestimme rikosseuraamusesimie-
helle, jonka kanssa sovimme kyselyjen toteutuksesta. Vankila Y:n rikosseuraamusesimies eh-
dotti kääntämään kyselyn myös englannin, arabian ja ruotsin kielelle paremman vastauspro-
sentin saamiseksi. Yhdessä Katarina Alangon kanssa päätimme, että ajanpuutteen vuoksi kyse-
ly käännetään vain englannin kielelle. Aloitimme välittömästi kyselyn ja siihen liittyvän tie-
dotteen kääntämisen ja tarkastutimme sen vielä englannin opettaja Lloyd Bethellillä. Englan-
ninkielinen tiedote (Liite 7) ja kysely (Liite 8) valmistuivat elokuussa ja tämän vuoksi kysely
toteutettiin vankila Y:n kohdalla vasta syyskuun aikana, kun vankila X:ssä kysely toteutettiin
jo kesäkuussa. Kyselylomakkeet tiedotteineen suunnattiin vankila X:n ja vankila Y:n seksuaali-
rikoksesta tuomiotaan suorittaville. Tulostimme tarvittavan määrän kyselylomakkeita ja tie-
dotteita sekä varasimme tarvittavan määrän kirjekuoria. Yhteensä kyselylomakkeita tiedot-
teineen lähti vankiloihin 55 kappaletta joista 15 oli englanninkielisiä. Laitoimme kyselylomak-
keet ja tiedotteet valmiiksi sulkemattomiin kirjekuoriin ja toimitimme ne vankiloihin. Vankila
X:n kyselyt toimitimme ja haimme itse. Vankila Y:n kyselyt lähetimme postitse ja laitoimme
postipakettiin maksetun postikuoren kyselyjen palautusta varten.

Kyselyn ohjeistukseksi vankiloihin oli suunniteltu, että ennalta nimetty vankilan henkilökun-
nan edustaja kysyy seksuaalirikoksesta tuomitun vangin halukkuutta osallistua kyselyyn. Kyse-

lyyn osallistumishalukkuutta on kysyttävä sellaisessa paikassa missä ulkopuoliset eivät voi kuulla keskustelua. Suostumuksen saadessaan työntekijä antaa kyselylomakkeen kirjekuoriin vangille joka voi itse valita sopivan ajan ja paikan vastaamiselle. Kyselyyn vastataan anonyymisti. Vastaamisen jälkeen vanki palauttaa suljetun kirjekuoren ennalta nimetylle vankilan henkilökunnan edustajalle. Suunnitellusta ohjeistuksesta huolimatta, annoimme vankiloiden kuitenkin itse päättää sen, kuinka kysely on parhaiten toteutettavissa henkilökunnan työaikojen, laitosturvallisuuden sekä päiväjärjestyksen puitteissa. Vankila X:ssä kysely toteutettiin niin, että seksuaalirikoksesta tuomion saaneiden osastolla vartija jakoi kyselyn aamulla ovien aukaisun yhteydessä jokaiselle osaston vangille. Vankila Y toteutti kyselyn ohjaajien toimesta, ohjaajat jakoivat ja vastaanottivat kyselyt vangeilta. Kyselyn saatekirjeessä oli ohje, että kysely palautetaan vastattuna tai vastaamattomana suljetussa kirjekuoressa osaston vartijalle. Vankila Y:n saatekirjeeseen emme palautustahoa maininneet heidän oman toiveensa vuoksi. Www-kysely suljettiin syyskuussa ja viimeiset vastaukset vankiloista saapuivat loka-kuun lopulla. Tulosten tarkastelu ja analysointi aloitettiin välittömästi koko aineiston ollessa kasassa. Pelastakaa Lapset ry:n Veera Uusoksa ilmoitti lopettavansa työskentelynsä Pelastakaa Lapset ry:ssä joulukuussa 2016, jolloin yhteyshenkilöksemme Pelastakaa Lapset ry:ssä vaihtui päällikkö Antti Järventaus.

5.3 Opinnäytetyö parityönä

Toteutettaessa opinnäytetyö parityönä oli myös työnjakoon kiinnitettävä huomiota. Selkeää työnjakoa emme kuitenkaan koskaan tehneet, sillä halusimme toteuttaa opinnäytetyön niin pitkälle kuin mahdollista yhdessä, jotta siitä tulisi mahdollisimman yhteneväinen. Hyödynsimme työskentelyssä alusta asti Skype yhteyttä niinä hetkinä, kun emme fyysisesti pystyneet tapaamaan. Koko opinnäytetyöprosessin ajan olimme myös jatkuvasti yhteydessä niin puhelimitse kuin sähköpostillakin ja muokkasimme toistemme kirjoituksia tahoillamme, joka myös takasi työhön yhteneväisen kirjoitustyylin.

Kohtasimme parityöskentelyssä myös haasteita kuten aikataulujen yhteensovittaminen ja yhteisten tapaamisten järjestäminen. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa ajauduimme myös erimielisyyksiin. Tämän lisäksi olimme myöhässä suunnitellusta aikataulustamme ja uuden aikataulun sopiminen tuotti meille melko paljon haasteita. Pääsimme erimielisyyksistä kuitenkin sopuun ja meidän oli pakko tehdä opinnäytetyöhömmö työnjakoa palautusaikataulun lähestyessä. Työnjako oli kuitenkin selkeä tehdä, sillä olemme tehneet melkein kaikkien kursien ryhmätyöt yhdessä, jolloin tiesimme hyvin mitkä ovat toistemme heikkouksia ja mitkä vahvuuksia. Toisen vahvuusalueeksi lukeutuu selkeästi teoreettinen kirjoittaminen, kun taas toiselle ominaisempaa on kokonaisuusien hahmottaminen ja luova kirjoittaminen sekä atk-osaaminen. Teimme kuitenkin molemmat myös osa-alueita, jotka eivät lukeutuneet omiin vahvuksiimme. Opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa molemmat tarkistivat vuorollaan työn kokonaisuudessaan eli oikeinkirjoituksen, opinnäytetyön ulkoasun, lähteet sekä liitteet.

5.4 Tutkimusmenetelmä

Päädyimme toteuttamaan opinnäytetyön sekä määrällisenä eli kvantitatiivisena että laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Määrällisen tutkimuksen valitsimme toisen kohderyhmämme, potentiaalisten tekijöiden, hajautuneisuuden sekä tutkimuksen arkaluontoisen aiheen vuoksi. Lisäksi määrällisen tutkimuksen vastatessa kysymykseen kuinka paljon, kuinka moni ja kuinka usein oli määrällisen tutkimuksen käyttö tutkimuskysymyksemme ottaen työsämme perusteltua (Vilka 2005, 73-74; Vilka 2007, 14). Määrällisessä tutkimuksessa suunnataan teoriatasolta käytäntöön eli empiriaan, jolloin sen lähtökohtana on teoriapohja, jonka avulla voidaan selittää ilmiötä ja johtaa tutkimuksen kannalta oleelliset kysymykset (Kananen 2015, 198, 202).

Määrällisen tutkimuksen vaatiessa ilmiön ja siihen vaikuttavien tekijöiden tuntemista, jotta mittaus voisi onnistua, laadullinen tutkimus ei sitä vaadi. Tästä syystä osa työstämme on myös laadullista tutkimusta, sillä potentiaalisten seksuaalirikollisten avun hakemisesta ei ollut kukaan paljoa tutkittua tietoa ja tästä syystä kaikkia potentiaalisten seksuaalirikollisten avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä ei vielä tunneta. Laadullisessa tutkimuksessa suunnataan käytännöstä teoriaan ja siinä pyritään vastaamaan kysymykseen mitä? ja tällöin ilmiötä eli tutkittavaa aihetta ei tunneta. Laadullisen tutkimuksen avulla selvitetään ilmiötä, mistä tekijöistä se koostuu ja mitkä eri tekijät vaikuttavat ilmiöön sekä sitä mitkä ovat niiden väliset riippuvuussuhteet. (Kananen 2011, 12,15.)

5.5 Aineiston keruu ja kohderyhmä

Opinnäytetyön perusjoukkona olivat henkilöt, jotka suorittavat tuomiotaan seksuaalirikoksesta sekä henkilöt, jotka eivät ole syyllistyneet seksuaalirikokseen, mutta joilla on riski syyllistyä sellaiseen. Termi perusjoukko kuvaa sitä joukkoa, josta tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita (Holopainen & Pulkkinen 2004, 27). Opinnäytetyöhömmme valitsimme kaksi kohderyhmää seksuaalirikokseen syyllistymättömien vaikean ja epävarman tavoitettavuuden takia. Heistä käytimme nimitystä potentiaalinen seksuaalirikollinen. Molemmilta kohderyhmiltä kysyttiin täysin samat asiat, mutta tuomiotaan suorittavilla kysymykset olivat imperfektissä ja näin ollen käsitteivät aikaa, jolloin myös he olivat vielä potentiaalisia seksuaalirikollisia. Lisäksi tuomiotaan suorittavilta kysyttiin avun tarpeesta vapautumisen jälkeen.

Opinnäytetyön aineiston keruu suoritettiin kokonaistutkimuksena. Kokonaistutkimusta käytetään tilanteissa, joissa tutkimusaineiston oletetaan olevan pieni. Kokonaistutkimuksessa perusjoukosta tarkastellaan jokaista mittauksen kohdetta. (Vilka 2007, 52.) Opinnäytetyössä kokonaistutkimuksen käyttö oli meille selvä valinta, sillä jo suunnitteluvaiheessa uskoimme, että aiheen arkaluontoisuuden vuoksi vastausmäärä tuskin kohoaa kovin suureksi.

5.5.1 Kyselylomake

Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kyselylomaketta. Kyselylomake on määrällisen tutkimuksen yksi yleisimmistä aineistonkeruutavoista. Kyselylomake on soveltuva silloin kun vastaajilta tiedustellaan hyvin henkilökohtaisia asioita. Mittarin eli kyselylomakkeen suunnittelu on määrällisen tutkimuksen yksi merkittävimmistä vaiheista (Vilka 2007, 29; Vilka 2005 73-74.) Tutkimuksen tavoite täytyy olla kyselylomakkeen laadintavaiheessa selvänä, jotta tutkija tietää mihin kysymyksiin hän haluaa vastauksia (Heikkilä 2002, 47). Kyselylomakkeen suunnitteluvaiheessa perehdyimme laajasti teoreettisen viitekehiksemme valikoituneita aiheita käsittelevään kirjallisuuteen sekä tutkimuksiin. Kirjallisuuteen perehtyminen sekä tutkimusongelman, käsitteiden ja asetelman harkinta ovat olennaisia lomaketta suunniteltaessa, sillä niiden avulla muodostetaan kyselylomakkeen kysymykset, joiden avulla selvitetään tutkittavaa asiaa (Heikkilä 2002, 47).

Kyselylomake toteutettiin yhteistyössä Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa Lapset ry:ssä toimivan psykologi asiantuntija Jenni Häikiön kanssa. Suunnitellessamme yhteistä kyselylomaketta heidän kanssaan aluksi keskustelimme meidän opinnäytetyömme sekä heidän tutkimuksensa tarkoituksista ja mietimme mikä töitämme yhdistää ja mikä erottaa. Molemmilla yhteinen tavoite oli hyödyntää tuloksia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä. Töiden tarkoitukset kuitenkin poikkesivat jonkin verran toisistaan. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli saada tietoa kaikkien niiden henkilöiden ennaltaehkäisevän avun tarpeesta ja avun hakemiseen vaikuttavista syistä joilla on riski syyllistyä seksuaalirikokseen. Katarina Alangon ja Jenni Häikiön tutkimuksen tarkoituksena oli saada lisätietoa hoidon ja tuen tarpeesta niiden henkilöiden kohdalla, jotka kokevat seksuaalista kiinnostusta lapsiin ja joilla on mahdollisesti riski syyllistyä lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen. Eroavaisuutena oli siis se, että Katarina Alanko ja Jenni Häikiö halusivat keskittyä vain niihin henkilöihin, joilla on riski syyllistyä lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen, kun taas me halusimme keskittyä henkilöihin, joilla on riski syyllistyä mihin tahansa seksuaalirikokseen. Katarina Alanko ja Jenni Häikiö halusivat myös spesifimpää tietoa seksuaalisesta ajattelusta ja käyttäytymisestä. Tästä syystä ”polutimme” kyselyn. Kyselylomakkeemme kysymykset jakautuivat neljään teemaan, joita olivat:

1. Taustatiedot
2. Lapsiin kohdistuva seksuaalinen mielenkiinto
3. Seksuaalinen ajattelu ja käyttäytyminen
4. Avun tarve ja kokemukset sekä avun hakemiseen vaikuttavat tekijät.

Näistä neljästä teemasta taustatiedot, seksuaalinen ajattelu ja käyttäytyminen, avun tarve ja kokemukset sekä avun hakemiseen vaikuttavat tekijät ovat opinnäytetyömme kannalta keskeisimmät tarkasteltavat asiat.

Kyselylomakkeesta puhutaan nimellä survey-tutkimus joka tarkoittaa sitä, että kyselylomake on standardoitu. Standardoidussa kyselylomakkeessa kaikilta vastaajilta kysytään samat asiat täysin samalla tavalla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 182.) Opinnäytetyömme kyselylomake oli standardoitu. Molemmille kohderyhmille laadittiin kuitenkin omat kyselylomakkeet, sillä vaikka kyselyt olivat pääasiassa yhteneväisiä, niissä oli kuitenkin eroina se, että seksuaalirikoksesta tuomiotaan suorittaville suunnatussa kyselylomakkeessa kysymykset käsittelivät suurimmaksi osaksi aikaa ennen rikosoikeudelliseen vastuuseen joutumista ja olivat tällöin imperfektissä. Kyselylomakkeessa käytäntönä on, että vastaaja lukee kirjalliset kysymykset itse ja vastaa esitettyihin kysymyksiin kirjallisesti (Vilka 2005, 84). Tällaisessa tilanteessa vastaaja on omillaan ja silloin on tärkeää, että kysymysten sisältö on mahdollisimman ymmärrettävää, sillä kyselylomakkeen kysymykset ovat onnistuneen tutkimuksen kulmakivi (Vehkalahti 2008, 11-12; Valli 2007, 102). Kyselylomakkeessa esiintyviä sanoja, käsitteitä ja lauseita mietittiin tarkasti ja pitkään yhdessä Katarina Alangon ja Jenni Häikiön kanssa. Kyselymme kohderyhmänä olivat sekä mahdolliset lasten seksuaaliset hyväksikäyttäjät, että muut mahdolliset seksuaalirikolliset, jonka takia sellaiselle seksuaalisuudelle joka muodostaa riskin syyllistyä seksuaalirikokseen täytyi muodostaa molemmat edellä mainitut kattava termi. Päädyimme termiin ongelmallinen seksuaalisuus. Ongelmallinen seksuaalisuus termiä selkiytettiin vastaajille kyselyiden tiedotteissa. Kyselylomakkeen tiedotetta avaamme lisää tiedote otsikon alla.

Kyselylomakkeissa käytettävät kysymykset voivat olla avoimia kysymyksiä, suljettuja kysymyksiä ja sekamuotoisia kysymyksiä. Suljetut kysymykset antavat vastaajalle valmiit vaihtoehdot joista vastaaja valitsee sopivan tai sopivimmat. Suljettuja kysymyksiä voi käyttää silloin kun vastausvaihtoehdot tiedetään ennalta. Määrällisen tutkimuksen avoimissa kysymyksissä rajataan jonkin verran vastaajan ajatuksia, mutta ne ovat käytännöllisiä, kun tarkkoja vaihtoehtoja ei tiedetä ennalta. Sekamuotoisissa kysymyksissä on usein ainakin yksi avoin kysymys ja muut vaihtoehdot ovat suljettuja. (Heikkilä 2002, 49, 50, 52.) Kyselylomakkeissamme esiintyvät kysymykset ovat sekä avoimia, suljettuja että sekamuotokysymyksiä.

Kumpikin kyselylomake testattiin ennen lähetystä kolmella henkilöllä, yhteensä testajia oli siis kuusi kappaletta. Lomakkeen testauksen avulla pystytään saamaan tietoa vastaamiseen kuluva ajasta, vastaamisen raskaudesta, ohjeiden ja kysymysten selkeydestä ja vastausvaihtoehtojen toimivuudesta sekä siitä tulisiko lomakkeesta poistaa kysymyksiä tai tulisiko lomakkeeseen lisätä tutkittavan aiheen kannalta olennaisia kysymyksiä (Heikkilä 2002, 61). Kyselyn testajista neljä vastasivat meille. Kolme palautetta koski e-lomakekyselyä ja paperiseen kyselyyn saimme palautteen vain yhdeltä. Kyselyn testajat antoivat palautetta muun muassa muutamista epäselvistä lauserakenteista, kysymysten ja vastausvaihtoehtojen aseteiluista sekä rikosnimikkeistä joiden erot eivät välttämättä olleet vastaajille selviä. Kyselyn

testaajat myös totesivat kyselymme olevan laaja, mutta uskoivat meidän juuri sillä saavan kattavia vastauksia tutkimukseemme. Palautteen jälkeen toteutimme tarvittavat muutokset yhteistyössä Katarina Alangon ja Jenni Häikiön kanssa sekä luetutimme lomakkeen vielä kertaalleen yhdellä (1) ulkopuolisella henkilöllä. Tämän jälkeen teimme vielä viimeiset tarvittavat muutokset kyselyihin. Potentiaalisten seksuaalirikollisten kysely toteutettiin www-kyselynä Laurean e-lomakkeen avulla. Seksuaalirikoksesta tuomiotaan suorittaville kyselylomake jaettiin paperisena. Keräsimme myös vastaajilta palautetta kyselylomakkeesta (Liite 9).

5.5.2 Tiedote

Tiedote on kyselytutkimuksen tärkeä osa, sillä se kertoo kyselyyn vastaavalle olennaiset tiedot kyselystä eli sen mikä on tutkimuksen tarkoitus, ketkä ovat sen toteuttajat sekä tutkimusten tulosten käyttötarkoituksen (Vehkalahti 2008, 47). Tiedotteestamme vastaajalle selvisi opinnäytetyön ja tutkimuksen toteuttajat yhteystietoineen sekä opinnäytetyön ja tutkimuksen aihe, tavoite, tarkoitus ja käytötapa. Lisäksi tiedotteessa oli myös mainittu arvioitu vastaamisaika sekä kyselyyn osallistumisen vapaaehtoisuus (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet). Kerroimme tiedotteessa myös tarkat ohjeet vastaamisesta, korostimme luottamuksellisuutta ja painotimme sitä, että vastaamisesta ei seuraa jatkotoimenpiteitä. Toteuttaessa sellaista kyselytutkimusta jossa tutkija ei ole itse paikalla tiedotteessa vastausohjeitten merkitys korostuu (Valli 2007, 109). Tiedotteeseen olimme kirjanneet vielä siltä varalta, jos kyselyyn vastaajalle aiheutuu kyselystä henkistä haittaa esimerkiksi ahdistusta, apua tarjoavien tahojen kuten Sexpo-säätiön yhteystiedot. Apua tarjoavilta tahoilta oli kysytty tähän lupa. Vankiloihin menneissä tiedotteissa oli mainittu vielä henkilö, kenelle kyselyt palautetaan ja auttavaksi tahoiksi oli mainittu vankilan psykologi tai osaston ohjaajat heidän luvallaan.

5.6 Aineiston analyysi

Opinnäytetyön ollessa sekä määrällinen että laadullinen tutkimus aineistoa analysoitiin sekä tilastollisin menetelmin että sisällönanalyysilla. Kuvaamme aluksi määrällisen osan ja sen jälkeen laadullisen osan analysointia. Ennen määrällisen aineiston analyysia aineistoa täytyi esikäsitellä, sillä se toimii analyysin perustana. Aineiston esikäsitteily aloitettiin välittömästi, kun olimme saaneet koko aineiston kasaan. Aineiston esikäsitteilyssä aineiston tuottamaa tietoa silmäilläään alustavasti ja siitä pyritään löytämään mahdollisia virheitä. (Vehkalahti 2008, 51.) Aineiston käsittelyyn sisältyy kolme vaihetta, joita ovat lomakkeiden tarkistaminen, aineiston muuttaminen numeraaliseen muotoon sekä tallennetun aineiston tarkastaminen. Lomakkeiden tarkistuksessa vastausten laatua arvioidaan ja samalla karsitaan puutteellisiksi osoittautuneet kyselylomakkeet pois. (Vilka 2007, 106.) Karsimme pois yhden vastauslomakkeen, sillä siitä ilmeni vain vastaajan ikä.

E-lomakkeen kohdalla aineisto saatiin vietyä suoraan SPSS tilasto-ohjelmaan, mutta paperisten kyselyiden kohdalla aineisto täytyi syöttää tilasto-ohjelmaan käsin. Paperiset lomakkeet numeroitiin, jotta niihin on helpompi palata, mikäli vastauksissa ilmenee virheitä. Kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot olivat jo valmiiksi arvoitettu e-lomakkeessa, joten niiden suhteen ei jäänyt muuta tehtävää kuin tarkastaa, että arvot ovat oikein. Lopuksi vielä tarkistimme, että kyselylomakkeiden muuttujien nimet ja arvot ovat yhteneväisiä. (Vilkkä 2007, 106.) Aineistomme ollessa kovin pieni, 42 vastausta, aineistosta päädyttiin tekemään vain frekvenssijakaumat eli toisin sanoen suorat jakaumat. Frekvenssijakaumissa kohteena on yksittäinen kysymys ja siitä selviää miten vastaukset ovat jakautuneet eri vastausvaihtoehtojen välillä. Hyvin pienien joukkojen kohdalla erilaiset tilastolliset testit eivät anna kovin luotettavaa kuvaa. (Kananen 2010, 102-104.)

Avointen kysymysten vastauksien analysointi toteutettiin sisällönanalyysiä hyödyntäen. Sisällönanalyysin avulla aineisto pyritään saamaan mahdollisimman tiiviiseen muotoon, mutta kuitenkin niin että oleellinen tieto säilyy. Sisällönanalyysiin kuuluu kolme vaihetta, joita ovat redusointi eli pelkistäminen, klusterisointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden muodostus. Pelkistäminen on ensimmäinen vaihe, siinä tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat rajataan pois ja tietoa tiivistetään tai pilkotaan. Ryhmittelyssä on tarkoituksena etsiä aineistosta samankaltaisuutta tai eroavaisuutta kuvaavia asioita tai käsitteitä. Käsitteet jotka tarkoittavat samaa asiaa ryhmitellään ja niistä muodostetaan alaluokkia. Tämän jälkeen alaluokat yhdistetään ja niistä muodostetaan yläluokkia, jonka jälkeen muodostetaan vielä yläluokkia. Aivan viimeisessä vaiheessa yläluokatkin yhdistetään ja niistä muodostetaan kokoava käsite. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-111.)

Kokosimme e-lomake kyselyn sekä paperisten kyselylomakkeiden avoimet vastaukset aihealueittain ja kysymyksittäin erilliselle tiedostolle. Tarkastelimme jokaisen kysymyksen vastaukset yksi kerrallaan. Teimme taulukon, johon kokosimme aluksi alkuperäisilmauksia. Alkuperäisilmauksista muodostimme pelkistettyjä ilmauksia. Pelkistettyjä ilmaisuja yhdisteltiin käyttäen apuna eri väreillä merkitsemistä. Yhdistetyt pelkistetyt ilmaukset koottiin omaan taulukkoon ja niihin muodostettiin alaluokkia. Tämän jälkeen alaluokat koottiin omaan taulukkoonsa, niitä yhdisteltiin ja niistä muodostettiin yläluokkia. Viimeiseksi yläluokista muodostettiin oma taulukkonsa ja niistä koottiin kokoava käsite. (Liite 10.)

5.7 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia silloin kun se on noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvän tieteellisen käytännön on määritelty muodostuvan rehellisyyden, tarkkuuden ja huolellisuuden huomioimisesta koko tutkimuksen ajan. Tutkimusmenetelmä on suunniteltava ja toteutettava eettisesti ja tulosten on oltava avointa ja julkista. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan myös muiden tutkijoiden työ

tulee huomioida ja heidän julkaisuihinsa tulee viitata asianmukaisella tavalla. Tutkimus on suunniteltava, toteutettava ja raportoitava yksityiskohtaisesti tieteellisen tiedon kriteerien mukaisesti ja esimerkiksi saadut tietomateriaalit tulee säilyttää asiaan kuuluvalla tavalla. Tutkimukselle on myös hankittava tutkimuslupa ja eettinen ennakoarviointi, mikäli se on tarpeen. Tutkimushankkeen tai -ryhmän osanottajien kesken on sovittava oikeudet ja velvollisuudet. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Pyrimme noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä opinnäytetyöprosessin jokaisessa vaiheessa. Opinnäytetyössä huolellisuus on otettu huomioon muun muassa säilyttämällä kyselylomakkeiden aineistoja lukitussa kaapissa ja varmistamalla se, että asiattomilla ei ole pääsyä niihin. Tutkimusten tuloksien kirjoittamisessa on pyritty panostamaan siihen, että tulokset esitetään rehellisesti. Opinnäytetyössä käytettiin runsaasti aiempaa kirjallisuutta ja tutkimuksia ja tämän vuoksi lähdeviitteet merkittiin erityisellä tarkkuudella, sillä opinnäytetyön valmistuttua se julkaistaan internetissä, jolloin se on kaikkien saatavilla. Opinnäytetyön aloitusvaiheessa yhdessä Katarina Alangon ja Jenni Häikiön kanssa sovittiin, että aineiston luovutusvaiheessa luovutuksesta laaditaan kirjallinen asiakirja. Katarina Alanko haki hänen ja Jenni Häikiön tutkimukselle sekä opinnäytetyöllemme tutkimuseettinen luvan Åbo Akademista (Liite 11).

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut tutkimuksen tekoon eettisiä periaatteita. Ihmistieteitä käsittelevissä tutkimuksissa on huomioitava kolme eettistä periaatetta joita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja. Opinnäytetyössämme tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen toteutui kyselyn vapaaehtoisen osallistumisen myötä. Www-kyselyn ja vankiloihin menevän kyselyn tiedotteessa korostimme tutkittaville vastaamisen olevan täysin vapaaehtoista. Lisäksi www-kyselyssä oli kohta, jonka vastaajan täytyi valita. Siinä luki: ”Suostun siihen, että kyselyssä antamiani tietoja käytetään opinnäytetyön ja tutkimuksen teon tarkoituksiin.” ja vankiloihin menevissä kyselyissä kysely alkoi lauseella: ”Vastaamalla kyselyyn suostun siihen, että kyselyssä antamiani tietoja käytetään opinnäytetyön ja tutkimuksen teon tarkoituksiin.”. Osallistumisen ollessa vapaaehtoista suostumusasiakirjoja ei tarvinnut. Vastaajien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen otettiin huomioon myös antamalla heille riittävästi tietoa. Edellä mainittu toteutui kyselyihin liitetyn tiedotteen muodossa, josta kävi ilmi opinnäytetyön ja tutkimuksen toteuttajat ja yhteystiedot, opinnäytetyön ja tutkimuksen aihe, tavoite, käyttötarkoitus ja -tapa, arvioitu vastaamisaika sekä vapaaehtoisuus. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet.) Www-kyselyn ollessa myös alaikäisille suunnatuilla sivustoilla 15-vuoden ikärajan asettaminen kyselyyn osallistujille oli olennaista ja ikäraja ilmoitettiin www-kyselyn tiedotteessa. Kyselyämme halunneet kohdistaa alle 15-vuotiaisiin, koska aihe on arkaluontoinen ja huoltajien

informointi ja suostumuksen saaminen www-kyselyyn olisi ollut käytännössä mahdotonta (Tampereen yliopisto).

Opinnäytetyössämme vältimme vastaajien vahingoittamista aineiston keruussa, aineiston säilyttämisessä ja opinnäytetyön julkaisemisessa. Kyselylomakkeen kysymykset ja tiedote sekä koko opinnäytetyö kirjoitettiin tutkittavia kunnioittavasti. Aiheen arkaluontoisuuden takia meidän tuli ottaa huomioon mahdollisten henkisten haittojen välttäminen. Kyselystä oli mahdollista aiheutua vastaajalle henkistä haittaa kuten vihaa, häpeää tai turhautumista vastaajan tullessa tietoiseksi omasta ajattelustaan ja käytöksestään. Vastaaja itse pystyi kuitenkin vastatessaan kyselyyn omaehtoisesti välttämään senkaltaisia kysymyksiä, jotka hän itse koki vahingollisiksi tai haitallisiksi. Tiedotteesta vastaajalle kävi ilmi kyselyyn osallistumisen vapaaehtoisuus sekä aihealue ja osallistumalla kyselyyn he olivat tietoisia henkisistä haitoista, joita kyselystä saattoi aiheutua. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet.) Lisäksi kysyimme Sexpo-säätiöltä ja Pelastakaa Lapset ry:stä lupaa laittaa tiedotteen loppuun Sexpo-säätiön yhteystiedot ja otanvastuun.fi internetsivuston siltä varalta, jos vastaaja kokee tarvetta puhua kyselyn herättämistä tunteista tai ajatuksista tai vastaajan halutessa lisätietoa ongelmallisesta seksuaalisuudesta. Vankiloihin meneviin tiedotteisiin kysyimme vankiloista kenen puoleen vanki voi tarvittaessa kääntyä jos kysely aiheuttaa epämukavalta tunteita, joista vanki haluaa puhua. Vankila X:n kohdalla tiedotteeseen laitettiin yhteyshenkilöksi osaston ohjaajat ja vankila Y:n kohdalla psykologi.

Yksityisyyden suoja on sekä eettisesti tärkeä osa-alue että Suomen perustuslaissa suojattu oikeus. Tietosuojaa on opinnäytetyössämme turvattu, koska emme käsitelleet vastaajien henkilötietoja kyselyn ollessa anonyymi. Opinnäytetyön tietosuojaa lisää se, että se toteutettiin osittain kvantitatiivisena tutkimuksena, jossa yksittäisen henkilön tunnistaminen on mahdotonta tuloksien julkaisuasun ollessa tilastollinen. Kyselylomakkeet myös rakennettiin niin, ettei vastaajaa pysty niistä tunnistamaan. Kyselyyn sisältyi kuitenkin niin sanottuja epäsuoria tunnisteita, joita olivat ikä ja sukupuoli. Epäsuorat tunnisteet voidaan poistaa opinnäytetyön julkaisuvaiheessa, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi yksityisyyden suojaamiseksi. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet.) Vankiloihin menneissä kyselyissä ei sukupuolta kysytty, sillä silloin emme olisi voineet olla täysin varmoja anonyymiteetin toteutumisesta naisvankien kohdalla. Anonyymiteetin turvaamisen vuoksi opinnäytetyössä ei myöskään julkaista niiden vankiloiden nimiä joissa kysely on toteutettu. Sähköiset aineistot suojattiin käyttäjätunnuksin, jotka olivat vain opinnäytetyön tekijöillä. Paperinen aineisto suojattiin ulkopuolisilta asianmukaisella tavalla, aineistoa säilytettiin lukitussa kaapissa. Aineistoa ei luovutettu eikä käytetty muihin kuin opinnäytetyön ja tutkimuksen tarkoituksiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyön valmistuttua aineisto luovutetaan Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja

Pelastakaa Lapset ry:ssä toimivan yhteyshenkilön tutkimusta varten. Luovutusta varten laaditaan sopimus aineiston luovutuksesta.

Tieteelliselle tutkimukselle on tärkeää varmistaa sen laatu ja luotettavuus. Luotettavuus on asia, joka on mukana prosessin eri vaiheissa ja tästä syystä luotettavuus on tullut ottaa huomioon jo opinnäytetyön aloitusvaiheessa, sillä luotettavuutta ei pysty enää aineiston keruu- ja analyysivaiheen jälkeen kohentamaan. Opinnäytetyön ollessa sekä määrällinen että laadullinen tutkimus, puhutaan triangulaatiosta. Triangulaatiota käytetään tilanteissa joissa yksi tutkimusote tai menetelmä ei riitä ongelman monimutkaisuuden vuoksi. Triangulaation käytön on todettu olevan yksi tutkimuksen luotettavuuden lisääjä. (Kananen 2010, 67-72.)

Määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyvät käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti (Kananen 2010, 68). Yhdessä validiteetti ja reliabiliteetti mittaavat mittarin kokonaisluotettavuutta. Validiteetti tarkoittaa pätevyyttä ja se toteutuu silloin kun tutkimuksesta puuttuu systemaattinen virhe. Validiteetissa on olennaista, että tutkimus on mitannut juuri sitä mikä oli tarkoituskin, mitattavat muuttujat ja käsitteet ovat huolella mietittyjä sekä vastaajille suunnatut kysymykset ovat kattaneet tutkimusongelman ja mittaavat tutkimuksen kannalta oikeita asioita. (Heikkilä 2002, 29-30.) Opinnäytetyömme luotettavuutta pyrimme lisäämään aiheeseen liittyvän kirjallisuuden perusteellisella tutkimisella ja valitsemalla lähdeaineistoksi alan uusimpia julkaisuja. Avun hakemisen liittyvien lähteiden kohdalla kävi kuitenkin ilmi, että ne ovat hyvin vanhoja osan ollessa jopa 1980-luvulta. Hyödynsimme niitä silti opinnäytetyössä, sillä niihin oli viitattu myös uusimmissa tutkimuksissa sekä artikkeleissa. Potentiaalisten seksuaalirikollisten kohdalla haasteeksi nousi se, että aihealue on vielä melko vähän tutkittu. Luotettavuuteen pyrimme kuitenkin vaikuttamaan kyselylomakkeen kysymysten huolellisella laadinnalla ja siinä käytettävien käsitteiden perusteellisella harkinnalla. Kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa pohjana meillä toimivat teoreettinen viitekehysemme, tutkimuskysymyksen sekä opinnäytetyömme tarkoitus. Saimme kyselylomakkeen laatimiseen arvokasta apua myös Katarina Alangolta ja Jenni Häikiöltä. Lisäksi testasimme kyselylomaketta ulkopuolisilla henkilöillä.

Reliabiliteetti tarkoittaa luotettavuutta ja käsittää sen kuinka tarkkoja tutkimuksen tulokset ovat. Tutkimus pitäisi pystyä toistamaan samanlaisena. (Heikkilä 2002, 29-30). Tutkimus on luotettava ja tarkka silloin kun joku toinen tutkija saa saman tuloksen toistamalla tutkimuksen ja käyttämällä samaa mittaria. Reliabiliteettiin liittyy ennen kaikkea mittaukseen kuuluvat asiat sekä tutkimuksen toteutuksen tarkkuus. Tarkkuudella kuvataan sitä, että tutkimukseen ei sisälly satunnaisvirheitä. Reliabiliteettia arvioidessa kiinnitetään huomiota siihen edustaako otos onnistuneesti perusjoukkoa, mikä on tutkimuksen vastausprosentti, kuinka huolellisesti aineistoon kuuluvat tiedot on syötetty sekä sisältyykö tutkimukseen mittausvirheitä. (Vilka 2005, 161; Vilka 2007, 149-150.) Www-kyselyn myötä opinnäytetyömme

luotettavuus laskee, sillä www-kyselyn kohdalla emme mitenkään pystyneet varmistumaan siitä ettei kyselyyn vastaa kohderyhmään kuulumattomia henkilöitä vaikka tiedotteeseen olimme kohderyhmän tarkasti määritelleet eli tästä syystä tuloksissamme voi esiintyä ylipeittoa (Heikkilä 2002, 34). Opinnäytetyömme luotettavuuteen on saattanut vaikuttaa myös se, että vankila X:n vangit olivat toiselle meistä työn puolesta entuudestaan tuttuja, jolla on mahdollisesti saattanut olla vaikutusta kyselyyn osallistumiseen sekä osallistujien vastaamiseen. Tästä syystä toistettaessa tutkimusta se ei välttämättä anna samoja tuloksia. Työssämme esiintyy myös mittausvirheitä, sillä tuloksia tarkastellessamme olemme huomanneet, että lomakkeiden kysymyksissä ja vastausvaihtoehdoissa olisi ollut parannettavaa. Luotettavuutta opinnäytetyössämme laskee myös kyselyn alhainen vastausmäärä. Luotettavuutta puolestaan nostaa se, että aineiston syötön suhteen olimme erityisen huolellisia ja aineiston syötön oikeellisuus tarkistettiin useampaan kertaan.

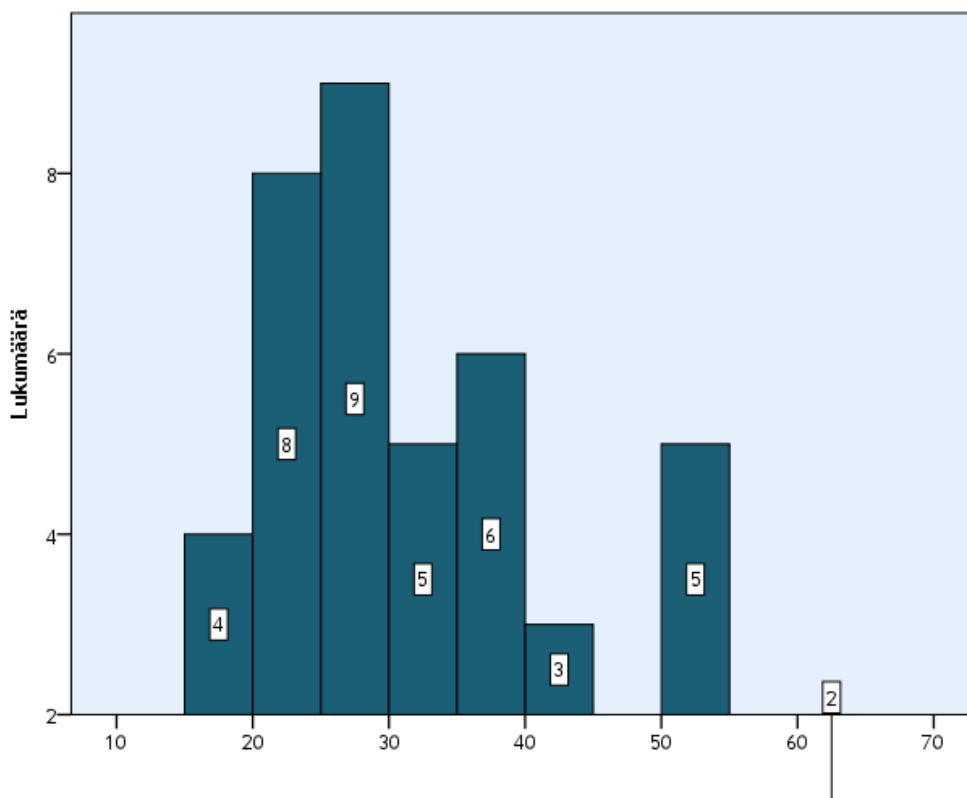
Laadulliseen tutkimukseen käsitteitä validiteetti ja reliabiliteetti ei voida sellaisenaan soveltaa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että kaikki ratkaisut ja valinnat tutkimuksen eri vaiheissa perustellaan ja ne dokumentoidaan. Laadullisen työn luotettavuudessa olennaista on menetelmän valinta sekä aineistosta tehdyt tulokset. (Kananen 2010, 69-70.) Opinnäytetyössä dokumentaation muotona oli päiväkirja, jota pidimme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Aineiston analyysin suhteen, tutustuimme aineistoon ensisijaisesti itsenäisesti, jonka jälkeen keskustelimme mihin lopputuloksiin molemmat ovat tulleet ja perustelimme ne. Tämän jälkeen hioimme analyysin vielä yhdessä valmiiksi.

6 Tulokset

Tulokset osio on jaoteltu taustatietoihin, seksuaaliseen ajatteluun ja käyttäytymiseen, avun tarpeeseen, avun hakemisen kokemuksiin sekä avun hakemiseen vaikuttaviin tekijöihin. Ensimmäiseksi esitellään vastaajien taustatietoja. Toisessa osiossa kerrotaan vastaajien avun tarpeesta ja kolmannessa osiossa kuvataan heidän kokemuksiaan avun hakemisesta. Viimeimpään osioon olemme koonneet avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä.

6.1 Taustatiedot

Vastaajia kyselyihin kertyi yhteensä 42 kappaletta. Vastauksista 23 tuli e-lomake kyselyn kautta ja 19 vankiloista. E-lomake kyselyn vastaajista 17 oli miehiä ja 6 naisia. Seksuaalirikoksesta tuomiotaan suorittaville jaetussa kyselyssä sukupuolta ei kysytty, sillä sen katsottiin vaarantavan etenkin naispuolisten vastaajien anonymiteettiä. Lisäksi taustatiedoissa seksuaalirikoksesta tuomiotaan suorittavilta kysyttiin Stop-ohjelman suorittamisesta. Vastanneista viisi oli käynyt Stop-ohjelman, kaksi kävi sitä kyselyyn vastaamisen hetkellä ja kaksitoista vastanneista ei ollut käynyt Stop ohjelmaa lainkaan.

Kuva 1: Vastaajien ikäjakauma (n=42)

Yllä oleva taulukko havainnollistaa vastaajien ikäjakaumaa. Kyselyihin vastanneiden ikä jakautui 15-64 ikävuoden välille. Suurimman osan vastaajista ollessa 20-30 vuotiaita.

6.2 Seksuaalinen ajattelu ja käyttäytyminen

Seksuaalisessa ajattelussa ja käyttäytymisessä vastaajilta kysyttiin seksuaalisen mielenkiinnon kohdistumisesta alle 16-vuotiaisiin, ilmeneekö heidän ongelmallinen seksuaalisuutensa ajatuksina, käyttäytymisenä vai molempina ja minkä ikäisenä he huomasivat ongelmallisen seksuaalisuuden ilmenneen ensimmäisen kerran. Lisäksi selvitettiin kuinka huolestuneita vastaajat ovat ongelmallisista seksuaalisista ajatuksistaan ja/tai käyttäytymisestään, mikä heidät on saanut huolestumaan ja vielä lopuksi psyykkisten vaikeuksien esiintyvyyttä ja niiden suhdetta ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen. Suurin osa vastaajista (26) oli kokenut seksuaalista mielenkiintoa alle 16-vuotiaisiin, kun taas noin kolmanneksen (13) mukaan heidän seksuaalinen mielenkiintonsa ei ollut koskaan kohdistunut alle 16-vuotiaita kohtaa. Vastaajista kolme jätti tähän kysymykseen vastaamatta.

Ilmeneminen	Lkm	Prosentti	Validi Prosentti	Kertymäprosentti
Ajatuksina	17	40%	50%	50%
Käyttäytymisenä	2	5%	6%	56%
Molempina	15	36%	44%	100%
Vastanneet	34	81%	100%	
Puuttuvat	8	19%		
Yhteensä	42	100%		

Taulukko 3: Ongelmallisen seksuaalisuuden ilmeneminen (n=34).

Ongelmallinen seksuaalisuus ilmeni seitsemällätoista vastaajista ajatuksina ja pelkkänä käyttäytymisenä se oli ilmennyt vain kahdella vastaajalla. Yli kolmanneksella (15) ongelmallinen seksuaalisuus ilmeni sekä ajatuksina että käyttäytymisenä. Kahdeksan jätti tähän kysymyksen vastaamatta. Enemmistöllä vastaajista ongelmallista seksuaalista ajattelua ja/tai käyttäytymistä alkoi ilmetä ensimmäisen kerran nuoruusiällä keskimäärin noin 15-vuoden ikäisenä. Suurimmalla osalla ongelmallinen seksuaalisuus ilmeni alle 20-vuotiaana, vanhimmallaan ongelmallisen seksuaalisuuden koettiin ilmenevän ensimmäisen kerran vasta 31-vuotiaana. Neljännes (10) vastaajista jätti ilmenemisikään liittyvään kysymykseen vastaamatta.

Huolestuneisuuden aste	Lkm	Prosentti	Validi prosentti	Kertymäprosentti
En ollenkaan	19	45%	49%	49%
Hieman huolissani	17	40%	44%	92%
Huolissani	2	5%	5%	97%
Erittäin huolissani	1	2%	3%	100%
Vastanneet	39	93%	100%	
Puuttuvat	3	7%		
Yhteensä	42	100%		

Taulukko 4: Huolestuneisuuden aste ongelmallisten seksuaalisten ajatusten ja/tai käyttäytymisen suhteen (n=39).

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikoilla 1-4 (1. En ollenkaan, 2. Hieman huolissani, 3. Huolissani ja 4. Erittäin huolissani) kuinka huolissaan he ovat ongelmallisista seksuaalisista ajatuksistaan ja/tai käyttäytymisestään. Vastaajat valitsivat omaa mielipidettään lähinnä olevan vaihtoehdon. Vastaajista 19 kokivat, että he eivät ole huolissaan ongelmallisista seksuaalisista ajatuksistaan ja/tai käyttäytymisestään. Kuitenkin 17 vastasivat olevansa hieman huolissaan. Vain yksi vastaaja oli erittäin huolissaan ongelmallisista seksuaalisista ajatuksista ja/tai käyttäytymisestään.

Vastaajia, jotka ilmoittivat olevansa hieman huolissaan, huolissaan tai erittäin huolissaan omista seksuaalisista ajatuksista ja/tai käyttäytymisestä oli lähes puolet (20). Heiltä kysyttiin vielä tarkentavana kysymyksenä, mikä heidät on saanut huolestumaan. Lähes kaikki (18) vastasivat tähän avoimeen kysymykseen. Vastaajista viisi oli huolissaan siitä, että he syllistyvät rikokseen.

V14: ”Nuorten tyttöjen kuvien ja videoiden etsiminen netistä. Pelko että teen jotain laitonta, jos kuvissa esiintyvät eivät olekaan täysi-ikäisiä.”

V20: ”Pelkään että alan hyväksikäyttämään lapsia”

Kahden vastaajan suurin huolenaihe oli fantasiat sekä ajatusten ja/tai käyttäytymisen väkivaltaisuus.

V19: ”En halua vahingoittaa lapsia, mutta joskus fantasioin lapsista.”

V4: ”Ne ovat usein melko seksuaalisesti väkivaltaisia.”

Vastaajat mainitsivat olevansa huolissaan myös ympäristön suhtautumisesta, paljastumisen pelosta, yksinjäamisestä, tulevaisuudesta sekä omien seksuaalisen mieltymysten kieltämisen aiheuttamista haitoista terveydelle.

V22: ”Seksuaalisten tarpeiden ja läheisyydenkaipuun kieltäminen aiheuttaa henkistä pahoinvointia, masennusta, uniongelmia jne. Lisäksi olen aina joskus huolissani siitä, että ihmiset saavat tietää seksuaalisuudestani ja alkavat hyljeksiä minua, kuten paras kaverini ja elämäni tärkein henkilö aikanaan teki.”

V3: ”Se, etten ehkä koskaan voi saada rakkautta rakastamaltani ihmiseltä. En ehkä voi koskaan perustaa perhettä”

Seksuaalisen ajattelun ja käyttäytymisen osiossa vastaajilta selvitettiin myös sitä, onko heillä ollut elämänsä aikana psyykkisiä vaikeuksia kuten masentuneisuutta, ahdistusta tai itsensä vahingoittamista, johon suurin osa vastaajista (32) vastasi kyllä. Kyllä vastanneilta kysyimme vielä tarkentavan avoimen kysymyksen siitä mitä edellä mainituista psyykkisistä ongelmista heillä on ollut. Heillä oli mahdollisuus kirjata kohtaan myös muita kokemiansa ongelmia. Vajaa puolet (17) vastaajista oli kokenut masennusta, 12 ahdistusta ja 13 itsensä vahingoittamista. Itsensä vahingoittamisen vastaajat kuvailivat olevan viiltelyä, itsensä polttamista sekä itsemurhayrityksiä ja -ajatuksia. Muita kirjattuja vastauksia olivat alkoholin, lääkkeiden ja huumeiden käyttö, oppimiskyky- ja paniikkihäiriöt sekä sosiaalisten tilanteiden pelko. Lisäksi vastaajat kärsivät uniongelmissa ja yksinäisyydestä.

V6: ”Olen kärsinyt yli kaksi vuotta vaikea-asteisesta masennustilasta, määrittelemättömästä ahdistuneisuushäiriöstä, unettomuudesta ja itsetuhoisista ajatuksista. Olen myös viillellyt ja suunnitellut itsemurhaa.”

V22: "3x itsemurhan yritys, keskivaikea/vaikea masennus, uniongelmia ja ties mitä muuta."

V27: "Viiltely, itsetuhoisuus, diatsepaamin ja alkoholin tarkoituksellinen yhteiskäyttö."

Psykkisiin vaikeuksiin Kyllä vastanneiden eli 32 vastaajan kesken kartoitimme vielä, liittyykö heidän kokemansa psyykkiset vaikeudet heidän mielestään ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen vai muihin tekijöihin kuten ristiriitaan yhteiskunnan asenteiden ja oman suuntautumisen välillä. Kymmenen vastaajaa koki niiden liittyvän ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen. Yhdeksän vastaajaa ei osannut sanoa. Vastaajista neljätoista oli valinnut kohdan muihin tekijöihin, jota tarkensimme vielä avoimella kysymyksellä Mihin? Muihin tekijöihin sisältyi lapsuudessa koetut traumat, ongelmat sosiaalisissa suhteissa sekä yhteiskunnan suhtautuminen ja asenne.

V22: "Vaikea menneisyys, johon liittyy hyväksikäyttöä, kaltoinkohtelua, syrjintää jne."

V5: "Terveystieteiden suhtautumista poikkeavuuteeni. Myös muiden ihmisten suhtautuminen ja kielenkäyttö internetissä joissa halutaan viedä saunan taakse ja tehdä muuta väkivaltaa"

6.3 Avun tarve

Avun tarve osiossa selvitimme vastaajilta toivovatko he apua ongelmallisten seksuaalisten ajatustensa ja/tai käyttäytymisensä suhteen. Niiden kohdalla jotka toivoivat saavansa apua, teimme vielä tarkentavan kysymyksen siitä, minkälaista apua he haluaisivat saada ja mihin asioihin. Selvitimme myös, minkälaista tukea vastaajat voisivat harkita itsensä kohdalla ja kuinka tärkeänä kohderyhmä ylipäätään pitää avun saamista ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiinsa ja/tai käyttäytymiseensä.

Selvitettäessä vastaajilta toivovatko he saavansa apua ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiinsa ja/tai käyttäytymiseensä liittyen, vastaajista enemmistö (18) vastasi ettei toivo saavansa apua. Kuitenkin 13 vastaajaa oli sitä mieltä, että apu olisi toivottavaa. Vastaajista alle kolmannes (8) ei osannut sanoa toivovatko he apua vai eivät. Kolme vastaajaa jätti tähän kysymykseen vastaamatta. Avun toiveeseen liittyen, kyllä vastanneilta selvitettiin myös, minkälaista apua he haluaisivat saada ja mihin asioihin liittyen. Kyllä vastanneista seitsemän ottivat kantaa siihen, minkälaista apua he haluaisivat saada. Neljä vastaajaa toivoi keskusteluapua.

V41: "Keskusteluapua. Päästä omista traumoistani eroon. Ehkä omat rikokseni olisi jäänyt tekemättä"

V36: ”Keskusteluapua ammatti-ihmisen kanssa, joka ei olisi tuominut minua ajatusteni vuoksi”

Loppujen kolmen vastaajan kesken vastaukset hajautuivat. Yhden vastaajan mukaan auttava puhelin tai taho johon voi ottaa yhteyttä anonyymisti ja ilman häpeää olisi toivottava avunmuoto. Toinen vastaaja kaipasi itselleen tukihenkilöä ja kolmas oli vertaistuen kannalla.

V42: ”Kaipasin auttavaa puhelinta tai muuta vastaavaa tahoa jonka puoleen olisi voinut anonyymisti ja häpeämättä kääntyä seksuaali-asioissa.”

V20: ”Haluaisin itselleni tukihenkilön auttamaan minua.”

V10: ”Keskusteluapua ja vertaistukea”

Apua toivoneista kolmestatoista vastaajasta yhdeksän myös tarkensi sitä mihin asioihin he haluaisivat apua saada. Suurin osa vastaajista halusi apua seksuaalisuuteen liittyen. Vastaajista neljä halusi saada apua seksuaaliseen mieltymykseensä liittyen.

V22: ”Järkevän ratkaisun, jolla pystyy tyydyttämään romanttisen läheisyyden tarpeen lasten kanssa eikä tarvitsisi viettää loppuelämäänsä yksin kieltäen asian itseltään.”

V3: ”Apua käytännön elämiseen pedofilian kanssa, oppia miten muut elää tän kanssa”

Kolme vastaajaa koki haluavansa apua yleisesti seksuaalisuuteen liittyen kuten tietoa mikä on laillista ja sopivaa sekä yleistä tietoa seksuaalisuudesta.

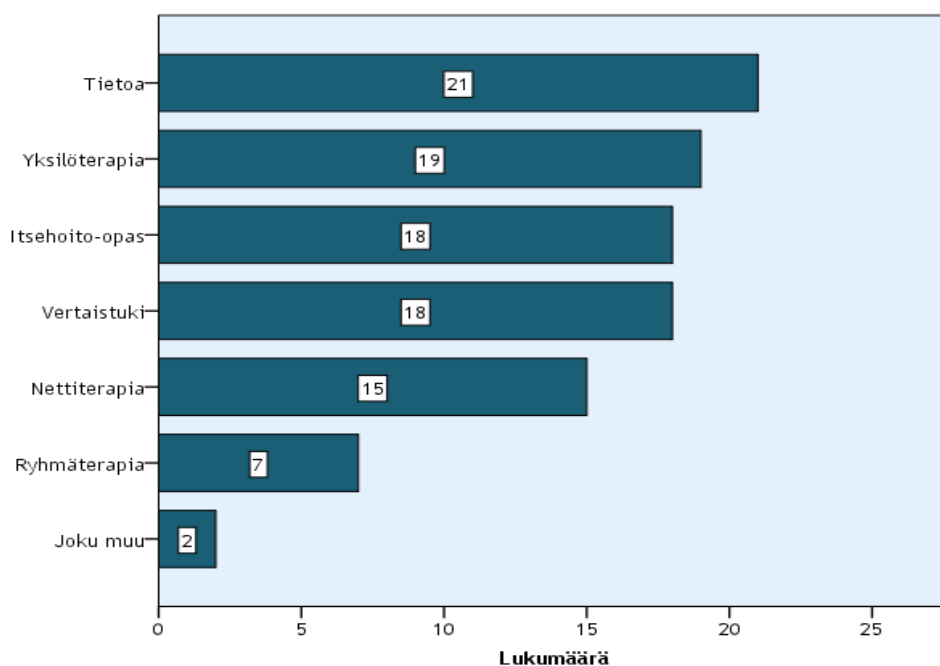
V5: ”...siihen mitkä kuvat ovat laillisia ja mikä käyttäytyminen somessa on laillista ja sopivaa”

Kaksi vastaajaa halusi apua erityisesti omiin henkilökohtaisiin vaikeuksiin kuten traumoihin ja masennukseen.

V11: ”Suuntaukseeni liittyvien ongelmien aikaansaama pitkäaikainen masennus.”

V41: ”Päästä omista traumaistani eroon.”

Huolimatta siitä, toivovatko vastaajat apua vai eivät. Kaikilta vastaajilta tiedusteltiin, sitä minkälaista tukea he voisivat harkita itsensä kohdalla ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiinsa ja/tai käyttäytymiseensä liittyen. Vastaajat saivat valita yhden tai useamman kohdan. Alla olevaan taulukkoon olemme havainnollistaneet vastausten jakautumista eri tukimuotojen välillä.

Kuva 2: Tuen muodot joita vastaajat voisivat harkita

Suosituin tuen muoto oli tieto. Yksilöterapia, itsehoito-opas sekä vertaistuki olivat seuraavaksi suosituimpia tuen muotoja. Ryhmäterapia koettiin epäsuotuisimmaksi tuen muodoksi. Lisäksi kaksi vastajaa oli valinnut Joku muu- kohdan. Joku muu vastausvaihtoehdon kohdalla kartoitimme sen valinneilta vielä mikä Joku muu tuen muoto voisi olla. Avoimeen kysymykseen emme kuitenkaan saaneet vastauksia. Avun tarpeeseen liittyen vastaajia pyydettiin arvioimaan myös sitä kuinka tärkeänä he pitävät avun saamista ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiinsa ja/tai käyttäytymiseensä asteikolla 1-4 (1. En ollenkaan tärkeäksi, 2. Hieman tärkeäksi, 3. Tärkeäksi ja 4. Erittäin tärkeäksi). Vastaajien tuli valita lähinnä omaa mielipidettään olevan vastausvaihtoehto. Alla olevasta taulukosta selviää vastaajien mielipiteiden jakauma avun tärkeydestä.

Avun saamisen tärkeys	Lkm	Prosentti	Validi prosentti	Kertymäprosentti
En ollenkaan tärkeäksi	8	19%	23%	23%
Hieman tärkeäksi	13	31%	37%	60%
Tärkeäksi	7	17%	20%	80%
Erittäin tärkeäksi	7	17%	20%	100%
Vastanneet	35	83%	100%	
Puuttuvat	7	17%		
Yhteensä	42	100%		

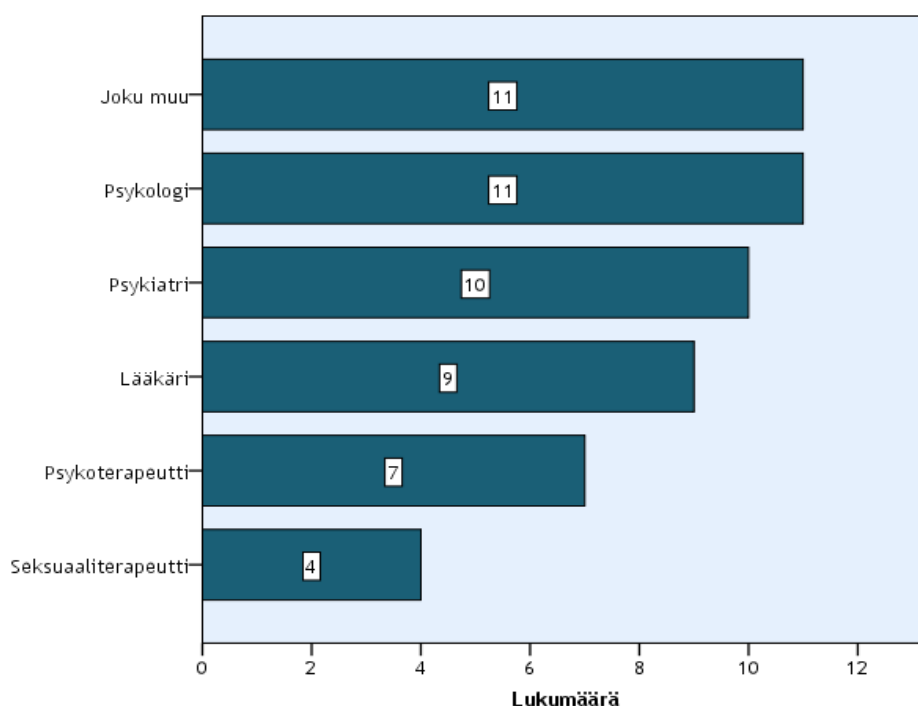
Taulukko 5: Avun saamisen tärkeys ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen (n=35).

Avun saamisen tärkeys kysymykseen kertyi vastaajia yhteensä 35 kappaletta. Hieman yli puolet vastaajista koki, että avun saaminen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ei ole kovinkaan tärkeää, 13 vastaajan ollessa sitä mieltä, että se on vain hieman tärkeää ja kahdeksan vastaajaa ei kokenut avun saamisen ollenkaan tärkeäksi. Vajaan neljänneksen (7) mielestä avun saaminen olisi tärkeää ja toinen vajaa neljännes (7) taas koki avun saamisen erittäin tärkeäksi.

6.4 Avun hakemisen kokemukset

Avun hakemisen kokemuksissa kartoitimme vastaajilta ovatko he hakeneet apua ja minkä tahojen puoleen vastaajat ovat apua hakiessaan kääntyneet. Lisäksi kysyimme, millaisia kokemuksia vastaajilla on avun hakemisesta ja saannista liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen. Selvitimme myös ovatko vastaajat hakeneet apua jonkin muun syyn nojalla, vaikka perimmäinen syy olisi liittynyt ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen. Avun hakemisen kokemuksiin liittyen koimme oleelliseksi selvittää myös sen ovatko auttavat tahot kieltäytyneet avun antamisesta ja ovatko vastaajat kokeneet saamansa avun hyödylliseksi.

Yhdeksän vastaajista oli joskus hakenut apua, kun taas vastaajista 31 ei ollut koskaan hakenut apua liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen. Kaksi vastaajaa jätti tähän kysymykseen vastaamatta. Apua hakeneilta vastaajilta kysyttiin lisäksi minkä tahojen puoleen he ovat kääntyneet. Vastaajat saivat valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Kuva 3: Tahot joilta apua on haettu

Psykologi, psykiatri ja lääkäri jakautuivat vastaajien kesken melko tasavertaisesti. Psyko- ja seksuaaliterapeuteilta suurin osa vastaajista ei niinkään ollut hakenut apua. Yksitoista vastaajaa oli valinnut Joku muu- kohdan, jota seurasi avoin kysymys mikä? Joku muu kohdan valinneista seitsemän vastasi avoimeen kysymykseen. Muita tahoja, joilta vastaajat olivat hakenneet apua, olivat kouluterveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, psykiatrinen sairaala, seurakunta sekä internet ja vertaistukiryhmä. Kaksi vastaajaa jätti avoimeen kysymykseen vastaamatta.

Kokemuksiin avun hakemisesta ja saannista kertyi 13 vastausta. Vastaajista kuudella ei ollut kokemuksia avun hakemisesta eikä saannista. Lisäksi 19 vastaajaa jätti tähän kysymykseen vastaamatta, jonka tulkitimme niin, että heillä ei ole avun hakemiseen ja saantiin liittyen kokemuksia. Kysymykseen vastanneiden kesken kokemukset avun hakemisesta ja saannista jakautuivat sekä hyviin että huonoihin. Vastanneista reilu kolmannes (5) koki, että avun piiriin pääseminen oli vaikeaa ja apua oli huonosti saatavilla.

V11: "...laitoin viestiä useammalle kymmenelle paikalliselle terapeutille. Näistä vain kaksi vaivautui vastaamaan, toinen kielteisesti, ja toiseen otin sitten lopulta puhelimitsekin yhteyttä pystytyäni hänen sähköpostiviestiini antamien vastausten perusteella luottamaan siihen, ettei yhteyden pitäminen häneen ollut liian riskialtista. Päädyinkin sitten käymään hänen luonaan terapiassa, ja siitä oli paljon apua itsetuntoni kannalta."

V10: "Apua on erittäin vaikea saada. Pedofilia on niin suuri tabu, että sen mainitseminenkin terveydenhuollossa on suoraan sanoen riskialtista."

Avun saamiseen liittyen vastaajista neljä mainitsi avun olleen hyödytöntä ja sellaista ettei se vastannut itse ongelmaan. Yksi vastaajista oli kokenut saamansa avun hyödylliseksi.

V5: "Pedofiilia asioista ei ole mpaljoa puhuttu. Itse olisin halunnut puhua."

V3: "Asiallisesti otettu vastaan, muttei paljon käytännön apua"

V5: "Päädyinkin sitten käymään hänen luonaan terapiassa, ja siitä oli paljon apua itsetuntoni kannalta."

Ammattihenkilöstö mainittiin useasti avun hakemisen ja saannin kokemuksissa. Kokemukset ammattihenkilöstöstä olivat sekä negatiivisia että positiivisia. Negatiivisina kokemuksina mainittiin ammattihenkilöstön vihamielinen suhtautuminen sekä se, että asioita sivuutettiin eivätkä he kuunnelleet eivätkä ymmärtäneet asiakasta. Osalla vastaajista oli kuitenkin positiivisia kokemuksia ammattihenkilöstöstä kuten asiallinen ja ymmärtäväinen suhtautuminen.

V5: "...henkilökunta suhtautunut aika vihamielisesti tai neutraalisti."

V8: "hain ensimmäisen kerran apua joskus 18v mielinterveys lääkäreiltä silloin huoneessa oli mies ja nais lääkäri ja ku sit uskalsin kertoa niille tunteista ni ne sano vaan että mee harrastaa urheilua ni see lähtee sillä."

V6: "...suurin osa henkilöistä, joilta hain apua, oli erittäin asiallisia ja ymmärtäviä."

Selvitettäessä vastaajilta olivatko he hakeneet apua jonkun muun syyn nojalla, vaikka perimmäinen syy olisi liittynyt ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen, kymmenen vastaajaa vastasi myöntävästi. Vastaajista kaksi jätti tähän kohtaan vastaamatta. Avun hakemiseen liittyen vastaajilta haluttiin saada tietoa myös siitä, onko joku auttava taho kieltäytynyt avun antamisesta ongelmallisten seksuaalisten ajatusten ja/tai käyttäytymisen vuoksi. Yhdeksän vastaajaa oli vastannut aiemmin hakeneensa apua, mutta tähän kysymykseen kertyi silti 14 vastausta. Vastaajista yli puolet (9) oli sitä mieltä, että auttavat tahot eivät olleet kieltäytyneet avun antamisesta ongelmallisten seksuaalisten ajatusten ja/tai käyttäytymisen vuoksi, kun taas viisi vastaajaa uskoi sen olleen syy avun antamisesta kieltäytymiselle. Kahden vastaajan mukaan kieltäytymisen syyt ovat liittyneet ammattihenkilöstön osaamiseen. Yksi vastaajista kuvailee kokeneensa, että ammattihenkilöstön koulutuksen puute aihealueeseen liittyen on johtanut hänen kohdallaan avun antamisesta kieltäytymiseen.

V29: "...Jos eivät suoranaisesti kieltäytyneet niin ainakin hiljenivät olan kohautuksin. Ehkä heiltä puuttui koulutus tai tieto minun suuntautumisestani."

Kolmen vastaajan mukaan kieltäytymisessä ei ollut kyse osaamattomuudesta aihealueen suhteen vaan kyseessä oli pikemminkin ammattihenkilöstön asenteet sekä haluttomuus yhteistyöhön ja asian käsittelyyn.

V11: "...viestin lyhyys ja kieliäsu huomioon ottaen siitä oli luettavissa haluttomuutta yhteistyöhön minunlaiseni kanssa."

V10: "SETA ei halua käsitellä tätä."

V5: "Heitä ei ole kiinnostanut puhua ongelmallisista ajatuksistani kuin harvan kerran. Odotin aloitetta aina terapeutilta. He tiesivät että olen pedofiili."

Selvitimme apua hakeneiden eli yhdeksän vastaajan kesken vielä sitä onko heitä osattu auttaa ja onko avusta ollut hyötyä. Vastauksia kysymykseen kertyi kuitenkin seitsemäntoista. Kuusi vastaajista oli sitä mieltä, että heitä on osattu auttaa ja he ovat hyöttyneet saamastaan avusta.

V11: "Kyllä. Itsetuntoni on nykyisin huomattavasti parempi, enkä hajoa aivan yhtä usein ja pahasti tulevaisuuttani ajatellessa, vaikkei se vieläkään kovin ruusuiselta tunnu."

Neljän vastaajan mukaan, heitä oli osattu auttaa jonkin verran ja avusta oli ollut myös jonkin verran hyötyä.

V23: "Olen saanut terapiasta apua, mutta perimmäisiä mekanismeja on vielä jäljellä. Katson ajoittain pornoa ja haaveilen irtosuhteista, mutta en koe kuitenkaan niin suurta vaaraa niiden toteutumiselle. Koen myöskin hieman vapautuneeni nettipornosta enkä tarvitse sitä niin usein kuin ennen."

Yhden vastaajan mielestä häntä oli osattu auttaa, mutta avusta ei ollut hänelle hyötyä. Kahden vastaajan mielestä heitä osattiin auttaa, mutta muilta osin kuin seksuaalisuuteen liittyen, näistä toinen oli hyötynyt avusta ja toinen ei. Neljä vastaajaa olivat sitä mieltä, että heitä ei oltu osattu auttaa eikä heidän saamastaan avusta ollut hyötyä.

V8: "käyn mielenterveyden sairaanhoitajalla joka kuukausi ja mielestäni hän ei osaa auttaa millään lailla vaikka olen hänen kanssaan jutellut aiheesta paljon."

V42: "Ahdistusta, masennusta ja hermoromahdusta hoidettiin pelkästään mielialäkkein. En koe siitä olleen kuin tilapäistä hyötyä."

6.5 Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

Apua hakeneiden kohdalla tiedusteltiin sitä, mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että he päätyivät hakemaan apua. Lisäksi niiden kohdalla, jotka eivät olleet hakeneet apua selvitettiin, mitkä asiat voisivat vaikuttaa siihen, että he hakisivat apua. Avun hakemiseen vaikuttavissa tekijöissä selvitettiin vastaajilta myös avun hakemiseen estävästi vaikuttavia tekijöitä.

Selvitettäessä vastaajilta mitkä asiat vaikuttivat avun hakemiseen, aiemmin apua hakeneista yhdeksästä vastaajasta kahdeksan vastasi tähän kohtaa. Avun hakemiseen vaikuttaneina tekijöinä vastaajat mainitsivat ongelmien kokemisen hallitsemattomina ja kontrolloimattomina, aikaisemmat ongelmat, tiedon halu omasta seksuaalisuudesta sekä henkiset vaikeudet kuten ahdistus, itsemurha-aiheet sekä epätoivo.

V6: "Olin epätoivoinen itseni suhteen ja olin tehnyt selvän itsemurhasuunnitelman. Ajattelin, ettei minulla ole mitään menetettävää apua hakiessani."

V10: "Halusin selvittää itselleni, miten koen sen, että olen pedofiili."

V8: "monta kertaa meinanut lähteä tavalalan kasista ja seksuaalsiet tunteet viedä vallan kontrolista."

Lisäksi vastaajat mainitsivat paljastumisen ja kiinnijäämisen pelon sekä tiedon siitä, että ammattiauttajat suhtautuvat heihin asiallisesti sekä yksityisyyttä kunnioittaen olleen avun hakemiseen positiivisesti vaikuttava tekijöitä.

V11: "Se, että pystyin anonyymisti varmistamaan, ettei terapeutillani ollut liian negatiivinen suhtautuminen, ja että hän kunnioittaisi yksityisyyttäni suuntauksestani huolimatta."

V29: ”Suuri ahdistus sekä kiinnijäämisen ja paljastumisen pelko.”

Niiltä jotka eivät olleet hakeneet apua kysyttiin, mitkä asiat voisivat vaikuttaa siihen, että he hakisivat apua. Vastauksia tähän kysymykseen kertyi 12 ja vastaajat mainitsivat useita eri tekijöitä. Palveluiden saatavuus koettiin suurimmaksi vaikuttajaksi sille, että vastaajat hakisivat apua. Vastaajien mukaan he hakisivat apua, mikäli he tietäisivät, että sitä on tarjolla ja mistä sitä saa. Toinen suuresti vaikuttava tekijä avun hakemiseen on ammattihenkilöstö. Myös modernimpi näkemys seksuaalisuudesta ja parisuhteista olisi vastausten mukaan toivottavaa sekä se että aihealue ei olisi enää niin tabu. Apua hakevien täytyi myös saada tietää, etteivät he joutuisi vaikeuksiin, jos he hakisivat apua.

V33: ”Olisin hakenut apua, jos olisin tiennyt, että sitä on saatavilla, että sitä varmasti saan ja minua ei tuomita ajatusteni vuoksi.”

V1: ”Henkilökunnan asenteet, koulutus ja modernimpi näkemys seksuaalisuudesta ja parisuhteista. Kun seksuaalinen suuntautuminen nähdään lapsuuden trauman jäänteinä, ja kumppanit pyydetään asettamaan paremmuusjärjestykseen, ei herää hirveästi uskoa ammattitaitoon.”

V19: ” Voisin hakea apua jos pääsisin eroon näistä ajatuksista ilman että joudun hankaluuksiin näiden ajatuksieni takia.”

V35: ”Olisin hakenut apua, jos tämä aihe ei olisi niin tabu, meitä valitettavasti on nykyään paljon ja asian hyssytely tabuilu ei auta meitä yhtään!”

Vastaajien mukaan he hakisivat apua myös silloin, jos he itse kokisivat sitä erityisesti tarvitsevansa sekä silloin, jos he alkaisivat toteuttaa fantasiaitaan tai seksuaalisuus muuttuisi heitä itseään häiritseväksi. Myös liiallisen ahdistuksen nähtiin olevan avun hakemista ennakoiva tekijä.

V7: En ole hakenut apua, mutta jos alkaisin kiinnostumaan lapsista yhä enemmän, hakisin apua.

V12: ” Fantasioiden toteuttaminen”

Avun hakemiseen estävästi vaikuttavia tekijöitä kartoitettaessa vastaajat mainitsivat moninaisia tekijöitä. Enemmistö vastaajista piti avun hakemista estävinä tekijöinä leimautumista, häpeää ja syyllisyyttä. Yleisiä vastauksia olivat myös erilaiset pelot, jotka liittyivät työn, perheen tai ystävien menetykseen sekä siihen, että muut saisivat tietää. Lisäksi pelättiin poliisille ilmoittamista. Avun hakemiseen negatiivisesti vaikuttavina tekijöinä liittyen ammattihenki-

löstöön mainittiin, että heidän vaitiolovelvollisuuteensa ei luoteta ja heidän tuomitsevaa asennetta pelättiin, lisäksi vastaajat uskoivat, ettei ammattiauttajia kiinnosta eivätkä he ymmärrä. Muita avun hakemiseen estävästi vaikuttavia tekijöitä olivat maantieteellinen etäisyys ja ongelmallisen seksuaalisuuden ilmeneminen vain ajatuksina. Lisäksi se, että apua ei ole tarjolla sekä aiemmat kokemukset siitä, että apua hakiessaan ei ole sitä saanut, vaikuttivat avun hakemiseen estävästi.

V21: ”En luota yhteiskuntaan tässä asiassa. Pelkään, että hoitohenkilötkin saattaisivat rikkoa vaitiolovelvollisuutensa ja tuhota elämäni.”

V5: ”Koska tiedän ettei nykyään vielääkään apua juurikaan saa. terapeutteja ei kiinnosta.”

V11: ”Kaikkein eniten stigmatisoitumisen pelko: Jos terapeutti/lääkäri/tms ei kunnioittaisi yksityisyyttäni, olisi sillä suuria negatiivisia vaikutuksia työelämäni, perheeni, ystäväni jne kohdalla.”

V3: ”Pelko siitä, että ei ymmärretä asiaa ollenkaan, mahdollinen juurujen leittäminen, poliisille ilmoittaminen”

V8: ”aijemmat kokemukset kun on yrittän hakee apua ja ei ole sit saanut...”

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuoda esiin potentiaalisten seksuaalirikollisten ajatuksia ennaltaehkäisevästä avusta ja tätä kautta pyrkiä vaikuttamaan seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseen. Tavoitteeseen pohjautuen opinnäytetyön tutkimuskysymykset käsitelivät ennaltaehkäisevän avun tarvetta, avun hakemisen ja saannin kokemuksia sekä tekijöitä jotka vaikuttavat avun hakemiseen. Opinnäytetyön aineisto koostui 42:n kyselylomakkeen vastauksesta.

7.1 Ongelmallinen seksuaalisuus ilmenee ajatuksina, joista ei olla huolissaan

Suurimmalla osalla vastaajista ongelmallinen seksuaalisuus ilmeni joko ajatuksina tai sekä ajatuksina että käyttäytymisenä. Enemmistöllä ongelmallinen seksuaalisuus ilmeni ensimmäistä kertaa alle 20 vuotiaana, keskimäärin henkilön ollessa 15-vuotias. Beierin (2004, 195) mukaan seksuaalinen mieltymys ilmenee usein jo nuoruusiällä, jonka jälkeen se tavallisesti pysyy muuttumattomana. Enemmistö vastaajista ei ollut huolissaan ongelmallisista seksuaalisista ajatuksistaan ja/tai käyttäytymisestään ja osa vastaajista oli hieman huolissaan. Hieman huolissaan, huolissaan ja erittäin huolissaan olevat vastaajat olivat huolestuneita muun muassa rikokseen syyllistymisestä, seksuaalisesta mieltymyksestään, ympäristön suhtautumisesta ja paljastumisen pelosta. Brown ym. (2014, 51) mukaan osa henkilöistä, jotka ovat esimerkiksi katselleet lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviä kuva- tai videomateriaalia eivät ole mieltäneet syyllistyneensä mihinkään laittomaan tai väärään. Juusolan (2014) mukaan kuitenkin esimerkiksi pedofiiliset taipumukset ovat omiaan aiheuttamaan huolta ja kärsimystä hen-

kilölle itselleen. Useat vastaajat olivat kärsineet psyykkisistä vaikeuksista kuten masennuksesta, ahdistuksesta tai itsensä vahingoittamisesta. Alle puolella psyykkiset vaikeudet olivat yhteydessä ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen. Pedofiileillä ja hebeffiileillä on havaittu ilmenevän suurta ahdistusta seksuaaliseen mieltymykseen liittyvien ongelmien vuoksi (Beier 2014, 196). Seksuaalirikokseen jo syyllystyneet ovat todenneet, että ennen avun saamista heillä oli ahdistusta sekä ajatuksia itsensä vahingoittamisesta ja jopa itsemurhasta (Brown ym. 2014, 49).

7.2 Avun toivotaan olevan virallista

Vastaajista vähemmistö oli sitä mieltä, että he haluaisivat apua ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiinsa ja/tai käyttäytymiseensä. Wills & DePaulon (1991, 359) mukaan on usein hyvin tyypillistä, että apua haluavien henkilöiden taso on alhainen, sillä ihmiset yrittävät useimmiten muita selviytymiskeinoja ennen kuin päätyvät hakemaan apua. Tekoon syyllystyneiden kohdalla on myös havaittu, että heille on tyypillistä kieltää oma tekonsa tai pitää tekoaan ei tuomittavana ja tästä syystä he eivät koe avun hakemiseen tarvetta (Kauppinen, Almqvist & Vuento 1998). Nissisen (2016) mukaan avun tarpeeseen voi liittyä myös tietynlaista ristiriitaisuutta, esimerkiksi pedofiilien kohdalla oma suhtautuminen lapsiin liittyviin tunteisiin voi olla hyvinkin ristiriitaista.

Apua halunneiden vastaajien kesken apu jakautui selkeästi viralliseen ja epäviralliseen apuun. Enemmistö vastaajista kaipasi virallista apua, joka vastausten mukaan muodostui keskusteluvastausta sekä tahoista joihin voisi ottaa yhteyttä anonymisti ja häpeämättä kuten auttava puhelin. Epäviralliseen apuun lukeutuivat tukihenkilö ja vertaistuki. Rickwood ym. (2005, 4) mukaan virallisiin avun lähteisiin lukeutuvat ammattimaiset lähteet ja tällöin apua haetaan ammattilaisilta, joilla on hyväksyty ja asianmukainen koulutus avun antoon tai neuvontaan kyseisen ongelman suhteen. Epäviralliset avun lähteet koostuvat suuremmaksi osaksi sosiaalisista suhteista ja silloin apua haetaan esimerkiksi ystäviltä. (Rickwood ym. 2005, 4.) Tässä kohdassa tuloksemme ei ole yhdenmukainen aiempien tutkimusten kanssa, sillä tutkijoiden mukaan apua haetaan todennäköisemmin ensisijaisesti epävirallisen tuen puolelta, mikäli tarjolla on sekä virallista että epävirallista tukea. (Wills & DePaulo 1991, 351; Rickwood ym. 2005, 11). Tuloksissamme suurin osa myös jo aiemmin apua hakeneista oli kääntynyt virallisten tahojen kuten psykologin, psykiatrin tai lääkärin puoleen. Myös avoimen kysymyksen joku muu, mikä?, vastauksissa mainittiin enimmäkseen virallisia tahoja kuten seurakunta ja kouluterveydenhoitaja. Epävirallisena tukena mainittiin internet. Avun hakemisen internetistä on todettu olevan kasvava avun hakemisen muoto, sillä sen avulla ei tarvita suoranaista kontaktia. Tällöin tukea on mahdollista saada siis enemmän yksityisellä tasolla, lisäksi internet lisää muiden ongelmasta kärsivien tavoitettavuutta. (Wills & DePaulo 1991 356-357; Rickwood ym. 2005, 4.)

Vastaajat halusivat saada apua seksuaaliseen mieltymykseensä, yleisesti seksuaalisuuteen liittyviin asioihin sekä henkilökohtaisiin ongelmiinsa. Seksuaaliseen mieltymykseen sisältyi pedofilian kanssa eläminen ja oman läheisyyden tarpeen tyydyttäminen. Yleisesti seksuaalisuuteen liittyviin asioihin kuului tiedon tarve seksuaalisuudesta sekä siitä mikä on laitonta ja mikä so-pivaa. Henkilökohtaisissa ongelmissa esiin nousivat traumat ja masennus. Hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että avun saaminen ei heidän mielestään ole kovinkaan tärkeää, kun taas neljäsosa vastaajaa koki avun saamisen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiinsa tärkeänä. Nissisen (2016) mukaan terapian avulla voidaan vaikuttaa siihen, että henkilön omat seksuaaliset mieltymykset eivät alkaisi ohjata henkilön toimintaa ja tunteita senkaltaisella tavalla, että riski rikokseen syyllistymisestä toteutuisi.

7.3 Kokemukset palveluista, avun hyödyllisyydestä ja ammattihenkilöstöstä

Suurin osa kyselyyn vastanneista eivät olleet hakeneet apua aiemmin. Niiden vastaajien kesken, jotka olivat apua hakeneet avun hakemisen ja saannin kokemukset käsittelivät palveluita, avun hyödyllisyyttä sekä ammattihenkilöstöä. Palveluihin liittyen osa vastaajista koki, että avun piiriin pääseminen oli vaikeaa ja apua oli huonosti saatavilla. Suomessa potentiaalisille tekijöille suunnattua ennaltaehkäisevää apua onkin tarjolla hyvin niukasti ja niihin pääseminen on hyvin sattumanvaraista (Nurminen & Harviainen). Apua hakeneista vastaajista vähemmistö oli ehdottomasti sitä mieltä, että heitä ei ole osattu auttaa eikä heidän saamastaan avusta ole ollut hyötyä. Suurin osa vastaajista oli kokenut saamansa avun jollaintapaa hyödylliseksi ja että, heitä oli osattu myös jollainlailla auttaa. Oikeanlaisen tuen tarjoaminen on keskeistä sillä, esimerkiksi vääristynyt tuki saattaa vahvistaa henkilön ajatuksia siitä, että hänen tekonsa olisi oikeutettu ja sitä kautta seksuaalirikokseen syyllistymisen riski kasvaa (Suojele minua kaikelta 2011, 5).

Vastaajat mainitsivat avun hakemisen ja saannin kokemuksissaan useasti ammattihenkilöstön, josta kokemukset olivat sekä negatiivisia että positiivisia. Negatiivisina kokemuksina ammattihenkilöstöstä mainittiin, että he suhtautuivat vihamielisesti ja sivuuttivat asioita eivätkä ymmärtäneet tai kuunnelleet asiakasta. Negatiiviset tunteet ammattiapua kohtaan vaikuttavatkin avun hakemiseen usein estävästi, erityisesti sellaiset kokemukset, joissa apua hakenut on tuntenut, ettei häntä autettu tai otettu vakavasti (Rickwood ym. 2005, 16). Osa vastaajista oli kuitenkin kokenut ammattihenkilöstön positiivisesti ja he mainitsivat, että heihin suhtaututtiin pääasiassa asiallisesti ja ymmärtäväisesti.

Avun hakemisen kokemuksissa selvitettiin myös sitä, onko joku auttava taho kieltäytynyt avun antamisesta. Kieltäytymisen todettiin johtuvan ammattihenkilöstön osaamattomuudesta tai ennakoasenteista. Osaamattomuuteen vastaajat mainitsivat ammattihenkilöstön koulutuksen puutteen aihealueen suhteen ja sen, että ammattilaiset eivät osanneet suhtautua asioihin riittävällä vakavuudella. Ennakoasenteisiin vastaajat mainitsivat ammattihenkilöstön halut-

tomuuden yhteistyöhön ja asian käsittelyyn. Kauppisen, Almqvistin ja Vuenton (1998) mukaan esimerkiksi osa terapeuteista ei mielellään ota potentiaalisia seksuaalirikollisia asiakkaisiin aiheen vaikealuontoisuuden ja oman ammattiosaamisen puutteen vuoksi.

7.4 Leimautuminen, häpeä ja syyllisyys suurimmat esteet olla hakematta apua

Vastaajat mainitsivat, että avun hakemiseen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä ovat ongelmien kokeminen hallitsemattomina sekä kontrolloimattomina. Onkin havaittu, että niissä tilanteissa joissa ongelma koetaan hallitsemattomaksi todennäköisyys avun hakemiseen kasvaa (Wills & DePaulo 1991, 357). Myös aikaisemmat ongelmat, tiedon halu omasta seksuaalisuudestaan sekä henkiset vaikeudet kuten ahdistus, itsemurha-aiheet ja epätoivo olivat vastaajien mielestä sellaisia asioita, jotka vaikuttavat avun hakemiseen. Lisäksi vastaajat kuvasivat paljastumisen ja kiinnijäämisen pelon vaikuttavan avun hakemiseen. Myös tieto siitä, että ammattiauttajat suhtautuvat asiallisesti ja yksityisyyttä kunnioittavasti oli avun hakemiseen positiivisesti vaikuttava tekijä. Hoidossa olevat tai hoidon suorittaneet henkilöt, joiden seksuaalinen mielenkiinto liittyy lapsiin, ovat todenneet, että he todennäköisimmin hakisivat apua, jos he tietäisivät paikan, johon he ottavat yhteyttä, olevan turvallinen, luottamuksellinen ja ammattiauttajien ymmärtäviäisiä (StopitNow! Minnesota 2005, 2).

Estävinä tekijöinä avun hakemiselle enemmistö vastaajista koki leimautumisen, häpeän ja syyllisyyden. Vastaajien kohdalla nousi esiin myös paljon pelkoihin liittyviä tekijöitä, kuten työn, perheen tai ystävien menetyksen pelko. Lisäksi apua ei haluttu hakea, sillä pelättiin muiden saavan tietää siitä. Estävinä tekijöinä nousi esiin myös ammattihenkilöstöön liittyvät asiat kuten vaitiolovelvollisuuden rikkominen ja ymmärtämättömyys asiaa kohtaan. Lisäksi uskottiin, ettei ammattiauttajia edes kiinnosta sekä pelättiin heidän tuomitsevan avun hakijan. Myös erilaisten stereotyyppien miellettiin vaikuttavan ammattiauttajien työskentelyyn. Tulos on samansuuntainen kuin Brown ym. (2014, 5) tulos potentiaalisten lasten seksuaalisten hyväksikäyttäjien esteistä avun hakemiselle, jossa ilmeni, että pääesteitä avun hakemiselle kyseisen kohderyhmän kohdalla on häpeäntunne, kohtelun ja arvostelun pelko ammattihenkilöstöltä sekä huolet ammattihenkilöstön luottamuksellisuudesta. Muita avun hakemiseen estävästi vaikuttavia tekijöitä olivat maantieteellinen etäisyys, ongelmallisen seksuaalisuuden ilmeneminen vain ajatuksina ja se että apua ei ole tarjolla sekä aiemmat kokemukset siitä, että ei ole apua hakiessaan apua saanut.

8 Pohdinta

Pohdinta osuus alkaa ammatillisella pohdinnalla, jossa mietimme aihe-alueitamme sekä ammatillista kehitystämme teoriaan peilaten. Tämän jälkeen pohdimme opinnäytetyöprosessiamme ja siinä esiin nousseita haasteita. Keskitymme myös pohtimaan opinnäytetyömme luo-

tettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä asioita. Pohdinnan lopussa esittelemme vielä kehitysideoita ja jatkotutkimusehdotuksia.

8.1 Ammatillinen pohdinta

Jos muualla Euroopassa on olemassa valmiiksi kehiteltyjä tekijöille suunnattuja seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäiseviä ohjelmia niin miksi Suomessa näitä malleja ei hyödynnetä. Olemme vastauksen olevan rahoitus. Kauppinen, Almqvistin ja Vuenton (1998) mukaan tämänkaltaisen ennaltaehkäisevän hoitomallin tuottamiseen tarvitaan lisää resursseja. Nurminen ja Harviainen ovat kuitenkin todenneet, että yhteiskunnan resursseja säästäisi huomattavasti se, että seksuaalirikos jäisi tekemättä. Olemme aiemmin työssämme esittäneet, että ne tapaukset, joissa ajatukset johtavat itse tekoihin eli varsinainen rikos tapahtuu, aiheuttavat runsaasti kuluja. Rikollisuuden kokonaiskustannuksia eli rikoksien aiheuttamia kustannuksia yhdessä sekä uhrille että yhteiskunnalle ei ole Suomessa vielä systemaattisesti arvioitu (Kääriäinen, Muttilainen & Vuorensyrjä 2010). Hinkkasen (2013) mukaan rikokset yleisesti aiheuttavat yhteiskunnalle merkittävän paljon kustannuksia rikollisuuden yhteiskunnallisen kokonaiskustannuksien ollessa vuonna 2013 12,7 miljardia euroa ja rikollisuuden epäsuorien kustannusten esimerkiksi pahoinpitelyjen aiheuttamien sairauspoissaolokustannusten ollessa 115 miljoonaa euroa per vuosi. Seksuaalirikosten ennaltaehkäisyyn on olemassa oma verkostonsa, SeriE-verkosto, jonka mukaan jo yhden vakavan lapsen kohdistuvan seksuaalirikoksen aiheuttamat kulut valtiolle kolmen vuoden aikana ovat lähes 150 000 euroa, kun taas avun tarjoaminen potentiaalisille seksuaalirikollisille olisi kuluiltaan vain 9 600 euroa per henkilö ja mikäli apua tarjottaisiin ryhmäterapian muodossa, kulut tippuisivat vieläkin alemmaksi henkilöä kohden, noin 1000 euroon (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016).

Asiaa tulisi kuitenkin miettiä myös inhimillisemmältä kannalta, sillä esimerkiksi lapsena koettu hyväksikäyttö voi johtaa siihen, että hyväksikäytön kokenut voi alkaa myös itse kokemaan lapsen ja aikuisen välisen kontaktin seksuaalisesti kiihottavana ja myöhemmin aikuistuttuaan hän voi pyrkiä toistamaan oman uhrikokemuksensa syyllistymällä itse hyväksikäyttöön (Haapasalo 2008, 181-183). Olemme tuoneet opinnäytetyössämme niin tulosten kuin teoriansikin osalta esille sitä, että moni seksuaalirikollinen tai potentiaalinen seksuaalirikollinen on omassa lapsuudessaan kokenut hyväksikäyttöä ja/tai kaltoinkohtelua. Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen on aina tietynlainen trauma, jonka vaikutukset voivat vaihdella lievistä vaikutuksista elämään murskaaviin, uhriutumisen saattaa toimia riskitekijänä myös muihin ongelmiin (Scheewe & O'Donohue 1993, 339; Hukkanen 2004, 2524). Uhrin lisäksi uhriutumisen vaikuttaa myös uhrin läheisiin ja voi aiheuttaa myös heille samankaltaisia psyykkisiä oireita kuin uhrillekin. Aiempien tutkimusten ja opinnäytetyömme tuloksien mukaan osa potentiaalisista seksuaalirikollisista ovat halukkaita saamaan apua, koska omien mieltymysten on todettu aiheuttavan myös kärsimystä henkilölle itselleen. (Juusola 2014.) Jos ennaltaehkäisevään apuun panostamalla saataisiin karsittua edes muutama seksuaalirikos pois ja sitä kautta ennaltaehkäistä sii-

tä alkanutta psyykkisten ongelmien kierrettä sekä uhrin että tekijän osalta, niin herää vain kysymys miksi näin ei tehdä, vaikka muualla seksuaalirikoksen ennaltaehkäisemiseen tekijän näkökulmasta on jo lähdetty.

Opinnäytetyömme tuloksien mukaan Suomessa olisi tarvetta kehittää seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevää työtä kouluttamalla ammattihenkilöstöä kohtaamaan kyseinen kohderyhmä sekä kehittämällä tahoja, joihin potentiaaliset seksuaalirikolliset voisivat ottaa yhteyttä. Myös läheiset ja perheenjäsenet tarvitsisivat tietoa paikoista mihin he pystyisivät läheisensä tarvittaessa ohjamaan. Yksi syy potentiaalisten seksuaalirikollisten avun huonolle tarjonnalle voi olla se, että siihen liittyy moraalisesti ja eettisesti vaikeita aiheita, jotka voivat olla yhteiskunnan normien vastaisia tai auttajalle itselleen henkilökohtaisesti liian vaikeita kohdata. Ongelmana tällaisissa ilmiöissä on se, miten niitä tulisi käsitellä, kun niistä tekisi mieli vain vaieta ja sivuuttaa kokonaan. Tästä seurauksena vaikeat asiat usein kierretään tai kielletään ja avunhakija jää vaille tarvitsemaansa apua. (Pohjola 2009, 70-71; Granfelt 2009, 166-167.) Tähän viittaa myös kyselyjemme vastaukset, joissa nousi esiin auttavien tahojen negatiivinen suhtautuminen aiheeseen tai aiheen sivuuttaminen kokonaan. Opinnäytetyössämme vastaajia oli vain pieni määrä, mutta uskomme, että todennäköisesti saamamme tulokset ovat vain jäävuoren huippu todelliseen tilanteeseen nähden. Tutustuttuamme aiheeseen liittyviin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen sekä analysoituamme tutkimuksemme tulokset, uskomme, että ne kulut, joita ennaltaehkäisevään apuun esimerkiksi henkilöstön koulutukseen ja auttavan tahojen kehittämiseen menisi, tulisi ajan kanssa moninkertaisina takaisin.

Koemme molemmat opinnäytetyömme aihealueen kasvattaneen meitä ammatillisesti erittäin paljon ja olemme saaneet paljon eväitä tulevaisuutta varten. Opinnäytetyöhömmme kuuluva avun hakemisen teoria ei kuulunut koulumme luentojen aiheisiin ja se olikin molemmille uusi aihe, joka vaikutti aluksi erittäin haasteelliselta. Opinnäytetyöprosessin aikana aihe on kuitenkin avautunut meille selkeästi ja omaksumalla uuden teorian, on ammatillisuutemme rikastunut todella paljon. Olemme aiemmilla kursseilla käyneet läpi muun muassa asiakkaan kohtaamista sekä siihen liittyviä asioita ja saaneetkin paljon tietoa ja taitoa aiheesta, mutta avun hakemiseen liittyvä teoria on tuonut meidän ammatilliseen ymmärrykseemme vielä runsaasti lisäarvoa. Tietämys potentiaalisten seksuaalirikollisten avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä ja sen esteistä sekä teoreettisen viitekehyksen kautta saatu yleinen tietämys avun hakemisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä tulee palvelemaan meitä varmasti tulevaisuudessa kohdatessamme tulevia asiakkaitamme, työskentelimme sitten millä kentällä tahansa tai tehdessämme esimerkiksi uutta tutkimusta aiheeseen liittyen.

8.2 Opinnäytetyö prosessina

Prosessina opinnäytetyö on ollut sekä haastava että mielenkiintoinen, se on kasvattanut meitä niin ihmisinä kuin tulevina rikosseuraamusalan ammattilaisina. Vaikka ensimmäisenä ja toise-

na kouluvuotena tuleva opinnäytetyön tekeminen tuntui mahdottomalta urakalta, prosessin käynnistyessä se on kuitenkin edennyt mielestämme pääsääntöisesti ilman suurempia ongelmia ja haasteita. Ahkeraa työskentelyä, aikataulutusta ja tahtoa työn eteneminen on kuitenkin vaatinut. Olemme joutuneet laittamaan välillä itsemme todella koville, jotta opinnäytetyöprosessi on edennyt haluamaamme suuntaan ja toivotussa aikataulussa. Vaikka aihe sekä siihen liittyvä materiaali ja teoria ovat pysyneet mielenkiintoisina koko prosessin ajan, on opinnäytetyön tekeminen vaatinut paljon meiltä molemmilta, jotta opinnäytetyö on saatu valmistumaan.

Opinnäytetyöprosessimme ei kuitenkaan ollut haasteeton. Prosessin alussa opinnäytetyötämme koetteli jo suunnitellun työelämäyhteyden toteutumattomuus Sexpo-säätiön kanssa. Meidän onneksemme työelämäyhteys toteutui sittemmin Katarina Alangon ja Jenni Häikiön suostuessa yhteistyöhön. Yhteisen kyselylomakkeen rakentaminen oli osittain kuitenkin haastavaa, sillä neljän ihmisen aikataulujen yhteensovittaminen tuotti välillä ongelmia ja suunnitellut aikataulut saattoivat tästä syystä myöhästyä. Olimme kuitenkin erittäin tyytyväisiä yhteistyöhön Katarina Alangon ja Jenni Häikiön kanssa, sillä heidän tietämyksensä toi kyselyn rakentamiseen runsaasti lisäarvoa, emmekä olisi kahdestaan saaneet niin kattavaa ja huolella mietittyä kyselylomaketta rakennettua. Toiseksi haasteeksi muodostui ehdottomasti kyselyiden levitys, meillä oli paljon tahoja, joihin olimme internettiin menevän kyselyn tutkimuslupahakemuspyynnön lähettäneet, mutta vain harva vastasi meille ja jakoi kyselyn. Lisäksi se, että vankiloihin menevät kyselylomakkeet käännettiin vielä englannin kielelle, viivästyttivät myös aikatauluamme, mutta jälkikäteen olimme tyytyväisiä siihen, että kääntäminen toteutettiin. Myös parityössä ilmenneet haasteet koettelivat omalta osaltaan opinnäytetyöprosessiamme.

Kaikista ilmenneistä haasteista huolimatta olemme erittäin tyytyväisiä opinnäytetyöprosessiimme ja sen kaikkiin vaiheisiin. Olemme saaneet tehdä yhteistyötä arvostettujen alan ammattilaisten kanssa ja oppineet paljon tutkimuksen teosta, itsestämme sekä toisistamme. Kaikkein tyytyväisimpiä olemme kuitenkin kyselyymme vastanneihin henkilöihin, sillä heidän vastauksensa antoivat meille erittäin arvokasta tietoa ja juuri he antoivat opinnäytetyöhömme aineiston.

8.3 Luotettavuuden ja eettisyyden pohdinta

Luotettavuus ja eettisyys olivat asioita, jotka ohjasivat opinnäytetyötämme aivan alusta asti. Opinnäytetyöprosessin kautta tutustuimme niihin laajasti ja pohdimme tarkkaan, mitä kaikkea ne pitävät sisällään sekä miltä osin ja miten ne toteutuvat juuri meidän opinnäytetyössämme. Toki osa asioista kuten asianmukainen kirjoitusasu, lähteisiin viittaaminen ja tulosten rehellinen esittäminen olivat meille entuudestaan tuttuja asioita. Opimme paljon siitä, miten soveltaa yleispäteviä ohjeita esimerkiksi eettisyyden tärkeydestä juuri omaan spesifiin tutkimukseemme. Emme kumpikaan olleet aiemmin tehneet näin laajamittaista tutkimusta mistään

aiheesta ja olemmekin oppineet opinnäytetyöprosessin aikana paljon tutkimuksen teosta ja mitä kaikkea siinä tulee ottaa huomioon. Ajoittain oli kuitenkin jopa haastavaa erotella ne asiat, jotka meidän tuli opinnäytetyössämme ottaa huomioon. Erityisen tarkkaa harkintaa käytimme aiheemme arkaluontoisuuden takia, jotta vastaajiamme ei voida tunnistaa.

Opinnäytetyömme luotettavuutta laskee osittain se, että kyselylomakkeemme olisi kaivannut vieläkin perusteellisempaa kirjallisuuteen sekä kyselylomakkeen rakentamiseen perehtymistä. Vaikka ennen kyselyn tekemisen aloitusta haimmekin laajasti esiyymmärrystä teoreettiseen viitekehikseemme kuuluvista aihealueista, perehdyimme kyselylomakkeen rakentamiseen liittyvään kirjallisuuteen ja saimme erittäin hyviä neuvoja Katarina Alangolta ja Jenni Häikiöltä, moni asia aukesi meille kuitenkin vasta tutkimustulosten analysointi vaiheessa. Koemme, että vieläkin laajempi perehtyminen esimerkiksi avun hakemisen teorian suhteen olisi ollut tarpeen, sillä silloin olisimme pystyneet mittaamaan asioita tarkemmin. Vilkka (2007, 36) onkin todennut, että määrällisen tutkimuksen suhteen on tutkijoiden tiedettävä täysin tarkasti mitä he tutkivat, koska muutoin ei voida tietää mitä tulisi mitata.

Olimme mielestämme myös huomioineet kyselylomakkeen rakennusvaiheessa laajasti ja tarkasti mitä hyvän kyselylomakkeen tulisi sisältää, mutta kysymysten asettelu sekä myös niiden rakenne ja asiasisältö oli silti jäänyt hieman puutteelliseksi. Kysymysten sisältö, sanamuodot ja kysymysten järjestys ovat olennaisia asioita, koska ne voivat vaikuttaa suurestikin vastaajien määrään. Jos lomake on suunniteltu hyvin ja se on ulkonäöltään vastaajaehdokasta miellyttävä, houkuttelee se myös vastaamaan, kun taas huonosti suunniteltu lomake saattaa saada vastaajan jättämään vastaamisen kesken tai kokonaan vastaamatta. (Kananen 2011, 44.) Opinnäytetyömme tulokset kärsivät jonkun verran siitä, että osa vastaajista oli jättänyt vastaamatta joihinkin kysymyksiin. Kyselyn palautteissa tuli ilmi kyselyn kankeus ja vaikealukuisuus. Kysely oli myös hyvin pitkä, mikä on saattanut myös vaikuttaa siihen, ettei kaikkiin kysymyksiin ole jaksettu vastata. Olimme alusta asti tietoisia kyselyn pituudesta, mutta sitä olisi ollut vaikea enää tiivistää, sillä siihen oli yhdistetty sekä meidän opinnäytetyön, että Katarina Alangon ja Jenni Häikiön tutkimuksen kannalta oleelliset kysymykset. Yhteisen kyselyn takia olemme myös jättäneet osan kysymyksistä pois opinnäytetyömme tuloksista, sillä ne eivät olleet linjassa meidän tutkimuksemme tavoitteiden ja tarkoituksen kanssa.

Opinnäytetyömme luotettavuutta laskee myös alhainen vastausprosentti. Uskomme, että kohderyhmään kuuluvat arastelivat vastata kyselyyn kiinnijäämisen tai paljastumisen pelon vuoksi, joka on saamiemme vastausten mukaan myös yksi suuri syy siihen, ettei apua välttämättä haeta. Olimme kuitenkin erittäin tyytyväisiä saamastamme vastausmäärästä, sillä opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa meillä oli pelko sen suhteen, että emme saa kyselyyn lainkaan vastaajia. Toisena syynä alhaiseen vastausmäärään miellämme kyselylomakkeemme huonon levietyksen. Lisäksi se, että toinen meistä tunsu toisen vankilan vastaajat työn puolesta saattaa

vaikuttaa siihen, että toistettaessa tutkimus ei välttämättä anna samoja tuloksia. Olemme pohtineet paljon sitä jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, että vaikuttaisiko vastaajien tunteminen kyselyyn vastaamiseen negatiivisesti vai positiivisesti. Työnsä puolesta vangit tunteneen ja kyselyt tästä syystä toisessa vankilassa jakaneelle, tuli tunne, että osa vangeista halusi olla avuksi allekirjoittaneelle ja tästä syystä vastasi kyselyyn, kun taas osasta tuli sellainen olo, että he eivät välttämättä halua vastata kyselyyn juuri sen vuoksi, koska he tuntevat vastauksia käsittelevän henkilön. Vangit tuntenut totesikin jälkikäteen, että vaikutukset ovat saattaneet olla sekä positiivisia että negatiivisia. Mielestämme potentiaalisista seksuaalirikollisista tarvitsisi vielä paljon uusia tutkimuksia, jotta kokonaiskuva saataisiin näkyviin, sillä saadessamme opinnäytetyöhömmme vain vähän vastauksia yleistyksiä asioista ei kovin luotettavasti voi tehdä. Myös kyselyjen palautteissa kävi ilmi, että osa vastaajista oli tyytyväisiä siihen, että asiaa tutkitaan myös heidän näkökannaltaan.

Tuloksiimme saattaa vaikuttaa myös se, että käsitelimme seksuaalirikoksesta tuomiotaan suorittavien sekä potentiaalisten seksuaalirikollisten vastaukset yhdessä. Aineiston koko huomioon ottaen vastausten käsitteleminen erikseen ei olisi ollut kannattavaa eikä se ollut opinnäytetyössämme tarkoituksena. Tuomiotaan suorittavien kysymykset olivat pääasiassa imperfektissä eli tällöin kysymykset olivat kohdistettu aikaan, jolloin he eivät olleet syyllistyneet seksuaalirikokseen eli he olivat vielä potentiaalisia seksuaalirikollisia. Näiden kahden ryhmän vertailu olisi toki ollut mielenkiintoista, sillä tuomiotaan suorittavilla on jo kokemus siitä, mihin ongelmallinen seksuaalinen ajattelu ja/tai käyttäytyminen voi pahimmillaan johtaa ja se onkin saattanut vaikuttaa siihen, kuinka he ovat kyselyyn vastanneet verrattuna heihin, jotka eivät ole seksuaalirikoksesta tehneet. Potentiaalisilta seksuaalirikollisilta tämä kokemus puuttuu, jonka vuoksi he eivät välttämättä selvästi näe sitä mihin ongelmalliset seksuaaliset ajatukset ja/tai käyttäytyminen saattaa pahimmillaan johtaa. Tutkimusten mukaan ongelmallisen seksuaalisen kiinnostuksen omaavilla henkilöillä saattaa olla sellaisia uskomuksia, jotka tukevat seksuaalisesti loukkaavaa toimintaa ja helpottavat sitä (Brown ym. 2014, 51). Voidaan ajatella, että esimerkiksi potentiaalisilla seksuaalirikollisilla voi esiintyä tällaisia uskomuksia jotka voivat siten vaikuttaa oman avun tarpeen arvioimiseen. Tämän puolesta puhuu myös kyselymme palauteosiossa oleva vastaajan kommentti siitä, että hän haluaisi olla siinä uskossa, että hellä seksi ei aina traumatisoi lasta, vaikka hän ymmärtää myös ”vallalla” olevan näkemys asian suhteen.

Voidaan myös ajatella, että tuomion seksuaalirikoksesta saaneilla voi olla tietynlainen pakko arvioida omaa avun tarvettaan ja etenkin eri näkökulmasta kuin heillä jotka ovat riskissä, mutta eivät tekoon ole syyllistyneet. Kuten Brown ym. (2014, 38) ovat todenneet, että seksuaalirikokseen syyllistyneiden mukaan pidätetyksi ja syytetyksi joutuminen on pakottanut heidät kohtaamaan oman haitallisen käyttäytymisensä ja tunnistamaan oman mahdollisen avun tarpeensa. Toisaalta tuomiota seksuaalirikoksesta suorittavista vastaajista muutama toi kyse-

lyssä selkeästi esiin sen, että he eivät olleet syyllistyneet seksuaalirikokseen ja suorittavat tuomiotaan syyttöminä. Teon kieltäminen on seksuaalirikollisille tyyppistä ja sen on katsottu olevan niin sanottu minän puolustusmekanismi (Seksuaalirikollisten hoito 2009, 36; Flora 2001, 122).

Osa tuomiotaan suorittavista oli käynyt Stop-ohjelman tai osallistui siihen parhaillaan. Heidän kohdillaan vastaukset olivat enemmän positiivissävytteisiä kuin osalla tuomituista jotka eivät olleet ohjelmaa suorittaneet. Voimme olettaa, että vastausten positiivisempi sävy saattaa johtua juurikin Stop-ohjelmasta, sillä siinä on tavoitteena haitallisten toimintojen muuttaminen auttamalla tekijää havaitsemaan yhteys oman ajattelutapansa ja vahingoittavan käyttäytymisensä välillä. Lisäksi ohjelman tarkoituksena on pyrkiä tunnistamaan ajatusvääristymiä kuten teon kieltäminen tai vähättely sekä niitä käsittelemällä ja niistä luopumalla saamaan tekijä ymmärtämään myös seksuaalirikoksesta uhrille aiheutuneet haitat. (Seksuaalirikollisten hoito 2009, 36.) Yhden Stop-ohjelman käyneen vastaajan palautteessa kyselystä tulikin esiin se, että hän toivoo myös uhreille enemmän apua. Stop-ohjelmaa suorittavien tai sen jo käyneiden vastauksista tuli osittain ilmi se, että he olivat selkeästi ymmärtäneet sen mihin ongelmallinen seksuaalinen ajattelu ja/tai käyttäytyminen voi pahimmassa tapauksessa johtaa. Osassa seksuaalirikoksesta tuomiotaan suorittavien, lukuun ottamatta niitä vastaajia, jotka olivat mielestään väärin perustein tuomittuja, vastauksista tuli esiin se, että tuomio on saanut heidät ajattelemaan asioita huolimatta siitä, että kaikki eivät kokeneet tarvitsevansa apua. Edellä mainituista syistä johtuen potentiaalisten seksuaalirikollisten ajattelu omasta avun tarpeesta ja avun hakemisesta saattaa olla täysin erilaisia verrattuna tuomiotaan suorittavien vastauksiin. Emme voi kuitenkaan yleistää, etteikö potentiaalinen seksuaalirikollinen siinä kuin tuomiotaan suorittava seksuaalirikollinen voi olla yhtä tietoinen omista ajatusvääristymistään ja siitä mihin ongelmallinen seksuaalinen ajattelu ja/tai käyttäytyminen voi pahimmillaan johtaa.

Eettisyydellä oli suuri merkitys opinnäytetyössämme. Aihealueen ollessa niin arkaluontoinen meidän oli toteutettava kyselylomake sekä tulosten kuvaus tutkittavia kunnioittavasti sekä siten ettei vastaajien anonymiteetti pääse missään vaiheessa vaarantumaan. Myös kyselyyn vastaamisen vapaaehtoisuus oli elementti, jota halusimme tutkittaville korostaa. Koimme aihealueen myötä myös erityisen oleelliseksi mahdollisten henkisten haittojen vähentämisen, jonka vuoksi kiinnitimme huomiota siihen, että vastaajat saavat kyselyn tiedotteesta tarpeeksi tietoa, siitä mihin he ovat vastaamassa. Henkisten haittojen välttämisen vuoksi halusimme myös, että tiedotteessamme on auttavien tahojen yhteystietoja. Lisäksi olemme pohtineet koko opinnäytetyöprosessin ajan omaa toimintaamme eettisistä näkökulmista. Olemme pitäneet alusta asti kirkkaana mielessämme, ettemme anna omien mielipiteittemme tai mahdollisten ennakoasenteiden aihealueeseen liittyen vaikuttaa opinnäytetyön tekemiseen emmekä tulosten analysointiin eli pyrimme olemaan aihealueen suhteen mahdollisimman objektiivisiä.

Tuloksia analysoidessamme kiinnitimme huomiota siihen, että annamme rehellisen ja tarkan kuvan tutkimustemme tuloksista, ilman että lisäämme niihin omien mielipiteittemme värittämiä tulkintoja aiheesta. Molemmilla meillä on toki omia näkemyksiä niin teoreettiseen viitekehukseen kuin muuhunkin tutkimuksen aineistoon liittyen, mutta olemme pitäneet ne erillään opinnäytetyöstämme. Opinnäytetyömme aihe on herättänyt myös keskustelua ihmisten kanssa, näissä keskusteluissa olemme ottaneet tarkkaan huomioon sen, että mitä opinnäytetyöstämme, sen teosta sekä tuloksista kerromme ulkopuolisille.

8.4 Kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyömme herätti meissä myös kehitysideoita. Näemme erittäin tarpeelliseksi sen, että ammattilaisten osaamista sekä koulutusta aihealueesta lisättäisiin. Myös asioiden tarkastelu erityisesti kohderyhmän kannalta siten, että heidän mielipiteensä ja toiveensa otettaisiin aidosti huomioon, olisi tärkeää. Seksuaalirikollisuuden osalta tietoisuuden lisääminen sekä ammattilaisten että yleisesti kaikkien kesken on tuskin koskaan turhaa ja sillä voitaisiin osittain vaikuttaa myös siihen, että aihealueesta poistuisi sen tabuisuus. Opiskelutovereiden sekä työharjoitteluissa tapaamiemme alan ammattilaisten mielipiteiden mukaan seksuaalirikolliset ovat kohderyhmä, jonka parissa kaikki eivät halua työskennellä syystä tai toisesta. Rikosseuraamusalan koulutuksessa seksuaalirikollisuus painottuu tällä hetkellä hyvin pieneen osaan opinnoista. Seksuaalirikollisuutta voitaisiin käsitellä opinnoissa laajemmin sen ollessa aihealue jonka parissa työskenteleminen herättää laajan skaalan ajatuksia sekä puolesta että vastaan. Mielestämme koulutus on avain, jolla pystytään vaikuttamaan ennakkoluulojen, omien asenteiden sekä ymmärryksen lisäämiseen.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla kyselyn laajentaminen kansainväliseksi, sillä kesällä kyselylomaketta kääntäessä Katarina Alanko ehdotti myös kansainvälistä levitystä, mutta aikataulun vuoksi jouduimme tästä ajatuksesta luopumaan. Lisäksi, seksuaalirikosten ennaltaehkäisyyn tekijänäkökulman kannalta saataisiin rahoitusta, esimerkiksi toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen ennaltaehkäisevän palvelun kampanjoinnista olisi mielenkiintoista sekä varmasti tarpeellista. Jatkotutkimuksia ajatellen kohderyhmän vaikean tavoitettavuuden kannalta kannattaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, mitä kautta heidät pyrkii tavoittamaan. Tiesimme heti aiheen valittuamme, että vastausprosentti saattaa jäädä hyvin pieneksi, mutta halusimme ottaa silti sen riskin. Meille selkeni kuitenkin vasta opinnäytetyöprosessimme eri vaiheissa, mihin kaikkialle kysely kannattaisi lähettää sekä se, kuinka harva taho on valmis laittamaan tämän tyyppistä kyselyä omille internet-sivuilleen. Toivomme kuitenkin, että tekemämme tutkimus toisi aiheen askeleen lähemmäksi yleistä keskustelua sekä rahoituksen saantia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevälle työlle.

Lähteet

Julkaisemattomat lähteet:

Estä ajoissa. Lasten ja nuorten seksuaalista kaltoinkohtelua ehkäisevä interventio-ohjelma. Hankesuunnitelma 2016-2019. Sexpo säätiö.

Nurminen N. 2015. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yliopettaja ja psykologi. Vantaa. Haastattelu. 24.09.2015.

Painetut Lähteet:

Flora R. 2001. How to work with sex offenders. A Handbook for criminal justice, human service and mental health professionals. New York: The Haworth clinical practice press, an imprint of the Hawort press, Inc.

Granfelt R. 2009. Tabujen sanoittaminen ja tulkinnat. Syyllisyyden sanoja. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Tabujen kahleet. Tampere: Vastapaino.

Haapasalo J. 2008. Kriminaalipsykologia. Juva: WS Bookwell Oy.

Heikinheimo S. 1996. Seksuaalirikokset ja oikeusturva. Raportissa Raijas R. (toim.) Seksuaalirikollisten ja uhrien hoito: raportti vuosina 1992-95 tehdystä projektista; viisi puheenvuoroa aiheesta. Helsinki: Sexpo.

Heikkilä T. 2002. Tilastollinen tutkimus. 4.painos. Helsinki: Edita prima Oy.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11 uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Holopainen M. & Pulkkinen P. 2004. Tilastolliset menetelmät. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Hudson K. 2005. Offending identities: Sex offenders' perspectives on their treatment and management. Devon: Willan publishing.

Kananen J. 2010. Teoksessa Makkonen T. (toim.) Opinnäytetyön kirjoittajan opas, näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy- Juvenes print.

Kananen J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Laine M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Acta Poenologica 1/2007. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Laitinen M. 2009. Tabujen kantajat. Tabuilla merkitty mieheys ja elämäntietä. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Tabujen kahleet. Tampere: Vastapaino.

Ojala T. 2014. Seksuaalirikokset. Porvoo: Edita publishing Oy.

Pohjola A. a. 2009. Tabuilla merkityt toimijat. Tabut auttamisen paradoksina. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Tabujen kahleet. Tampere: Vastapaino.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11 uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Valli R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS bookwell oy.

Vehkalahti K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vilkka H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Vilkka H. 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Tammi.

Sähköiset lähteet:

Affleck W., Glass K., Macdonald M. 2013. The limitations of language: male participant, stoicism and the qualitative research interview. Julkaisussa: American Journal of Men's Health 2013, Vol. 7(2), pp. 155-162. ISSN: 1558-9891. Viitattu 20.09.2016.

Alanko K. & Santtila P. 2013. Pedofilian tutkimus ja hoito. Haaste. Viitattu 8.12.2015.
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12013/pedofiliantutkimusjahoito.html>

Beier K. 2014. The German dunkelfeld project: Proactive strategies to prevent child sexual abuse and the use of child abusive images. International perspectives of crime prevention 7. Viitattu 25.11. 2016. <http://www.praeventionstag.de/dokumentation/download.cms?id=2090>

Beier M., Ahlers C., Goecker D., Neutze J., Mundt A., Hupp E. & Schaefer A. 2009b. Can pedophiles be reached for primary prevention of child sexual abuse? First results of the Berlin prevention project dunkelfeld (PPD). Julkaisussa: The Journal of forensic psychiatry & psychology Vol. 20, No. 6, December 2009, 851-867. ISSN: 1478-9949, 1478-9957. Viitattu 24.10.2016.

Beier M., Neutze J., Mundt A., Ahlers J., Goeker D., Konrad A. & Schaefer A. 2009a. Encouraging self-identified pedophiles and hebephiles to seek professional help: First results of the Prevention Project Dunkelfeld (PPD). Julkaisussa: Child abuse & Neglet 2009, Vol. 40 (1), pp.545-549. ISSN: 0145-2134. Viitattu 8.12.2015.

Brown A., Jago N., Kerr J., McNaughton Nicholls C., Paskell C. & Webster S. 2014. Call to keep children safe from sexual abuse: A study of the use and effects of the Stop it Now! Uk and Ireland Helpline. Natcen Social Research, Crime and Justice Team. Viitattu 8.12.2015
http://www.stopitnow.org.uk/files/stop_it_now_evaluation_uk_findings.pdf

Bruffaerts R., Demyttenaere K., Hwang I., Chiu W.-T., Sampson N., Kessler R. C., Alonso J., Borges G., De Girolamo G., De Graaf R., Florescu S., Gureje O., Hu C., Karam E. G., Kawakami N., Kostyuchenko S., Kovess-Masfety V., Lee S., Levinson D., Matschinger H., Posada-Villa J., Sagar R., Scott K. M., Stein D. J., Tomov T., Viana M. C. & Nock M. K. 2011. Treatment of suicidal people around the world. Julkaisussa: The British journal of psychiatry: the journal of mental science July 2011, 199(1), pp. 64-70. ISSN: 1472-1465. Viitattu 29.10.2016.

Burgess A., Commons M., Safarik M., Looper R. & Ross S. 2007. Sex offenders of the elderly: Classification by motive, typology and predictors of severity of crime. Julkaisussa: Aggression and violent behavior 2007, Vol. 12(5), pp.582-597. ISSN: 1359-1789. Viitattu 03.11.2016.

Cepeda-Benito A. & Short P. 1998. Self-Concealment, Avoidance of Psychological Services, and Perceived Likelihood of Seeking Professional Help. Julkaisussa: Journal of counseling psychology 1998, Vol.45(1), pp. 58-64. ISSN: 0022-0167, 1939-2168. Viitattu 20.9.2016.

Cialdini, R., & De Nicholas, M. 1989. Self-presentation by association. Julkaisussa: Journal of Personality & Social Psychology 1989, Vol. 57(4), pp.626-631. ISSN: 0022-3514, 1983-1315. Viitattu 26.10.2016.

Corrigan P. 2004. How stigma interferes with mental health care. Julkaisussa: American psychologist 2004, Vol. 59(7), pp. 614-625. ISSN: 0003-066X, 1935-990X. Viitattu 29.09.2016.

Department of human services. 2009. It happened to me, woman talk about child sexual abuse. Victorian Government Department of Human Services Melbourne, Victoria. Viitattu 31.10.2016. http://www.dhs.vic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0008/581219/It-happened-to-me-women-talk-about-child-sexual-abuse_0813.pdf

Dunkelfeld. Stop it now! Evaluation Europe. Viitattu 25.11.2016. <http://www.stopitnow-evaluation.co.uk/partners/dunkelfeld.aspx>

Eur-Lex. Viitattu 10.12.2015.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32011L0093>

Fagerlund M., Peltola M., Kääriäinen J., Ellonen N. & Sariola H. 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset, lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisi ammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Suomen yliopisto paino - Juvenes print. ISSN: 1797-5743. Viitattu 03.10.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf

Gulliver A., Griffiths K. & Christensen H. 2010. Perceived barriers and facilitators to mental health help seeking in young people: a systematic review. BMC Psychiatry 2010, 10:113. Viitattu 01.11.2016.
http://download.springer.com/static/pdf/351/art%253A10.1186%252F1471-244X-10-113.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Fbmcp psychiatry.biomedcentral.com%2Farticle%2F10.1186%2F1471-244X-10-113&token2=exp=1478006449-acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F351%2Fart%25253A10.1186%25252F1471-244X-10-113.pdf*-hmac=7bffffbe33b2c8de07762975a030fac33c3956f58b303706ca072f8d60a53b234

Harland K. & McCready S. 2012. Taking boys seriously: A longitudinal study of adolescent male school-life experiences in Northern Ireland. Department of Education and Department of Justice, Centre for Young Mens's Studies. Publication Northern Ireland. No 59, 2012. Viitattu 15.10.2016. <http://www.ulster.ac.uk/sass/files/2014/09/Taking-Boys-Seriously-DE-FINAL-PDF.pdf>

He 126/2008. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittämisen järjestämisestä. Hallituksen esitykset. Finlex. Viitattu 25.11.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080126>

Heikinheimo A & Tasola S. 2007. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutukset. Teoksessa Laiho M. (toim.) lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat, moniammatillinen yhteistyö. Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja. Forssa: Forssan kirjapaino. Viitattu 08.02.2016. http://pelastakaalapsen-fi-bin.directo.fi/@Bin/82d88b3606d4d81a9e1f3420f5a18ee5/1454944586/application/pdf/2794130/Kirja%202007_web.pdf

Hinkkanen Ville. 2013. Vain osa rikosten kustannuksista valtion budjetissa. Haaste 3/2013. Viitattu 09.02.2016
http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32013/vainosarikostenkustannuksista_valtionbudjetissa.html

Hukkanen R. 2004. Pedofilia ja sen uhrit. Duodecim. Viitattu 19.02.2016.
<http://www.terveysportti.fi/nelli.laurea.fi/xmedia/duo/duo94600.pdf>

Huttunen M. 2015. Sukupuoliset kohdehäiriöt (Pedofilia ja muut parafiliat). Lääkärikirja duodecim. Viitattu 03.11.2016.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00495

Itäpuisto M. 2011. Peliongelmaisen hoitoon hakeutumisen esteet. Viitattu 17.02.2016.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102859/itapuisto.pdf?sequence=1>

Itäpuisto M. 2012. Rahapeliongelmiin apua hakeneiden kokemukset peliongelman ratkaisemisesta ja formaalista avusta. Janus vol. 20 (2). Viitattu 17.02.2016.
<http://ojs.tsv.fi/index.php/janus/article/view/50653/15369>

Josephs A., Larrick P., Steele C. & Nisbett R. 1992. Protecting the self from the negative consequences of risky decisions. Julkaisussa: Journal of personality and social psychology 1992, Vol. 62(1), pp. 26-37. ISSN: 0022-3514, 1939-1315. Viitattu 26.10.2016.

Juusola A. 2014. Lasten seksuaalisen hyväksikäytön kohtaaminen ja ennaltaehkäisy. Pelastakaa lapset Ry. Viitattu 19.02.2016.
http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/7a1c17a4c077945d64940181af7a9873/1454926825/application/pdf/2671340/Aino_Juusola_lapsen_sekshyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n_kohtaaminen_130115.pdf

Kauppinen J., Almqvist F. & Vuento M. 1998. Toimittajana Stenros N. Yle areena. Elävä arkisto. Insesti on seksuaalirikoksista julmin. Keskustelemassa sosiologi Kauppinen, lastenpsykiatri Alqvist ja poliisi Vuento. 22.11.1998. Video. Viitattu 16.2.2016
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/06/14/insesti-seksuaalirikoksista-julmin>

Kääriäinen J. 2006. Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Piispa M., Heiskanen M., Kääriäinen J. & Siren R. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja:225. Helsinki. Viitattu 17.02.2016.
http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/tutkimuksia-sarja/qxNJT0ej1/225_Piispa_Heiskanen_Kaariainen_Siren_233333006.pdf

Kääriäinen J., Muttala V. & Vuorensyrjä M. 2010. Näkökulmia rikollisuuden kustannusten arviointiin. Haaste 1/2010. Viitattu 01.12.2016.
http://www.haaste.om.fi/text/fi/index/lehtiarkisto/haaste12010/nakokulmiarikollisuuden_kustannustenarviointiin.html

Kuukari Hannaleena. Mitä sitten tekisin? -Opas seksuaalista väkivaltaa kohdanneiden auttamiseksi. Raiskauskriisikeskus tukinainen. E-kirja. Viitattu 22.11.2016.
https://www.tukinainen.fi/e_kirja_1/#/0

Lastensuojelulaki 417/2007. Lastensuojelusiakkuuden alkaminen. Finlex. Viitattu 20.02.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelu#L5P25>

Lappi-Seppälä T. & Niemi H. 2016. Seksuaalirikokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2015. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 14/2016. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. ISSN 2342-7779. Viitattu 05.10.2016.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/164434/Katsauksia_14_Rikollisuustilanne_2015_2016.pdf?sequence=1

Lappi-Seppälä T. & Niemi H. 2015. Seksuaalirikokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2014. Rikollisuuden kehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 4/2015. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. ISSN 2342-7779. Viitattu 05.10.2016.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156334/Katsauksia_4_Rikollisuustilanne_2014_2015.pdf?sequence=2

Lasten suojeleminen seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä. 2010. Mietintöjä ja lausuntoja 34/2010. Oikeusministeriö. ISSN: 1798-7105. Viitattu 31.10.2016.
http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/342010lastensuojeleminen_seksuaaliseltariistolta_jahyvaksikaytolta/Files/OMML_34_2010_Lasten_suojaeleminen_seksuaaliselta_riistolta_ja_hyvaksikaytolta.pdf

- Lee F. 1997. When the going gets tough, do the tough ask for help? Help seeking and power motivation in organisations. Julkaisussa: Organizational behavior and human decision processess. December 1997, Vol. 72(3), pp. 336-363. ISSN: 0749-5978. Viitattu 25.10.2016.
- Lussier P., Arlanda Harris D. & McAlinden A-M. Desistance from sexual offending: A policy and research agenda whose time has come. Julkaisussa: International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology 2016, Vol.60(15), pp.1711-1716. ISSN: 0306-624X, 1552-6933. Viitattu 29.10.2016.
- Mercier J. & Frederiksen C. 2007. The structure of the help-seeking process in collaboratively using a computer coach in problem based learning. Julkaisussa: Computers and education 2008, Vol.51(1), pp.17-33. ISSN: 0360-1351. Viitattu 17.10.2016.
- Mäenpää T. 2015. Avun hakeminen ja lastensuojelun institutionaalisen rajan ylittäminen. Sosiaalityön pro-gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 20.09.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97994/GRADU-1442831265.pdf?sequence=1>
- Nelson-Le Gall S. 1981. Help seeking: An understudied problem-solving skill in children. Julkaisussa: Developmental review 1981, Vol.1(3), pp. 224-246. ISSN: 0273-2297. Viitattu 29.09.2016.
- Nissinen J. 2016. Seksuaalirikoksia estävä työ pedofiilien parissa on tärkeää. Julkaisussa: Haaste 2/2016. Viitattu 30.10.2016.
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22016/seksuaalirikoksiaestavatyopedofiilienparissaontarkeaa.html>
- Nurminen N. & Harviainen J. Seksuaalirikosten ennaltaehkäiseminen on kovia rangaistuksia tärkeämpää. Sexpo. Viitattu 11.12.2015.
<http://www.sexpo.fi/2015/11/04/seksuaalirikosten-ennaltaehkaiseminen-on-kovia-rangaistuksia-tarkeampaa/>
- Otanvastuun.fi. Viitattu 6.12.2015. <http://www.otanvastuun.fi/>
- Ota puheeksi - internet ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö 2013. Pelastakaa Lapset ry. Lasten suojelu digitaalisessa mediassa. Valoaho S. (toim.) ISBN 978-952-5706-81-9. Viitattu 20.11.2016.
http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/02/01123848/Ota-puheeksi_Final.pdf
- Paskell C., Brown A. & McNaughton Nicholls C. Preventing child sexual abuse by helping adults to manage their own behaviour: Establishing a helpline. Viitattu 24.10.2016.
http://www.stopitnow.org.uk/files/toolkit_for_csa_prevention_helpline.pdf
- Poliisihallitus. 2016. Poliisille ilmoitettujen rikosten määrä ennallaan - Raiskaukset ja petokset lisääntyneet. Poliisi. Viitattu 31.10.2016.
https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/poliisille_ilmoitettujen_rikosten_maara_ennallaan_-_raiskaukset_ja_petokset_lisaantyneet_53033
- Pölkki T. Hoitotyön interventiot ja niiden vaikuttavuus. Sairaanhoitajat. Viitattu 18.02.2016.
<https://sairaanhoitajat.fi/lehti/jutut/hoitotyon-interventiot-ja-niiden-vaikuttavuus/>
- Rickwood D., Deane F., Wilson C. & Ciarrochi J. 2005. Young people's help-seeking for mental health problems. Julkaisussa: Australian e-Journal for the advancement of mental health. 01 January 2005, Vol.4(3), p.218-251. ISSN: 1446-7984. Viitattu: 26.10.2016.
- Rikollisuustilanne 2013. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Crime and criminal justice in Finland. Helsinki: Tammerprint Oy. Viitattu 23.09.2016.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152430/266_Rikollisuustilanne_2013_2014.pdf?sequence=5

Rikollisuustilanteen selvittäminen. Rikoksantorjuntaneuvosto. Viitattu 15.09.2016.
<http://www.rikoksantorjunta.fi/fi/index/rikoksantorjunta/rikoksetjarikollisuus/rikollisuustilanteenselvittaminen.html>

Rikos ja pakkokeinotilasto 2016. 1. Katsaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleet rikollisuuteen. 13 2015. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus. ISSN: 2342-9151. Viitattu 28.08.2016. http://www.stat.fi/til/rpk/2015/13/rpk_2015_13_2016-03-22_kat_001_fi.html.

Rikoslaki 39/1889. Seksuaalirikoksista. Finlex. Viitattu 05.12.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L17>

Saleh F. & Berlin F. 2003. Sexual deviancy: Diagnostic and neurobiological considerations. Julkaisussa: Journal of child sexual abuse, Vol 12(3-4), p.53-76. issue 3-4, 53-76. ISSN: 1547-0679. Viitattu 03.11.2016.

Schewe Paul A. & O'Donohue W. 1993. Sexual abuse prevention with high-risk males: The roles of victim empathy and rape myths. Julkaisussa: Violence & Victims 1993, Vol.8(4), pp.339-51. ISSN: 1945-7073. Viitattu 08.02.2016.

Schoen E., Lee S., Skow C., Greenberg S, Bell A., Wiese J. & Martens J.K. 2012. A retrospective look at the international help-seeking process in young women with eating disorders. Julkaisussa: Eating disorders 01 January, 2012. Vol.20(1), p. 14-30. ISSN: 1532-530X. Viitattu 15.10.2016.

Seksuaalirikollisten hoito. Työryhmämietintö 2009:1. Oikeusministeriö. Edita prima Oy. Helsinki. Viitattu 22.02.16.
http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200901seksuaalirikollistenhoito/Files/OMTR_2009_1_86_s.pdf

Smallbone S. & Wortley K. 2004. Criminal diversity and paraphilic interests among adult males convicted of sexual offences against children. Julkaisussa: International journal of offender therapy and comparative criminology apr. 2004. Vol.48(2), pp. 175-188. ISSN: 0306-624X. Viitattu 03.11.2016.

Smith Cissé G. MS, MSW, LPC, LMSW, CTRTC & Casstevens W.J., PhD, MSW, LCSW, CTRTC. 2014. Sexual Offender Treatment from a Choice Theory/Reality Therapy Perspective. International Journal of Choice Theory and Reality Therapy Fall 2014. Vol.34(1), pp.22-27. Viitattu 8.12.2015.

Spicker P. 1984. Stigma and social welfare. Viitattu 23.10.2016.
<http://www.spicker.uk/books/Paul%20Spicker%20-%20Stigma%20and%20Social%20Welfare.pdf>

Stigma eli häpeäleima. Mielenterveystalo.fi. Viitattu 20.10.2016.
<https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/Stigma.aspx>

Stop it Now Minnesota!. 2005. Research Summary: Adults at Risk of Sexually Abusing Children. Viitattu 8.12.2015.
http://www.stopitnow.org/sites/default/files/documents/files/Ad_Release_Summary.pdf

Stop it now - ohjelman arviointihanke. Stop it now! Evaluation Europe. Viitattu 25.11.2016.
<http://www.stopitnow-evaluation.co.uk/Fi>

Suojele minua kaikelta 2011. Tietoa Internetin ja digitaalisen median osuudesta lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön lasten kanssa ja heidän hyväkseen toimiville ammattilaisille. ISBN 978-952-5706-99-4. Viitattu 20.11.2016.

http://frantic.s3euwest1.amazonaws.com/pelastakaalapset/2016/02/01154623/PeLa_SHK_esite_webFINAL.pdf

Tabachnik J. 2013. Why prevention? Why now?. Julkaisussa: International journal of behavioral consultation and therapy. Vol.8(3-4), p. 55-61. ISSN: 1555-7855. Viitattu 9.12.2015.

Tampereen yliopisto. Ihmistieteisiin liittyvän tutkimuksen eettinen arviointi. Viitattu 01.02.2016. <http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/arviointitmk/arvioinnista.html>

Terveysten asialla. Ennaltaehkäisevä terapia säästäisi rahaa myös seksuaalirikoksissa. Viitattu 01.12.2016. <http://terveydenasialla.com/ennaltaehkaiseva-terapia-saastaisi-rahaa-myos-seksuaalirikoksissa/>

Tilastokeskus. Tilastokeskuksen PX-Web tietokannat. Viitattu 5.10.2016.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk/020_rpk_tau_102.px/chart/chartViewLine/?rxid=bcc2b8d7-ba54-40a8-a9fb-c5341bff4598

Topkaya N. 2015. Factors influencing psychological help seeking in adults: a qualitative study. Julkaisussa: Educational sciences: theory & practice 2015. Vol.15(1), p.21-31. ISSN 1303-0485. Viitattu 19.02.2016.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 01.02.2016.

http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 9.12.2015.

<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>

Väkivallan vähentäminen 2014. Väkivaltarikollisuus. Raiskaus ja muut seksuaalirikokset. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Viitattu 30.11.2016.

<http://www.vakivallanhentaminen.fi/fi/index/vakivaltarikollisuus/raiskausjamoitukseksuaalirikokset/lapsenseksuaalinenhyvaksikaytto.html>

Välitä!. Seksuaaliväkivaltatyön verkostohanke. Auttajille. Tekijöiden auttaminen. Tekijän kohtaaminen. Viitattu 19.02.2016.

<http://www.seksuaalivakivalta.fi/auttajille/tekijoiden-auttaminen/tekijan-kohtaaminen/>

Ylä-Mäihänniemi M. 2009. Seksuaalirikollisten hoito. Haaste 2/2009. Viitattu 14.02.2016.

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22009/seksuaalirikollistenhoito.html>

Who can call?. Preventell, Helpline for unwanted sexuality. Viitattu 6.12.2015.

<http://preventell.se/who-can-call/?lang=en>

Wills Thomas A. & DePaulo Bella M. 1991. Interpersonal analyses of the help seeking process. Viitattu 08.10.2016.

<https://facultystaff.richmond.edu/~dforsyth/handbook1991/Chapter%2018%20Help%20seeking,%20Wills%20&%20DePaulo%201991.pdf>

Kuvat

Kuva 1: Vastaajien ikäjakauma (n=42)	40
Kuva 2: Tuen muodot joita vastaajat voisivat harkita	45
Kuva 3: Tahot joilta apua on haettu.....	46

Taulukot

Taulukko 1: Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset 1995-2015 (Tilastokeskus).....	9
Taulukko 2: Seksuaalirikoksista annetut rangaistukset vuosina 2011-2014 (Tilastokeskus)	10
Taulukko 3: Ongelmallisen seksuaalisuuden ilmeneminen (n=34).....	41
Taulukko 4: Huolestuneisuuden aste ongelmallisten seksuaalisten ajatusten ja/tai käyttäytymisen suhteen (n=39).....	41
Taulukko 5: Avun saamisen tärkeys ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen (n=35).....	45

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupahakemus	72
Liite 2: Tiedote vankiloissa toteutettuun kyselyyn	73
Liite 3: Vankiloissa toteutettu kysely	74
Liite 4: Tutkimuslupa Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksiköltä.....	81
Liite 5: Www-kyselyn tiedote	85
Liite 6: Www-kysely	87
Liite 7: Tiedote vankiloihin englanniksi	92
Liite 8: Vankiloissa toteutetun kyselyn englanninkielinen versio.....	93
Liite 9: Kyselyjen palautteet.....	99
Liite 10: Ote sisällönanalyysistä	101
Liite 11: Tutkimuseettinen lupa	102

Liite 1: Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelemme Tikkurilan Laurea ammattikorkeakoulussa rikosseuraamusalan sosionomeiksi. Haemme tutkimuslupaa opintoihimme kuuluvan opinnäytetyön tekemiseksi. Toteutamme opinnäytetyömme kyselylomakkeen yhteistyössä Åbo akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa lapsissa toimivan asiantuntija- psykologin Jenni Häikiön kanssa.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tietoa potentiaalisten seksuaalirikollisten ja seksuaalirikoksesta tuomiotaan vankilassa suorittavien ennaltaehkäisevän avun tarpeesta ja avusta kieltäytymisen syistä. Katarina Alangon ja Jenni Häikiön tutkimuksen tarkoituksena on saada lisätietoa hoidon ja tuen tarpeesta niiden henkilöiden kohdalla, jotka kokevat seksuaalista kiinnostusta lapsiin ja joilla on mahdollisesti riski syyllistyä lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen. Yhteinen tavoite on hyödyntää tuloksia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä. Opinnäytetyömme on tarkoitus valmistua joulukuussa 2016.

Opinnäytetyössämme sitoudumme noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja voimassaolevia tutkimusaineiston säilyttämiseen liittyviä ohjeita. Kyselyyn vastaamisesta ei ole odotettavissa kielteisiä seuraamuksia. Vastaaajilla on myös oikeus keskeyttää kyselyyn vastaaminen milloin tahansa. Uskomme, että opinnäytetyöstämme on hyötyä kehitettäessä ennaltaehkäiseviä palveluita potentiaalisille seksuaalirikoksen tekijöille. Annamme mielellämme lisätietoja opinnäytetyöstä ja tutkimuksesta, yhteystiedot alla.

12.04.2016

PsT Alanko Katarina

Ps Häikiö Jenni

Oesch Emmi

Peltomäki Lilli

Liite 2: Tiedote vankiloissa toteutettuun kyselyyn

Voiko fantasioista tulla totta? Riskinä seksuaalirikos. Tarvitsetko apua?

Tässä kyselyssä kartoitetaan seksuaalirikoksesta tuomion saaneiden henkilöiden ennaltaehkäisevän avun tarvetta. Kyselyyn vastatessasi pyydämme sinua vastaamaan kysymyksiin miettien aikaa ennen poliisiin ilmoittamaa epäilyä. Kyselyssä kysytään seksuaalisista ajatuksista ja/tai käyttäytymisestä ja niihin viitataan sanalla ongelmallinen, koska ne voivat joidenkin kohdalla lisätä riskiä seksuaalirikokseen syyllistymiseen. Kyselyn tavoitteena on tuottaa tietoa Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä sekä Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa lapsissa toimivan asiantuntija-psykologin Jenni Häikiön tutkimusta varten.

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa seksuaalirikoksesta tuomion saaneiden henkilöiden ennaltaehkäisevän avun tarpeesta ja avusta kieltäytymisen syistä. Åbo akademian psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa Lapsissa toimivan psykologi- asiantuntija Jenni Häikiön tutkimuksen tarkoituksena on saada lisätietoa hoidon ja tuen tarpeesta niiden henkilöiden kohdalla, jotka kokevat seksuaalista kiinnostusta lapsiin ja joilla on mahdollisesti riski syyllistyä lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen. Yhteinen tavoite on hyödyntää tuloksia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Vastaamisesta ei seuraa minkäänlaisia jatkotoimenpiteitä ja kyselystä saatua tietoa käsittelevät vain opinnäytetyön ja tutkimuksen tekijät. Aikaa vastaamiseen menee noin 10-20 minuuttia. Palauta täytetty tai täyttämätön kysely suljetussa kirjekuoressa..(Tähän kirjattiin vankilan haluama henkilökunnan jäsen).

Mikäli huomaat kyselyyn vastaamisen aiheuttavan epä mukavalta tunteita, kuten ahdistusta, tai jos koet tarvetta puhua jonkun kanssa kyselyn herättämistä tunteista tai ajatuksista, voit kääntyä..(Tähän kirjattiin vankilan haluama henkilökunnan jäsen). Vastaamiseen liittyvät kysymykset voit osoittaa.. (Tähän kirjattiin vankilan haluama henkilökunnan jäsen).

Vastaamalla autat meitä saamaan tärkeää tietoa.

Terveisin,
PsT Alanko Katarina
Ps Häikiö Jenni
Oesch Emmi
Peltomäki Lilli

Liite 3: Vankiloissa toteutettu kysely

Vastaamalla kyselyyn suostun siihen, että kyselyssä antamiani tietoja käytetään opinnäytetyön ja tutkimuksen teon tarkoituksiin.

1. Ikä _____
2. Oletko käynyt Stop ohjelman?
 - Kyllä
 - En
 - Käyn Stop ohjelmaa tällä hetkellä
3. Ilmenikö ongelmallinen seksuaalisuutesi
 - Ajatuksina
 - Käyttäytymisenä
 - Molempina
4. Oletko tuntenut seksuaalista mielenkiintoa (Jos vastaat molempiin kohtiin Ei, siirry kysymykseen 9.)
 - Alle 12-vuotiaisiin
 - Kyllä, viimeisten 12 kk aikana
 - Kyllä, aiemmin elämäni aikana
 - Ei
 - 12-16-vuotiaisiin
 - Kyllä, viimeisten 12 kk aikana
 - Kyllä, aiemmin elämäni aikana
 - Ei
5. Olitko kiinnostunut seksuaalisesti lapsista ja/tai olitko ollut seksuaalisesti tekemisissä lasten kanssa?
 - Kiinnostunut
 - Tekemisissä
 - Kumpaakin
6. Sanoisitko, että seksuaalinen mielenkiintosi kohdistui lapsiin
 - Ainoastaan
 - Pääsääntöisesti
 - Satunnaisesti
 - Ei lainkaan

7. Jos olisit saanut apua elämiseen lapsiin kohdistuvan seksuaalisen mielenkiinnon kanssa, miten arvioisit tämän vaikuttaneen riskiisi syyllistyä rikokseen josta olet tuomittuna? Avulla tarkoitamme esimerkiksi keskusteluapua tai terapiaa.

- Ei lainkaan vaikutusta
- Lievä vaikutus
- Kohtalainen vaikutus
- Suuri vaikutus
- Erittäin suuri vaikutus

8. Eräät tutkijat ovat ehdottaneet, että osalle lapsikohteista seksuaalista mielenkiintoa tuntevista aikuisista lapsi-sisältöisen kuva- tai videomateriaalin käyttö saattaisi joko kohottaa tai alentaa riskiä syyllistyä lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Miten ajattelet omalla kohdallasi: onko kuva- tai videomateriaalin käyttö mielestäsi riskiä lisäävä vai vähentävä seikka?

- Riskiä vähentävä
- Riskiä lievästi vähentävä
- Ei riskiä vähentävä eikä lisäävä
- Riskiä lisäävä
- Riskiä suuresti lisäävä

Miten perustelet vastauksesi?

9. Kuinka usein sinulla oli ongelmallisia seksuaalisia ajatuksia?

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin
- Ei koskaan

10. Kuinka usein sinulla oli ongelmallista seksuaalista käyttäytymistä?

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin
- Ei koskaan

11. Minkä ikäisenä huomasit, että sinulla on ongelmallisia seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä? _____

12. Olitko huolissasi omista ongelmallisista seksuaalisista ajatuksista ja/tai käyttäytymisestä? (Jos vastaat En ollenkaan, siirry kysymykseen 14.)

- En ollenkaan
- Hieman huolissani
- Huolissani
- Erittäin huolissani

13. Mikä sai sinut huolestumaan?

14. Olisitko halunnut pystyä muuttamaan ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

15. Uskoitko pystyväsi muuttamaan ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

16. Oliko sinulla masentuneisuutta/ahdistusta/itsesi vahingoittamista? (Jos vastaat Ei siirry, kysymykseen 18.)

- Kyllä
- Ei

Jos vastasit kyllä, niin mitä?

17. Liittyivätkö edellä mainitut psyykkiset vaikeudet mielestäsi ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi vai muihin tekijöihin, esim. ristiriitaan yhteiskunnan asenteiden ja oman suuntautumisen välillä?

- Seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen
- En osaa sanoa
- Muihin tekijöihin, Mihin? _____

18. Toivoitko saavasi apua koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

- Kyllä
- En

Jos vastasit kyllä, niin minkälaista apua olisit halunnut saada ja mihin asioihin?

19. Olitko hakenut apua koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

- Kyllä
- Ei

20. Minkälaisia kokemuksia sinulla oli avun hakemisesta ja/tai saannista liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi? Kerro myös, milloin hait apua (vuosi suunnilleen).

21. Mitkä asiat vaikuttivat siihen että hait apua? Ja jos et hakenut apua niin mitkä asiat olisivat vaikuttaneet siihen että olisit hakenut apua?

22. Olitko hakenut apua jonkun muun synn nojalla vaikka perimmäinen syy liittyi ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi?

- Kyllä
- Ei

23. Miltä tahoilta hait apua?

- Lääkäri
- Psykiatri
- Psykologi
- Psykoterapeutti
- Seksuaaliterapeutti
- En ole hakenut apua
- Joku muu, mikä? _____

24. Kieltäytyikö joku auttava taho avun antamisesta johtuen ongelmallisista seksuaalisista ajatuksistasi ja/tai käyttäytymisestä? Jos vastaat Kyllä, niin minkä vuoksi?

25. Jos hait apua, osattiinko sinua auttaa ja oliko avusta hyötyä?

26. Mitkä asiat estivät sinua hakemasta apua koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

27. Minkälaista tukea olisit voinut harkita itsesi kohdalla liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi? (Voit valita yhden tai useamman)

- Itsehoito-opas
 - Nettiterapia
 - Yksilöterapia
 - Ryhmäterapia
 - Vertaistuki
 - Tietoa
 - Joku
- muu, mikä? _____

28. Miten tärkeäksi koit avun saamisen koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

- En ollenkaan tärkeäksi
- Hieman tärkeäksi
- Tärkeäksi
- Erittäin tärkeäksi

29. Minkä ikäisenä ja missä elämäntilanteessa olisit hyötynyt eniten avusta koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

30. Jos olisit saanut apua elämiseen ongelmallisten seksuaalisten ajatustesi ja/tai käyttäytymisesi kanssa miten arvioisit sen vaikuttaneen riskiisi syyllistyä seksuaalirikokseen?

- Ei lainakaan vaikutusta
- Lievä vaikutus
- Kohtalainen vaikutus
- Suuri vaikutus
- Erittäin suuri vaikutus

31. Miten arvioit riskiäsi elämäsi aikana syyllistyä uudelleen seksuaalirikokseen ilman tuomion jälkeistä apua?

- Ei lainakaan riskiä
- Lievä riski
- Kohtalainen riski
- Suuri riski
- Erittäin suuri riski

32. Minkälaista apua toivoisit tuomion jälkeen?

33. Koetko tarvitsevasi apua tuomion jälkeen?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

34. Miksi et haluaisi apua tuomion jälkeen?

35. Onko tuomio vaikuttanut jollainlailla apuhalukkuuteesi positiivisesti tai negatiivisesti?
Miten?

Palautteesi kyselystä:

Liite 4: Tutkimuslupa Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksiköltä

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Päätös

3.5.2016

25/332/2016

Opiskelijat
Emmi Oesch
Lilli Peltomäki
Laurea-ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusala

Hakemuksenne 14.4.2016

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laureaammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten. Tutkielman kyselylomake tehdään yhteistyössä Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa lapset ry:ssä toimivan asiantuntija — psykologin Jenni Häikiön kanssa.

Tutkimuksen aihe ja tavoite

Potentiaalisten seksuaalirikollisten ja tuomiotaan suorittavien avun tarve ja avun hakemisen esteet ennen rikosoikeudelliseen vastuuseen joutumista.

Tutkimuksen toteutus

Kyselytutkimus seksuaalirikollisille [REDACTED] ja [REDACTED] vankilassa.

Lupahakemus

Haette lupaa kyselyn suorittamiseen

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Kyselyt tulee tehdä vankilan johtaja tai apulaisjohtajan suostumuksella.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Kyselytutkimus tulee jakaa tutkimukseen osallistuville siten, että ulkopuoliset eivät tiedä tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön [REDACTED] ja [REDACTED] vankiloihin sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Tähän päätökseen voi hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudesta. Valitusosoitus liitteenä.

Päivi Hannula

ylitarkastaja , kehitysjohtajan sijainen

Peter Blomster erikoistutkija

Tiedoksi

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
[REDACTED] vankilan johtaja
[REDACTED] vankilan johtaja

▪ Valitusosoitus

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella.

Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä (30) päivää tämän päätöksen tiedoksisaanntista, sitä päivää määräaikaan lukematta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, määräaika jatkuu vielä seuraavan arkipäivän.

Muutoksenhakijan tai hänen laillisesti valtuuttamansa asiamiehen on toimitettava valituskirjelmä viimeistään määräajan päättymispäivänä hallinto-oikeudelle, jonka yhteystiedot ovat:

Postiosoite:

Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
00520 HELSINKI

Käyntiosoite:

Radanrakentajantie 5

Aukioloaika:

klo 8.00-16.15

Sähköposti: helsinki.hao@oikeus.fi

Valituksen on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä viraston aukioloaikana.

Valitus voidaan toimittaa henkilökohtaisesti, postitse, telekopiona, sähköpostina taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituskirjelmän toimittaminen postitse, telekopiona tai sähköpostitse tapahtuu lähettäjän vastuulla.

Valituskirjelmä on osoitettava Kouvolan hallinto-oikeudelle ja siinä on ilmoitettava:

- valituksen tekijän nimi - päätös, johon haetaan muutosta - miltä osin päätökseen haetaan muutosta ja muutos, jota päätökseen vaaditaan tehtäväksi - muutosvaatimuksen perusteet.

Valituskirjelmä on valituksen tekijän tai, jos tämä ei ole itse sitä laatinut, laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava valituksen tekijän ja, jos valituksen tekijä ei ole allekirjoittaja, myös allekirjoittajan ammatti, asuinkunta ja postiosoite.

Valituskirjelmään on liitettävä:

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä;

- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta; - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle; sekä -asiamiehen valtakirja, jollei asiamies ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja.

Liite 5: Www-kyselyn tiedote

Voiko fantasioista tulla totta? Riskinä seksuaalirikos. Tarvitsetko apua?

Tässä kyselyssä kartoitetaan yli 15 - vuotiaiden henkilöiden avun tarvetta, joilla on:

- lapsiin liittyviä seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä tai
- sellaisia aikuisiin kohdistuvia seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä, jotka toteutessaan olisivat rikoslaissa laittomaksi luokiteltavia.

Kyselyssä edellä mainittuihin seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen viitataan sanalla ongelmallinen, koska ne voivat joidenkin kohdalla lisätä riskiä seksuaalirikokseen syyllistymiseen. Jos sinulla on yllä mainitun kaltaisia seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä, kuulut kyselymme kohderyhmään ja toivomme sinun vastaavan kyselyyn. Kyselyn tavoitteena on tuottaa tietoa Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoiden opin- näytetyötä sekä Åbo Akademin psykologian tutkija Katarina Alangon ja Pelastakaa lapsissa toimivan asiantuntija- psykologin Jenni Häikiön tutkimusta varten.

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa kyselyn kohderyhmiin kuuluvien henkilöiden ennaltaehkäisevän avun tarpeesta ja avusta kieltäytymisen syistä. Katarina Alangon ja Jenni Häikiön tutkimuksen tarkoituksena on saada lisätietoa hoidon ja tuen tarpeesta niiden henkilöiden kohdalla, jotka kokevat seksuaalista kiinnostusta lapsiin ja joilla on mahdollisesti riski syyllistyä lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen. Yhteinen tavoite on hyödyntää tuloksia seksuaalirikollisuutta ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisessä.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, se on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Vastaamisesta ei seuraa minkäänlaisia jatkotoimenpiteitä ja kyselystä saatua tietoa käsittelevät vain opinnäytetyön ja tutkimuksen tekijät. Aikaa vastaamiseen menee noin 10-20 minuuttia. Vastaamalla autat meitä saamaan tärkeää tietoa.

Jos huomaat kyselyyn vastaamisen aiheuttavan epä mukavalta tunteita, kuten ahdistusta, tai jos koet tarvetta puhua jonkun kanssa kyselyn herättämistä tunteista tai ajatuksista, voit ottaa yhteyttä tai tutustua alla mainittuihin tahoihin, joilla on osaamista seksuaalisuuteen ja lapsiin kohdistuvaan seksuaaliseen mielenkiintoon liittyen.

Sexpo-säätiön maksuton neuvontapuhelin: 0800-90044.

www.otan.vastuun.fi, www.sexpo.fi.

Kyselyyn liittyvät kysymykset voit osoittaa alla mainittuihin sähköpostiosoitteisiin.

Terveisin,
PsT Alanko Katarina
Ps Häikiö Jenni
Oesch Emmi
Peltomäki Lilli

Liite 6: Www-kysely

Suostun siihen, että kyselyssä antamiani tietoja käytetään opinnäytetyön ja tutkimuksen teon tarkoituksiin.

Taustatiedot

1. Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu

1. Ikä (Ikä valikosta, vaihtoehdot 15-100 vuotta)

2. Ilmeneekö ongelmallinen seksuaalisuutesi:

- Ajatuksina
- Käyttäytymisenä
- Molempina

3. Oletko tuntenut seksuaalista mielenkiintoa alle 16-vuotiaisiin? (Jos vastasi Ei, kysely siirtyi automaattisesti kysymykseen 12, muussa tapauksessa kysely jatkui seuraavaan kysymykseen)

- Kyllä
- Ei

Lapsiin kohdistuva seksuaalinen mielenkiinto

4. Onko seksuaalinen mielenkiintosi kohdistunut:

- Alle 12-vuotiaisiin
- Kyllä, viimeisten 12 kk aikana
 - Kyllä, aiemmin elämäni aikana
 - Ei

- 12-16-vuotiaisiin
- Kyllä, viimeisten 12 kk aikana
 - Kyllä, aiemmin elämäni aikana
 - Ei

5. Oletko kiinnostunut seksuaalisesti lapsista ja/tai oletko ollut seksuaalisesti tekemisissä lasten kanssa?

- Kiinnostunut
- Tekemisissä
- Kumpaakin

6. Sanoisitko, että tällä hetkellä seksuaalinen mielenkiintosi kohdistuu lapsiin:

- Ainoastaan
- Pääsääntöisesti
- Satunnaisesti
- Ei lainkaan

7. Miten arvioisit riskiäsi elämäsi aikana syyllistyä seuraaviin lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin?

	Ei lainkaan riskiä	Lievä riski	Kohtalainen riski	Suuri riski	Erittäin suuri riski
Lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen yhteydessä otetun kuva- tai video-materiaalin käyttö	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	☐	☐	☐	☐	☐
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	☐	☐	☐	☐	☐
Joku muu	☐	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit Joku muu, niin mikä? (avoin vastauskenttä)

8. Minkälaisen seikkojen elämässäsi arvioit lisäävän tai pienentävän riskiäsi syyllistyä johonkin yllämainituista rikoksista? (avoin vastauskenttä)
9. Jos saisit apua elämiseen lapsiin kohdistuvan seksuaalisen mielenkiinnon kanssa, miten arvioisit tämän vaikuttavan riskiisi syyllistyä johonkin yllämainituista rikoksista? Avulla tarkoitamme esimerkiksi keskusteluapua tai terapiaa.

- Ei lainkaan vaikutusta
 Lievä vaikutus
 Kohtalainen vaikutus
 Suuri vaikutus
 Erittäin suuri vaikutus

Miten perustelet vastauksesi? Voit myös tarkentaa, minkälainen apu kiinnostaisi sinua. (avoin vastauskenttä)

10. Eräät tutkijat ovat ehdottaneet, että osalle lapsikohteista seksuaalista mielenkiintoa tuntevista aikuisista lapsisisältöisen kuva- tai videomateriaalin käyttö saattaisi kohottaa tai alentaa riskiä syyllistyä lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Miten ajattelet omalla kohdallasi: onko kuva- tai videomateriaalin käyttö mielestäsi riskiä lisäävä vai vähentävä seikka?

- Riskiä vähentävä
 Riskiä lievästi vähentävä
 Ei riskiä vähentävä eikä lisäävä
 Riskiä lisäävä
 Riskiä suuresti lisäävä

Miten perustelet vastauksesi? (avoin vastauskenttä)

Seksuaalinen ajattelu ja käyttäytyminen

11. Kuinka usein sinulla on ollut ongelmallisia seksuaalisia ajatuksia?

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin
- Ei koskaan

12. Kuinka usein sinulla on ollut ongelmallista seksuaalista käyttäytymistä?

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin
- Ei koskaan

13. Minkä ikäisenä huomasit, että sinulla on ongelmallisia seksuaalisia ajatuksia ja/tai käyttäytymistä? (Ikä valikosta, vaihtoehdot 5-90 vuotta.)

14. Oletko huolissasi ongelmallisista seksuaalisista ajatuksista ja/tai käyttäytymisestä? (Jos vastasi En ollenkaan, kysely siirtyi automaattisesti kysymykseen 17, muussa tapauksessa kysely jatkui seuraavaan kysymykseen)

- En ollenkaan
- Hieman huolissani
- Huolissani
- Erittäin huolissani

15. Mikä on saanut sinut huolestumaan? (avoin vastauskenttä)

16. Haluaisitko pystyä muuttamaan ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi? (avoin vastauskenttä)

17. Uskoisitko pystyväsi muuttamaan ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi? (avoin vastauskenttä)

18. Onko sinulla elämäsi aikana ollut masentuneisuutta/ahdistusta/itsesi vahingoittamista? (Jos vastasi Ei, kysely siirtyi automaattisesti kysymykseen 21, muussa tapauksessa kysely jatkui seuraavaan kysymykseen)

- Kyllä
- Ei

Jos vastasit kyllä, niin mitä? (avoin vastauskenttä)

19. Liittyvätkö edellä mainitut psyykkiset vaikeudet mielestäsi ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi vai muihin tekijöihin, esim. ristiriitaan yhteiskunnan asenteiden ja oman suuntautumisen välillä?

- Seksuaalisiin ajatuksiin ja/tai käyttäytymiseen
- Muihin tekijöihin
- En osaa sanoa

Jos vastasit muihin tekijöihin, niin mihin? (avoin vastauskenttä)

Avun tarve ja avun hakemisen esteet

20. Toivotko saavasi apua koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Jos vastasit Kyllä, niin minkälaista apua haluaisit saada ja mihin asioihin? (avoin vastauskenttä)

21. Oletko hakenut apua koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?

- Kyllä
- Ei

22. Minkälaisia kokemuksia sinulla on avun hakemisesta ja/tai saannista liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi? Jos olet hakenut apua, niin milloin (vuosi suunnilleen). (avoin vastauskenttä)

23. Mitkä asiat vaikuttivat siihen, että hait apua? Ja jos et ole hakenut apua niin mitkä asiat voisivat vaikuttaa siihen, että hakisit apua?

24. Oletko hakenut apua jonkun muun syyn nojalla, vaikka perimmäinen syy olisi liittynyt ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi?

- Kyllä
- Ei

25. Mitkä asiat ovat estäneet tai estävät sinua hakemasta apua koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi? (avoin vastauskenttä)

26. Miltä tahoilta olet hakenut apua? (Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

- Lääkäri
- Psykiatri
- Psykologi
- Psykoterapeutti
- Seksuaaliterapeutti
- Joku muu
- En ole hakenut apua

Jos vastasit Joku muu, niin mikä? (avoin vastauskenttä)

27. Onko joku auttava taho kieltäytynyt avun antamisesta ongelmallisten seksuaalisten ajatustesi ja/tai käyttäytymisesi vuoksi? Jos vastaat Kyllä, minkä vuoksi? (avoin vastauskenttä)

28. Jos olet hakenut apua, onko sinua osattu auttaa ja onko avusta ollut hyötyä? (avoin vastauskenttä)

29. Minkälaista tukea voisit harkita itsesi kohdalla liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi? (Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

- Itsehoito-opas
- Nettiterapia
- Yksilöterapia
- Ryhmäterapia
- Vertaistuki
- Tietoa
- Joku muu

Jos vastasit Joku muu, niin mikä? (avoin vastauskenttä)

30. Miten tärkeäksi koet avun saamisen liittyen ongelmallisiin seksuaalisiin ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi?

- En koe tärkeäksi
- Hieman tärkeäksi
- Tärkeäksi
- Erittäin tärkeäksi

31. Minkä ikäisenä ja missä elämäntilanteessa olisit hyötynyt eniten avusta koskien ongelmallisia seksuaalisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi? (avoin vastauskenttä)

32. Miten arvioisit riskiäsi elämäsi aikana syyllistyä seksuaalirikokseen?

- Ei lainkaan riskiä
- Lievä riski
- Kohtalainen riski
- Suuri riski
- Erittäin suuri riski

33. Jos saisit apua elämiseen ongelmallisten seksuaalisten ajatustesi ja/tai käyttäytymisesi kanssa miten arvioisit sen vaikuttavan riskiisi syyllistyä seksuaalirikokseen?

- Ei lainkaan vaikutusta
- Lievä vaikutus
- Kohtalainen vaikutus
- Suuri vaikutus
- Erittäin suuri vaikutus

Palaute

Palautteesi kyselystä: (avoin vastauskenttä)

Tietojen lähetys

Tallenna nappi

Kiitos vastauksestasi!

Liite 7: Tiedote vankiloihin englanniksi

Can fantasies come true? Risks of committing a sexual offence. Do you need help?

With this enquiry, we hope to identify the needs of preventative help for those who have committed a sex offence. When answering the questions, think of the time before you were reported to the police. This enquiry contains questions about sexual thoughts and/or behavior which we refer to using the word 'problematic', because for some people these might increase the risk of committing a sexual offence. The aim of this enquiry is to provide information for a Bachelor's thesis by correctional services students from Laurea University of Applied Sciences, and for a study conducted by psychology researcher Katarina Alanko from Åbo Academy and specialist-psychologist Jenni Häikiö from Save the Children.

The object of the thesis is to get information on the needs of preventative help for convicted sex offenders and the reasons for possible refusal of help. The objective of Katarina Alanko and Jenni Häikiö's study is to get more information about the needs of treatment and support for those who feel sexual interest towards children and who are possibly at risk of committing child sexual abuse. The common goal of the thesis and research is to exploit the results to develop preventative sex offence services.

This enquiry is anonymous, totally voluntary and you are free to stop answering at any time. Answering does not cause any further action and only researchers process the answers. Answering this enquiry takes 10-20 minutes. Please return your filled or unfilled enquiry to..(Vankilan ennalta nimetty henkilökunnan jäsen), you can also direct your questions about answering the enquiry to her.

If answering causes you uncomfortable feelings, like distress, or if you feel the need to talk with somebody about the feelings and thoughts aroused by the enquiry, you can contact..(Vankilan ennalta nimetty henkilökunnan jäsen)

Your answers will help us to get important information.

Kind regards

Doctor of Psychology Alanko Katarina

Psychologist Häikiö Jenni

Oesch Emmi

Peltomäki Lilli

Liite 8: Vankiloissa toteutetun kyselyn englanninkielinen versio

By answering the enquiry, I accept that the information that what I give will be used for the purpose of the thesis and research.

1. Age _____
2. Have you completed the Stop program?
 - Yes
 - No
 - I'm completing the Stop program at the moment
3. Did your problematic sexuality appear as:
 - Thoughts
 - Behavior
 - Both
4. Have you felt sexual interest in: (If you answer both sections No, then move to question 9.)
 - Under 12 year olds
 - Yes, during the last 12 months
 - Yes, earlier in my life
 - No
 - 12-16 years of age
 - Yes, during the last 12 months
 - Yes, earlier in my life
 - No
5. Have you been sexually interested in children and/or have you been sexually in touch with children?
 - Interested
 - In touch
 - Both
6. Would you say that your sexual interest focused on children:
 - Only
 - Mostly
 - Occasionally
 - Not at all

7. If you had got help for living with your sexual interest in children, how do you think that it might have affected your risk of committing the crime for which you are serving your sentence for now? By help we mean, for example, discussion help or therapy.

- Not at all effect
- Slight effect
- Medium effect
- High effect
- Very high effect

8. Some researchers have suggested that some adults who feel sexual interest towards children could either increase or reduce the risk of committing child sexual abuse by using child sexual abuse content (pictures or video material). How do you think yourself: does the use of pictures or video material increase or decrease the risk?

- Risk reducing
- Risk slightly reducing
- Neither risk reducing nor risk increasing
- Risk increasing
- Highly increasing the risk

How do you justify your answer?

9. How often did you have problematic sexual thoughts?

- Daily
- Weekly
- Monthly
- Less often
- Never

10. How often did you have problematic sexual behavior?

- Daily
- Weekly
- Monthly
- Less often
- Never

11. At what age did you notice that you have problematic sexual thoughts and/or behavior? _____

12. Had you been worried about your problematic sexual thoughts and/or behavior? (If you answer not at all, move question 14.)

- Not at all
- A little worried
- Worried
- Very worried

13. What got you worried?

14. Would you have been able to change your problematic sexual thoughts and/or behavior?

15. Did you believe that you would be able to change your problematic sexual thoughts and/or behavior?

16. Did you suffer from depression/anxiety/self-destruction? (If you answer No, move to question 18.)

- Yes
- No

If you answered yes, then what?

17. Do you think that the above-mentioned psychiatric problems had to do with your problematic sexual thoughts and/or behavior or some other factors, for example inconsistency between society's attitude and your own sexual orientation?

- Sexual thoughts and/or behavior
- I don't know
- Other factors, what? _____

18. Did you hope to get help for your problematic sexual thoughts and/or behavior?

- Yes
- No

If you answered yes, then which kind of help did you want to get and for which issues?

19. Had you searched for help for your problematic sexual thoughts and/or behavior?

- Yes
- No

20. What sort of experiences did you have when searching for help and/or getting help in connection to your problematic sexual thoughts and/or behavior? Please, tell also the year when you searched for help (approximately).

21. What things affected you when you searched for help? And if you didn't search for help then what things do you think would have affected you if you would have searched for help?

22. Have you searched for help under some other pretenses although the root of the reason was to do with your problematic sexual thoughts and/or behavior?

- Yes
- No

23. Where did you search for help? (You can choose one or more).

- A doctor
- A psychiatrist
- A psychologist
- A psychotherapist
- A sexual therapist
- I didn't search for help
- Some other, what? _____

24. Did someone refuse to help you because of your problematic sexual thoughts and/or behavior? If you answer Yes, then why?

25. If you searched for help, did you feel that the person was able to help you and the help was useful for you?

26. What things hindered your search for help in relation to your problematic sexual thoughts and/or behavior?

27. What sort of support would you have thought suitable for you in relation to your problematic sexual thoughts and/or behavior? (You can choose one or more).

- A self-care guidebook
- Internet therapy
- Individual therapy
- Group therapy
- Peer support
- Knowledge
- Some other, what? _____

28. How important did you feel it was to get help in relation to your problematic sexual thoughts and/or behavior?

- Not at all important
- Slightly important
- Important
- Very important

29. How old and in what period of your life would you have benefitted the most from help in relation to your problematic sexual thoughts and/ or behavior?

30. If you have got help to live with your problematic sexual thoughts and/or behavior, how would you evaluate it in regards to influencing your risk to commit a sexual crime?

- No influence
- Slight influence
- Moderate influence
- Moderate influence
- Very high influence

31. How do you evaluate your risk of committing a sexual crime again without help after your sentence?

- No risk at all
- Slight risk
- Moderate risk
- High risk
- Very high risk

32. Do you feel that you would need help after your sentence?

- Yes
- No
- I don't know

33. What sort of help do you hope for after your sentence?

34. Are there any reasons why you wouldn't get help after your sentence?

35. Has your sentence been influenced somehow positively or negatively by your willingness to get help? How?

Your feedback on the enquiry:

Thank you for your answers!

Liite 9: Kyselyjen palautteet

V1: ”ongelmallisen seksuaalisuuden ilmeneminen käyttäytymisenä? mitä se on? vastasin kyllä, koska kuuntelen esim. lasten esittämää musiikkia ja fantasioin mielikuville lapsista, mutten harrasta mitään laitonta.”

V4: ”Kyselyssä on käytetty turhan epämääräisiä ilmaisuja, kuten 3. kohdassa sana ”käyttäytyminen”. Kyseinen sana on liian monitulkintainen tämän tyyppiseen kyselyyn. Jos haluatte tarkkaa dataa niin tehkää myös kyselystä tarkka ja helppolukuinen.”

V6: ”Kyselyssä puhutaan paljon ”ongelmallisista seksuaalisista ajatuksista”, joilla todennäköisesti tarkoitatte lapsikohteisia ajatuksia. Mielestäni käyttämänne sanavalinta on tuomitseva ja yleistävä. Kaikki tuskin kokevat näiden ajatusten olevan ongelmallisia, minä mukaanlukien. Lisäksi kohdan 14 ikävalikko on rikki, ainakin mobiililla. Uskon kuitenkin, että tarkoitatte hyvää ja kysely oli muuten ihan okei täyttää.”

V7: ”Melko kankea, kysymykset eivät ole kovin hiottuja ja ajavat vastaajan puolustuskannalle”

V11: ”Loistava syylittävä kieliasu. Varmasti positiivinen vaikutus jokaisen vastaavan mielialaan. Tutkimus on myöskin oikein mainiosti hypoteesiensa ja yhteiskunnallisen kontekstin värittämä. Täydet pisteet, ei vituttanut kuin ainoastaan aivan helvetisti lukea näitä kysymyksiä.”

V15: ”Toivoisin että näihin asioihin olisi saatavana tukea.”

V19: ”Vastauksien antaminen oli aavistuksen vaikeaa kun en oikein tiennyt mihin laatikkoon sijoittaa mitään etenkin kun aihepiiriä voi minun tapauksessa lähestyä kahdelta eri suunnalta. Todella pelottava vastattava mutta tein sen koska koin että aihetta koskeva tutkimustieto on tarpeen eikä ehkä ole, aiheen arkaluontoisuuden ja kuvottavuuden takia, helpoin mahdollinen saatava”

V22: ”Tässä ollaan nyt hiukan pattitilanteessa koska minä haluan olla sitkeästi kiinni siinä ajatuksessa, että hellä seksi ei traumatisoi lasta aina. Ymmärsin kuitenkin vallalla olevan näkemystenkin.”

V23: ”Kyselyssä keskityttiin mielestäni hieman liikaa seksuaalisiin ajatuksiin ja niiden toteuttamiseen. Ainakin omalla kohdallani pedofilia on kokonaisuus, jossa parinvalinta vain sattuu

kohdistumaan esimurrosikäisiin tyttöihin. Siihen liittyy myös läheisydentarve, romanttiset tunteet sekä seksuaaliset tarpeet aivan kuten muissakin "normaaleissa" seksuaalisuuksissa."

V25: "Kyselyä voisi tarkentaa siten että vastaukset olisi myös suunnattu teon jo tapahduttua. Nythän ajatellaan mennyttä aikaa eli esim. ensikertalaiset voisivat antaa hyödyllistä tietoa tuomion jo saatuaan. "Uusi suunta" ohjelmasta voisi saada "jalostetumman" version kysymyksiä laadittaessa ja näin ollen hyödyntää jo olemassaolevaa ja riittävän hyvää tietoa."

V29: "Virkistävää huomata, että joku on kiinnostunut pedofiilien asioista ja ongelmista. Yleensä saa kuunnella vain tappouhkauksia, fiksuilta ihmisiltä katoaa järki, eikä asiasta voi keskustella. Kuoliaaksi vaikeneminen on helppoa ja valitettavan yleistä. Nettikeskusteluissa on paljon sellaisia, jotka tuntevat vetoa lapsiin, mutta eivät uskalla tulla "kaapista". Kiitos ja hyvää syksyä!"

V41: "Hyvä kysely. Toivottavasti vastauksistani on apua. Toivoisin myös rikoksen uhreille enemmän apua."

V42: "Asiallinen kysely, kaipaa lisää vastaustilaa!"

Palautetta vankilalta: Kielitoiveita tulevaan: ruotsi, arabia, kurdi (plussana myös venäjä tai viro)

Liite 10: Ote sisällönanalyyseistä

Kysymykseen ”Toivotko saavasi apua koskien ongelmallisia ajatuksiasi ja/tai käyttäytymistäsi?” Kyllä vastanneiden jatkokysymys ”Minkälaista apua olisit halunnut saada ja mihin asioihin. Tässä tarkasteltiin kysymyksen ensimmäistä osaa, eli minkälaista apua olisit halunnut saada.

Vastaaja	Pelkistetty ilmaus:	Alaluokka:	Yläluokka:
V5	”Asiaan perehtynyt terapeutti ja siihen mitkä kuvat ovat laillisia ja mikä käyttäytyminen somessa on laillista ja sopivaa”	Terapeutista	Virallista apua
V10	” Keskusteluapua ja vertaistukea”	Keskusteluapu, vertaistuki	Virallista apua, epävirallista apua
V19	”Haluaisin keskusteluapua”	Keskusteluapua	Virallista apua
V20	”Haluaisin itselleni tukihenkilön auttamaan minua.”	Tukihenkilö	Epävirallista apua
V36	”Keskusteluapua ammattihämisen kanssa, joka ei olisi tuominnut minua ajatusteni vuoksi”	Keskusteluapua	Virallista apua
V41	”Keskusteluapua. Päästä omista traumaistani eroon. Ehkä omat rikokseni olisi jäänyt tekemättä”	Keskusteluapua	Virallista apua
V42	”Kaipasin auttavaa puhelinta tai muuta vastaavaa tahoa jonka puoleen olisi voinut anonyymisti ja häpeämättä kääntyä seksuaali-asioissa.”	Auttava puhelin, tahon johon ottaa yhteyttä anonyymisti ja häpeämättä	Virallista apua

Liite 11: Tutkimuseettinen lupa

Forskningsetiska nämnden i psykologi och logopedi vid Åbo Akademi har granskat och godkänt Katarina Alankos forskningsplan för forskningsprojektet "Potentialisten seksualirikollisten ja tuomiotaan suorittavien avun tarve ja avun hakemisen esteet". I beslutsfattningen deltog professor Matti Laine (ordf.), professor Kenneth Sandnabba, professor emerita Susanna Simberg och universitetslärare Petra Grönholm-Nyman (sekr.).

Åbo den 25.4.2016

På Forskningsetiska nämndens i

Petra Grönholm-Nyman

ns i psykologi och logopedi vägnar

Sekreterare